

TARTALOM

Szépíráás

Törő István: <i>Voltam, Emléksorok a Magas- Tátrából, Óda a megfagyottakért, Gyerek reménye</i> (versek)	3
Szabó Zoltán Attila: <i>Starman</i> (novella)	7
Fellinger Károly: <i>Kapaszkodó, Menetrend, Madá-, Konfetti</i> (versek)	11
Fehér Enikő: <i>Fekete Izsák karácsonya</i> (novella)	15
Papp Imre: <i>P. Bohouš, a macskák őrzője – koronavírusidején 3., koronavírusidején, péntek, örökség II., örökség, Juditterve, Gy. L. emlékére, K. E. emlékére</i> (versek)	18
Z. Németh István: <i>A mondatgyűjtőgető</i> (novella)	21
Petőcz András: <i>Futásom, Tankok és fegyverek</i> (versek)	26
Bíró Szabolcs: <i>Minikrimik – A jövődömondó, Istent keresni, Karácsonyi meglepetés, Kiskanál Joe, Tökéletes bérgyilkos</i> (novellák)	29
Janáky Marianna: <i>Interjú egy könyvrrel – Orcsik Roland: Legalja</i>	37

Láthatár

<i>Megfagyott könnycseppek</i> (Balázs F. Attila)	45
Zhao Lihong: <i>A lélek távozásai, Haj, Ujjlenyomatok, Átfedések, Körmök, Színes álmok, Előjel, Hangszalagok, Könnymirigy, Ereklék</i> (versek, Balázs F. Attila fordításai)	47

Tanulmány

Pál Ferenc: <i>„A cabrali kékség alatt, a favela zöldjében megbúvó sáfrány- és okkerszínű kalyibák mint esztétikai tények”</i> (tanulmány)	59
--	----

Csicsay Alajos: <i>Eltérő párhuzamok</i> (tanulmány)	62
---	----

Könyvek között

Tamási Orosz János: <i>„...minden színnek értelme és joga van ott lenni...” – Tűnődések Hodossy Gyula esszéregényéről</i> (kritika)	74
Száraz Pál: <i>Egy képzőművészeti albumról</i> (recenzió)	80

Küszöb

Kucsora Zsolt: <i>Fuss!</i> (novella)	82
Iványi Judit: <i>Imádság egy utazó épségéért</i> (novella)	89
Cséfalvay Fanni: <i>Várlak</i> (novella)	92
Gažik Viktória: <i>Ezt is elhoztam magammal</i> (novella)	96

A SZMÍT és a szerkesztőség

hírei	99
E számunk szerzői	100

ELŐZŐ SZÁMUNKBAN (2022/1)

Csillag Balázs, Ferdinandy György, Fiala Ilona, Gyürky Katalin, Lampl Zsuzsanna prózái – Bolemant László, Hodossy Gyula, Juhász Kornélia, Radics Rudolf, Tözsér Árpád versei – Jancsó Bese Bernadett interjúja – Végh Zsoldos Péter fordításai – Sz. Bodó Renáta tanulmánya – Doncsev Toso, Fehér Enikő, Jancsó Péter, Nagygéci Kovács József könyvismertetői

KÖVETKEZŐ SZÁMAINKBAN

Bíró Szabolcs, Janáky Marianna, Leczo Bence, Morva Mátyás, Pósa Zoltán, Tamási Orosz János, Tóth N. Katalin prózái – Bíró József, Horváth Florencia, Kürti László, Papp Imre, Törő István versei – Csicsay Alajos, Tóth László tanulmánya – Gyürky Katalin, Jancsó Péter, Morva Mátyás, Vasi Szabó János könyvismertetői – Balázs F. Attila, Gágyor Péter, Végh Zsoldos Péter fordításai – kárpátaljai szerzők írásai

A lap elérhető a következő helyszíneken:

Budapest: Írók Boltja, Andrassy út 45.

Dunaszerdahely: SZMÍT, Duna Palota, Galántai út 658/2F, 1. e. 5.

Komárom: Diderot könyvesbolt (Piactér 4810)

Pozsony: Artforum könyvesbolt, Kecsekapu utca (Kozia) 20.

14. évfolyam, 2. szám (április)
Felelős kiadó: Hodossy Gyula
Főszerkesztő: Jancsó Péter (A szerkesztő a Petőfi Irodalmi Múzeum Oláh János-öszöndíjasa)
Szerkesztő: Végh Zsoldos Péter
Főmunkatárs: Tóth László
Tanácsadó testület: Balázs F. Attila, Hoga György, Lackfi János
Korrektúra: Tóth Oszvald Zsuzsanna
Tördelés és nyomdai előkészítés: Rác Éva
Szerkesztőség: Duna Palota, Galantská c. 658/2F, 1. e. 5, 92901 Dunajská Streda, www.szmit.sk, E-mail: szerkesztoseg.opus@gmail.com
Nyomta: PRESS GROUP, s.r.o., Besztercebánya
Megjelent 2022 áprilisában 700 példányban.
Megrendelhető a kiadó címén.
Regisztrációs szám: EV 5895/20

14. ročník, 2. číslo (april)
Vydavateľ: Spoločnosť maďarských spisovateľov na Slovensku
Tel/fax: +421/315527964, +421/911239479, IČO 30806372
Sídlo spoločnosti: Galantská c. 658/2F, 92901 Dunajská Streda,
Vydavateľ: Gyula Hodossy
Šéfredaktor: Péter Jancsó
Redaktor: Péter Végh Zsoldos
Hlavný spolupracovník: László Tóth
Poradný zbor: Attila F. Balázs, György Hoga, János Lackfi
Korektúra: Zsuzsanna Tóth Oszvald
Sadzba a predtlačová príprava: Éva Rác
Redakcia: Palác Duna, Galantská c. 658/2F, 1. posch. 5, 92901 Dunajská Streda, www.szmit.sk, E-mail: szerkesztoseg.opus@gmail.com
Tlač: PRESS GROUP, s.r.o., Banská Bystrica
Vyšlo v apríli 2022. Náklad 700 ks.
Registračné číslo: EV 5895/20
ISSN: 1338-0265

i r o d a l o m – m ű v é s z e t

OPUS

MEGJELENIK KÉTHAVONTA

Kiadja a Szlovákiai Magyar Írók Társasága
Tel: +421/911 239 479

 KULT
MINOR
FOND NA PODPORU KULTURNÝH NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

 nka
Nemzeti Kulturális Alap

Megjelent a Szlovák Köztársaság Kisebbségi Kulturális Alapja és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával – Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín a Nemzeti Kulturális Alap

Voltam

Láttam, mikor a folyót botozták,
s leköpdösték a szenvedő arcot,
templomok tövén feküdt a hajnal,
honnan a tömeg is felmorajlott,

tudom, te csipkebokorban hittél,
neked ropogott, ahogy égett,
füstjét és lángját elvihetted,
és hozzáadtad a teremtéshez,

voltam sátán, ki reád támadt,
voltam az élethez adalék,
csipkebokromat szétszabdalták,
hagytam, hadd égjen, ami ég,

csapdába megyek, mert oda tart,
teremtőm arca is fehérén,
kövekbe botlom és lerogyok,
de visszeres lábammal elérem.

Emléksorok a Magas-Tátrából

Nem hittem el, a párában ott vagy,
törpe fenyőekkel, zuzmós sziklával,
csúcsok, szirtek, hajnali Telehold
mutatott meg madárcsacsogással,
mily törpék voltunk, ahogy a felvonó
a Kőpatak fölött himbált, araszolt,
tökéletessé csiszolt formákból
gleccser-tavakat oda pacsmagolt,
Poprád felől a Csorba tóhoz,
letört fenyőekkel szorít a táj,
árválkodnak üdülőfalvak,
piruló arcunkon fájdalom jár,
a gyökerek, ahogy égnek állnak,
óriás pajzsok, senkit sem védenek,
az aljnövényzet most vívja harcát,
s a pusztulástól kihagy a képzelet –
kárpotlás ad a hegy, a Tátra,
kék harangvirágot, törpe áfonyát,
turistáknak a ritkuló légben
örök mászást, végtelen csodát –
féltél mélységtől, s a magasságtól,
az ég hasában pihentél volna,
míg én a csúcs havas szelét,
s hegyi gyopárt kötnék csokorba,
most hódolok, mert rideg világod
sok messzi várost gyönyörködtet,
napsugár vagy felhő köszönget,
Iván szerelmes napja költözhet,
s már nem tudom, hogy szemed kékje,
vagy a messzi ég volt melegebb,
a távolságok szívemre ülnek,
és évszázados immár az üzenet,
melyet hallgatott Tátra, Mátra,
szlovák városok, s magyar végek,
elillant idő, melyben a népek
új nyáját, s nyelvet keresgéltek,
nem feledve, hogy mi az érték,
alkotó múlt, vagy győzködő jelen,

zord sziklák közt a mászó nem kérdez,
ha lépte biztos, már gyönyört terem,
gleccsertavak, leomló morénák,
vagy a parki rododendronok
esélyt adnak, hogy megszeressem,
s fenyők közt pár léptet itt hagyok,
s imádhassam, mint rózsakertet,
virága mostoha mennyei rózsza,
mely sziklakertben termi önmagát,
s rejtett szépségét küldi a tóra.

Óda a megfagyottakért

Óh, mennyi hideg kell, míg a test,
magába roskad, s a szív elereszt
minden rezgést és izomrángást,
s az áramló vért a kamrák sem várják,
óh, meddig érzi, hogy mozdítható
a nyelv, száj, fej, s a szemgolyó.
hogya gégefő hangot adjon,
s ha életért kiált, megmaradjon?
közöny Uram, melyet a szenvedély,
elítélés és megvetés kísér,
inkább fagy, mint szégyen az arcon,
a kéregetés pírja elhozzon
fagyott lábat és fagyott szívet,
a Megváltón kívül ki érti meg?
vagy ő is nézi, s nagyokat hallgat,
ahogy a haló vár és nem jajgat,
van szebb útja is a halálnak,
mint érzelem nélküli megfagyásnak.

Gyerek reménye

A Költészet Napjára

Hova visznek varázsló szavak,
zsákutcába, életbe hajtanak?

vagy a szellem megtér magához,
ígérget, lázít és feláldoz?

ami a költőből kiszabadul,
bont, egyenget, és alkot vadul,

vagy parázslík, lélekhez kötöz,
igazát keresve rögtönöz,
a vers part, a felhő iránya,
köveket görget, szívet bejárja,

vagy ütemes perc, része időnek,
melyen pipacsszál, s bürök is nőhet,

vagy emlék, amely szemhunyasra
a szépet és poklot is megjárja –

élete van, száz utórengése,
századokat fog üteme, csengése,

a vers kelő Nap, gyerek reménye,
harcol érte, hogy magának mérje.

SZABÓ ZOLTÁN ATTILA

Starman

Látom őket. Jönnek felfelé a mozgólépcsőn. Kabátban, esernyővel. Van, aki ázott farmerben. Felém tartanak. Átgázolnak az aluljárón. Vészjósló, ahogy közelednek. Vészjósló, ahogy távolodnak. Sokan vannak. Emberek, de az is lehet, hogy sáskák. Idegenek. Nekem ők, őnekik én.

Hallom őket. Az aluljáróban nagy a zaj. Miattuk. Ők beszélnek, morognak, egyik elköszön, a másik int, kettesével szedik a lépcsőt, csókolnak, menekülnek. De zajt kelt a hírlapárus is, pedig rég nem üvölti már, hogy: „*itt az Esti Hírlap!*”

Van helyette más. Kiteregetett bulvárszenny. Irodalom láncra kötve, legalul. Bűdösödik. Szemben a virágárus. A nagybani piacról hozza a krizantémot, a gerberát. Hajnalban egy hajléktalan is idelop párat. Számla nélkül. Kap érte sört, cigit. Meg jönnek a szállítók. Fuvarlevél. Menetlevél. „*Itt írja alá!*” Gépies aktus. Szokványrutin. De még ez is zajt kelt. Mert köszönnek, az meg visszaköszön. Az üvegajtót kinyitják, becsapják. Mormognak.

Sáskák. Végigcsoszognak az aluljárón. Jönnek-mennek. Vannak, akik a dolgukra. Vannak, akik a dolgukról. De a legtöbbben munka nélkül szállnak ki, szállnak fel, szállnak be, szállnak el. Bűdösödnek. Velük én, ők velem. Lakhelyünk konzervdoboz. Félig nyitva. Feltekerve a fedél, letépve az árcédula. Dög egy hely ez a város.

Kaloda. Karantén. Ketrec. Kabaré. Ganéj. Két rendőr a metrókijáróban. Csokis tekercset tömnek magukba. Papírkávé a kezükben. Tányérsapkájuk csalé. A testesebbikén az öv leszorítja a kibuggyanó hájat. A kisebbik gondterhelt. Tegnap elhagyta a nője. Ma este vadászni fog. Fruskákra a neten. Álneve is van: „*Clooney*”. „*Hobbim: az utazás*” – olvasható személyi adatlapján. Tavaly eljutott Mallorcára. Turistaosztály, háromcsillagos hotel, welcome-konyak. Félpanzió. Az egyik alagsori zugárusnak köszönhette az egészséget. Vihette az exnőjét is. Kis korrupció, széles mosoly. Jutalék. Ő cserébe majd nem néz oda. Elnézi. Lenézi. Néha benézi.

Látom őket. Látom azt a szépséget is, aki kisiet a metrókijáróból, s ahogy a fojtóan meleg levegő oldalról rásuhint a combjára, megszeppen. Ettől csak szebb lesz. Ártatlanabb. Hosszú a kabát, de nem eléggé. Réteges az öltözék, de az élet-erős test, a kemény hús nem tűri a leplet. A lányt nézem. Ahogy mindenki más is. Jelenléte ünnep. Feloldozás. Valami remény. De továtúnik. Semmiből a semmibe.

Dagad az agyam. A homlokomban lüktet a verőér. Szükségem lenne gyógyszerre. Csöndre. Érzéketlen, időntúli létezésre. Hopp, itt a nedű! Most mintha szűnne. Nem hallom a sáskák moraját. Visszacsoszog belém az energia. Képzeltben imát rebegek, abban a felfújható templomban, melyet Kamcsatkán nyomtak tele szusszal. Látni vélem Kowal atyát. A százkilós lufi-katedrális okulárés papját. Felém int. „*Legyen béke veled!*” – ezt üzeni. De nem figyelek rá. Elernyedek.

Hat a szer. A trafóház már nem olyan zajos. A mobil lenémítva.

Tűnődök. Emlékezem. Rád. Ott a tengerparton. Csókolsz. A nyelved húsa mélyre hatol, az enyém is. Mozgás. Lüktetés. Remegés. A test akarata. A kezem kalandozik. A melleidet érintem. Körbe simogatom, játszadózok, majd megszorítom, csípem; két ujjam, mint valami fogó, összeszorítja a bimbót. Megkeményedik. Őrület. Nem gondolhattam akkor, hogy ez lesz később. Egy mocsok nagy ketrec várt ránk. Dög egy hely ez a város.

Viszont döggő, ahogy hat a szer.

És látom, újra látom a lufi-katedrálíst. Illata, mint a Donald-rágóé. Ehető a kereszt. Ehető a padló. Mignon-romantika. Metamorfózis. Két halványzöld patkány vérző kakadut cibál egy ciklámenszínű cirkuszi porondon. A porond felett a cirkusz zenekara a morvaországi népzenei hagyományokat élesztgeti, mialatt a lenyalt hajú, mélykék öltönyben és sárga strandpapucsban pózoló, nyurga énekes azt üvölti a mikrofonba, hogy gyere gyorsan, hogy gyere gyorsan! „*Küldj egy jelet lentről felfelé!*”

Zúg a harang. Kalapácsol. Értem. Érted. A zaj erősödik. Mozgás. Lüktetés. Remegés. Majd hirtelen: csönd. „*Ha letérsz az emberi útról, vésővel esek neked!*” – üzeni a történelem. Csak a másodpercmutató megfontolt lépéseit érzékelem. Érzékelem, ahogy az idő halad. Kíméletlenül, akár egy dragonyos. Megfűzhetetlen. Meggyőzhetetlen. Ha kedve szottyán, ráncot húz a szemek kanyarjába, kusza hullámvonalakat a homlokra, az arcélre, a tarkóra. Az idő olyan, mint egy munkamániás avantgárd művész. A szabálytalant szabályosnak, a ferdét egyenesnek érzi. Megteheti, hogy karistoljon, véssen, fessen, rajzoljon. Hatalma, joga van ehhez. A halál és az élet egyaránt igényt tart szolgálataira, így azon sem morfondíroznak, mit érez az élő anyag, a korosodó emberbáb.

Az idő halad és a maga szélvész tempója szerint csúfot űz belőlünk. Ám abban, amit tesz, mégis van ízlés, technika, gondolat, ráció. Az üzenet egyértelmű: élj úgy, hogy a ráncaid többé-kevésbé téged képviseljenek, azonosak legyenek veled. Élj úgy, hogy ne válj karikatúrává. Élj úgy, hogy a mosolyod mosoly legyen, a nevetésed nevetés, a könnyed pedig könny. „*Ha letérsz az emberi útról, vésővel esek neked!*” – üzeni a történelem, az idő (e szeszélyes alkotó) hú társa.

Az idő amúgy nem tekinti ellenségének a plasztikai sebészt; udvari bohócnak nézi. A kés helyrenyisszant, a botox kezelés fiatalossá tesz – gondolhatja az idő ellen lázadó örök anyag. Érthető az ember dühe. És ha a sebész nem ügyetlen, átmenetileg akár fogást is talál Isten művészlelkületű szolgálján. Az „időgépet”

azonban épp azért „találta fel” a mindenható, hogy az idő préselni, transzírozni tudjon, ha muszáj.

Suhanok. Megint zene szól. Bowie. *There's a Starman waiting in the sky. He'd like to come and meet us but he thinks he'll blow our minds.* Kortynyi welcome-konyak. „Igyon még, kedves vendég! Addig igyon, amíg a szabálytalan szabályosnak, a ferdét egyenesnek érzi. Érthető a dühe. Ne fogja vissza magát! Vegyen példát a kanálisról! Vezesse le! Vezesse el! Préselje, transzírozza a tudatát, tűzze gombostűre kóborgó gondolatait. Adjon tüzet!”

Valami pityeg fölöttem. Egy műszer. Egy monitor. Kábelekhez kötöttek. Kutyául érzem magam, újra. Van itt egy szag. A hipó és a fiókban ragadt, félig tépett, majd visszacsomagolt, többszertendős fél Maripen elegye. Nem bűz ez. Rosszabb. A megalkuvás, a halál előli bujdosás orrtömítő gáza. A megtisztulni vágyó emberbáb laboratóriumában kikevert gyógyító mérge. A rideg ráció átmeneti lomtárba söprése. Feloldozás. Felmentés. Valami remény, ami a semmibe vész. Bohóctréfa. Könnyes nevetés. Tudattrancsír. Kórház.

Fekszem itt már egy ideje. Időm van. Az emlékeim mások elbeszél emlékeivel egymásba csavarodnak, párhuzamos világokat fedezek fel, soha meg nem írt naplót vezetek a reménytelenségről, álmokba menekülök. Rélmok marják a koponyámat. A súlytalan lét ma súlyos teher. CT-re visznek. Betolnak a hideg csőbe, és távolról, monitoron át figyelik bensőm üzeneteit. Élőhalottnak képzelnek. Pedig élek!

Akkor vagyok boldog, ha Ánizs, a kemény mellű harmincas húz ki a teleportálóból. Gyakran beszél hozzám. Azt hiszi, nem értem, nem hallom, nem látom, nem szeretem. A múltkor játékból megfogta a szerszámomat. Azt mondta, egyszer úgyis kipróbállak. Tetszem neki – holtomban. Az ő világában én szimpla agyhalott vagyok. Húscafát. Tárgy. Az enyémben ő élettel telt, illatos földönkívüli lény, aki a felfedezőjére vár. Egy asztronautára. Nem sejti, hogy énrám vár régóta. Rám, az űrhajósra. *"Can you hear me, major Tom?"*

Idegen világokban vagyok sokadik utas azóta, hogy megszakadt hétköznapi életem. Foglárom a Föld. Idevonz. Visszatart. Mindez Ánizs nélkül kibírhatatlan lenne. Így kibírható – és ez az igazi tragédia. Olyan vagyok, mint egy kabalamajom, vagy egy plüsspatkány. Hozhatnak, vihetnek, elhagyhatnak. Megfigyelhetnek. Játékszer lett belőlem. Harmincévesen azt az életet élem, amit mellettem élt gyermekkoromban Gazsi, a műanyag elefánt. Nem számíthatott rám, csak én őrá. Most fordított a helyzet: belőlem lett tétova elefánt, s az állam, a társadalom, az egészségipar velem játszadozik. Az aluljáróban nagy a zaj. Miattuk.

Hallani sem akarnak az eutanáziáról. Inkább töltik belém az éltető lötyöket. Utána leírják. Kiszámolják, hogy nekik érje meg. A betegségemből is hasznot húznak. Az egész rendszer így van kitalálva. És tudom, kik teszik ilyenné. Vajszínű sportzakót viselnek, olyasfélét, amelyet a felvétel előtt a vele azonos státuszú egyenfazonok turkálójában vásárolnak. Mert korunk hőse nem bír ám semmit a véletlenre. Nem engedi el magát. Nincs hová repülnie, fantázia hiányában. Óva-

tos duhaj. Biztonsági játékos. Korunk hőisének csak a saját túlélése fontos. Mások fia-borjával nemigen törődik. Társaságban, üzleti vacsorákon: üzembiztosan semmilyen. Ad a külsőségekre, a látszatra. Abból él ugyanis.

Felkapott nevekkal, féligazságokkal példálózik. Úgy tesz, mintha művelt és brancsbéli lenne. Vetít. Részvényesnek hazudja magát; ilyenkor bepárásodik az okuláréja. Gazdasági szakértőként mutatkozik be – még a taxisnak is. „Ám tegye!” – tenném hozzá, ha nem hallottam volna egyikük szabatos-szívtelen mondatait a varázsdobozban, ami odakint serceg-pulzál néha. A nővérszobában.

Piaci környezetről, makró-adatokról mesélt. Majd kibökte: az ő cégétől is kirúgnak egy vagon embert! Mert a piac így diktálja. Mert a vállalatvezetés így hátrózott. Mert a kormány nem volt elég segítőkész. Irgum-burgum. Oké, de ő mit cseszett el? Nyilván semmit. Mert tökéletes. Csak az a baj, hogy alig látszik a pupillája. A lencse ápol. Nagyít, megnöveli a horizontot. Már mint az övét. Valami baj van a hanggal is. Ha felpumpálod a hangerőt, akkor is csak morajt hallani. Hiszen az emberi szó rég kiment a divatból. Nem úgy a sportzakó. (Arra még *fussa*.).

Látom őket. Jönnek felfelé a mozgólépcsőn. Kabátban, sportzakóban, esernyővel. Felém tartanak. Vészjósló, ahogy közelednek. Vészjósló, ahogy távolodnak. Sokan vannak. Emberek, de az is lehet, hogy sáskák. Idegenek. Nekem ők, őnekik én.

Planet Earth is blue and there's nothing I can do.

Pub (Fények sorozat, 2010), olaj, vászon, 70 x 100 cm

Kapaszkodó

Ha megtalálom, hova temette el
János a szelet, szélforgót szúrok a
hely fölé, csak olyat, amit én magam
készítettem, meg sima papírsárkányt.

Ha megtalálom, hova temette el
János a napot, tábortüzet rakok
fölé a fagyos földre, fogvacogva.
Ő fázhat köztünk a legeslegjobban.

Közben vasrácsokat növesztenek a
tág ablakok, melyek egyedül bennem
nyíltak, János nyugodt, tudja, hogy a rács
lakatnyitással levehető, nem

így működik, ahányszor eljön ide
a rácshoz, annyiszor tesz rá lakatot,
a kulcsokat egy kulcstartón hordja, hon-
vágya addig van, amíg megtelik

a kulcstartó, ameddig hely van rajta.
Ha megtalálom, hova temette el
János a szelet, szélforgót szúrok a
hely fölé. És fújom, míg van bennem szusz.

Menetrend

Számonkérem a számon az éhséget,
kiskertemben elásom az elhullott
agg tyúkokat, mérgezett rágcsálókat,
imádott kutyám. Ha szerencsém van, az

októberben született, decemberre
kihűlt macskakölyköket közös lyukba
dobhatom a lelőtt postagalambbal.
Mivel már fagyos a föld, a melegebb

fóliasátorba ásom őket, fél-
csípős paprika palánta lesz a fej-
fa. Amióta csak a lyukakat kell
elásni, eltörrik az ásó nyele.

Madá-

chot visszaadja, kilöki, kiűzi
a világ megismételhetetlensége,
az anyagmegmaradás törvénye, meg
a fészkes, változó világegyetem.

Újra és újra csak lomtalanítunk,
„A cél halál, az élet küzdelem, / S az
ember célja e küzdés maga”, vagyis
hogy az ember halála az élete.

Amiről mi történetesen későn
veszünk tudomást, láthatatlanságunk
leleplezi Istent, aki a titok
ajtájának küszöbét kicseréli.

Konfetti

Jánost visszafogja a lelkesedés,
elülteti a gyanút a zöld virág-
cserépbe, és forgatja, locsolgatja,
műanyag cserépalátét a szeme,

amivel az éjszaka meglátja majd
a tükörben azt, mit csak nappal lehet
nem megtörténtté tenni. János mindent
megtenne, esőt, záport fakasztana

az égből, hogy bár egy könnycsepp gördüljön
le az arcán, a félszemű, csalános
éjszakát siratva. Követi magát,
előreengedi végzete, sorsa.

Jazz- improvization (Fények sorozat, 2010), olaj, vászon, 70 x 90 cm

Ajtó (Fények sorozat, 2010), olaj, vászon, 70 x 100 cm

Fekete Izsák karácsonya

Képzeljünk el egy filmet. Szűkítsük a lehetőségeket, egy olyan filmre gondoljunk, amit karácsonykor nézünk, és nem több másfél óránál. Rendezhetné Wes Anderson, hogy a gondolataink feloldódjanak a tengelyes szimmetria élvezetében. A színeket teljesen rábízhatjuk, akkor is, ha félünk, hogy a rendező úr a karácsonyi film hívószóra esetleg hideg kékes árnyalatokat választ majd. Főszerepre Fekete Izsákot kérjük fel, bár a szereplők felcserélhetőek, hiszen másfél óra alatt semmit nem lehet megtudni az emberről, ez a jó benne, nincs igényünk rá, hogy a szereplők fejébe lássunk, minek is erről beszélni, ez nem irodalom. Fekete Izsák a jelenet elején kádfürdőt vesz. A kád hatalmas, egy ekkora kis fürdőszobában fényűzésnek tűnhet. Lubickol a vízben, majd ráérősen megtörölközik, a kamera elidőzik csontos vállán, mint egy anyai kéz, végigsimít a gerincen. Snitt, Fekete Izsák a falon lévő feszületet nézi, talán attól fél, hogy leesik egyszer, mikor a bűn egészen ellepi majd ezt a világot. Vagy lehet, hogy csak arra gondol, le kéne szedni a hatalmas pókhálókat a plafonról. Visszamegy a fürdőbe, teletölti újra forró vízzel a kádat, az izzadságcseppek a zene ritmusára, amit majd később kiválasztunk, peregnék le a homlokáról. Levest főz. Mivel karácsonyi filmünk főhőse nem egy sztárséf, vagy egy váratlanul azzá váló háziasszony, ezért csak zacskóslevesek taszkjait tépi fel a fogával és szórja bele tartalmukat a gőzölgő vízbe. A kád megtelik tésztával, elégedetten mosolyog, mikor apró kanalával megkóstolja. Snitt, Fekete Izsák előtt hatalmas sor kígyózik, a maszkmesterek becsületesen végezték a dolgukat, tényleg éhesnek és nyomorúságosnak tűnnek ezek a statiszták, olyannyira, hogy a nézők egyike talán a moziból kijőve gondolatban megdicsér egy hajléktalant, milyen hiteles. A leves már kezd elfogyni a kondérból, montázszerűen mosolygós arcokat mutat a kamera és spontán összeölelékezéseket. A kellemes zene megnyugtatja az idegeket, így nem fogjuk megkérdezni, hogyan cipelt le egy kondérnyi levest Fekete Izsák teljesen egyedül valahová, arról nem is szólva, hogyan tett szert arra a kondérra. Ennél a jelenetnél fognak fiatalabb párok csókolózni, az idősebbek pedig lopva megszorítják egymás kezét. Ha jól végeztük a dolgunkat, sikeresen előkészítettük a terepet egy izléses konfliktusnak. Látjuk Fekete Izsákot megint a szobájában, most nem a feszületet nézi, hanem a megmaradt levest lögyölgeti a kondér alján, az arca szomorú, tünődő, egy nőre gondol, akit valaha szeretett, vagy nem is, inkább a családi karácsonyokra, az asztalon gőzölgő húslevesre, amit gyönyörű porcelánedénybe mertek (itt a forgatókönyv-

író kihúzta azt a szót, hogy Herendi, mivel ez egy nemzetközi produkció). Igen, ez lesz a helyes gondolat, már indul is az emlékezés klasszikus jelenetsora, az előbb felvázolt családdal, kedves beszélgetés, szomorú zene. Mivel célunk, hogy a nézők boldogan és elégedetten távozzanak, nem időzünk ennél a jelenetnél sokat, éppen csak addig feszítjük az érzelgősség selyemharisnyáját, hogy fel ne fussanak rajta a szemek. Fekete Izsák, a mi kis bábunk felpattan, edények között csörömpöl, mígnem ráakad egy pléhből vagy alumíniumból készült, de mindenképpen kongó hangot adó ételhordóra. Belemeri az utolsó adag levest, és útnak indul. Az utca kihalt, ezt alaposan érzékeltetjük egy felülnézeti képpel, ahogy a fekete kabátba bugyolált alak átszel egy végtelen hómezőt. Sokáig álldogál egy porcelánüzlet előtt, mi szemből látjuk, a kirakat túloldaláról, többeknek déjã vu érzése támad, pedig nem is látták még ezt a filmet. Rozzant katonai hátizsákjából apró szerszámot vesz elő, az ajtónál szöszmötöl vele. Zajt hall, megrezzen, de csak a bolt (véglegesen elvetjük, hogy Herendi) fölötti lakók hangosították fel a tévét. Végül kattant a zár, és Fekete Izsák bejuthat a porcelánüzletbe. Pásztázzuk a nippeket, vázákat, süteményes készleteket, az utcai lámpák adnak annyi fényt, hogy mindent alaposan megnézhesünk. Közben Fekete Izsák kotorászik, és eleinte finoman rakja arrébb a neki nem tetsző edényeket, mintha alvó kiskutyák lennének, később már ingerülten dobálja odébb, nem törődve azzal, hogy a törések zaja felkeltheti a bolt felett lakókat és felborzolhatja a moziban ülők idegeit. Persze ezt a jelenetet sem hagyjuk teljesen káoszba fulladni, így egészen hamar megtalálja, amit keres. Boldogan ül le a porcelánmaradványok közé, egy levestányért szorongatva. Fölé hajolunk és látjuk, a tányérban szomorú madárka gubbaszt egy ágon, minden porcikája finom ecsetvonásokról mesél, apró könyvek hullanak a tányérba. Bizonyára ebből ette a levest gyerekkorában. Előszedi a nagy hátizsákjából a pléh (vagy alumínium) ételhordót, és szertartásosan kimeri a madaras mélytányérba a zacskósleves maradékát. Ahogy belemeríti a kanalát, minden kifényesedik, és ez inkább a boldog pillanatnak, mint a vászon sarkában megjelenő rendőrkocsik lámpáinak köszönhető. Snitt, stáblista. Ez is valami művészfilm volt.

Reflexek IV. (2013), olaj, vászon, 100 x 100 cm

P. Bohouš, a macskák őrzője

koronavírus idején 3.

Leszálok a hetesről az Otokarován,
nyugdíjközpontban voltam Smíchovon,
ahol majd az utcán kacskaringózik a sor.
Látom kiszáll velem az orvosnőm,
fekete – kócos haj,
ahogy az asszonykám mondja
„dívka na koštěti”
Néz rám, tán ismer? Megszólítanám,
hogy én vagyok
páciense, ki hívja ilyen időben – a hölgy megfordul.
Előttem kezd menni – kidobja a farát – a
mencsesztergatyán keresztül egy ég
terül el
elfelejtem minden betegségem.

koronavírus idején, péntek

reggel fél nyolckor pénteken, 2020. IX. 30-án,
megyek Nusléból a házból ahol lakunk
kint látok egy nagy kukát, mert pénteken
és kedden viszik el az egész lakóháztömb
lakosainak a szemetét, nyitom az ajtókat
tárom, húzom az udvarra a kukát, és ottan már a
miénk áll – tehát loptam valakiét az
utcánkban, visszaviszem, kiteszem,
a parkoló autók ellenőrzött kék csíkjá
mögé – visszatérve az üzletből – eltűnt a kuka.

örökség II.

kié a bíró, kié a bíró hagyatéki tárgyalás
vegye le a sapkét, nincstcán, testvérek
ülnek
két sorban – hallják az ítéletet, van
ellenvetések – fordult
jobbra balra apám – néma csönd, akkor
gyertek velem ebédre – most még
hozzáteszem – a bíró teljesen
az enyém volt – szólt apánk
hozzánk – ebéd közben
amit még ő fizetett.

örökség

anyámnak rengeteg muskátlija volt,
aszparátuszok
volt hosszú üveges folyosó, kint meg
rengeteg rózsá,
kúsztak erre-arra,
apámnak csak pár
tőkéje volt.

Judit terve

addig jó, mikor reggel
felkelek, megnézem az
öregujjamat a lábamon,
s ha nincs rajta cédula
akkor minden jó

Gy. L. emlékére

a vállad fölött a felhők
csókolják egymást
örökre

K. E. emlékére

oldalzsebedből pitypang
esett a csillagokra

MM I. (2010), olaj, vászon, 90 x 75 cm

A mondatgyűjtő

Vannak, akik pénzt, bélyeget, könyvet vagy autócsodákat gyűjtenek. Olyanok is akadnak, akik matricák, gyufaskatulyák, képregények, régi hanglemezek felhalmozásában lelik örömüket. Találkoztam már olyannal, aki vonat- és buszjegyeket, használt papír zsebkendőket meg hamis bírósági jegyzőkönyveket raktározott a lakásában. Isten valószínűleg kedveli ezeket a csodabogarakat, embergyűjteményének féltett darabjai ők. Én mondatokat gyűjtök.

Az egész akkor kezdődött, amikor Jánoska megszületett. Nem tudom, ki taníthatta meg beszélni, mert a kérdéses időszakban külföldön tartózkodtam egy előadás-sorozat miatt, a feleségem pedig féltette a munkahelyét az egyetemen, így a kis lurkót a szomszéd Partócsékra bíztuk, akiknek ugyan nem volt gyerekük, de türelmük az akaratos kis teremtményekhez annál inkább. Partócs nénit semmi sem hozta ki a sodrából, férjének pedig csak egyetlen életcélja volt, hogy az ötezer kötetből álló könyvtárát elolvassa addig, míg az égiek magukhoz nem szólítják. Haladt is vele rendesen, csak amire a végére ért, az első ezer tartalmát elfelejtette, így kezdhetette előlről az egészet.

Amikor végre hazaértem, Jánoska egészen szép és meglepő mondatokat talált ki, a feleségemről pedig azt suttogták, hogy távollétem alatt összeszűrte a levet egy nála húsz évvel idősebb professzorral. Éppen kérdőre vontam volna mind-ezen pletykák igazságtartalmával kapcsolatban, amikor a fiam lépett a szobába, és mondott egy akkora barokk körmondatot az Árpád-kori szakrális emlékekkel kapcsolatban, hogy azonnal kiment a fejemből, mire is készültem. Rohantam papírért és ceruzáért, ó, mit meg nem adtam volna, ha szóról szóra lejegyezhetem, de amire visszaértem, már alig emlékeztem egy-két szóra, a fiam pedig csóválta a fejét, hogy ő ugyan meg nem ismétli még egyszer, máskor figyeljek oda jobban.

– Partócs bácsi olvashatott fel neki valamit a könyveiből – vélte Rea, és megfogta Jánoska homlokát, mintha azt vizsgálná, lázas-e.

– Pedig olyan jó mondat volt – rágtam a ceruza végét. – Az eddigi gyűjteményem legszebb darabja lehetett volna.

– Fogalmam sincs, mi értelme a mondatgyűjtésnek – jegyezte meg a nejem, akit pillanatokkal ezelőtt még egy idős professzor felől szerettem volna megkérdezni. – De ha már nincs jobb dolga valakinek, ott van az internet. Vajon hány remekbe szabott mondatot találhat valaki egyetlen kattintással? Vagy ott poro-

sodik Partócs bácsi ötezer könyve. Már csak akad benne egy-két valamirevaló megállapítás...

– Mindezt meg sem hallottam – mondtam. – Most pedig felhívom a válóperes ügyvédet.

Rea úgy tett, mintha nem értené.

– Igazad lehet. Ő már biztosan hallott annyi kacifántos mondatot, hogy ha csak a legszebbekre vissza tud emlékezni, ragyogó napod lesz.

– Számodra viszont nagyon sötét – mormogtam. Jánoska odabújt hozzám, szerintem ő felfogta, hogy nemsokára elvált szülők gyermeke lesz.

Felhívtam Oltáryt, azt mondta, kettőkor álljak meg nála. Volt még egy órám, beültem az Ittrium Bárba, rendeltem egy sört. Nem szoktam poháremelgetéssel múlatni az időmet, de most valahogy olyan gondolatok keringtek a fejemben, hogy magam is megijedtem tőlük. A szomszéd asztalnál egy vidám társaság cseverészett, két hölgy és két fiatalember. Csakhamar azt vettem észre, hogy kinyílik a magammal hozott notesz, és egy remek mondat gazdagítja a gyűjteményemet. Annak a vörös hajú nőnek hagyta el imént a száját, akit a többiek Lenkának szólítanak.

A hallgatóság sem az én kenyerem, de hát olyan harsányak, hogy nem lehet nem odafigyelni. A hangszórókból jóféle dzsessz árad, talán azért beszél olyan hangosan a társaság, hogy ne csak a zenét hallják, hanem egymás szavát is. Elvégre ezért jöttek. Ide-oda csaponganak a témák közt, senki nem rejti véka alá a véleményét napjaink ügyes-bajos dolgairól, de ez a Lenka túltesz mindenkin. Szellemes, okos, frappáns megjegyzéseit a társaság is értékeli. Én is. Ezt-azt felírok magamnak, elvégre gyűjtő vagyok, és most úgy látszik, kiapadhatatlan forrásra bukkantam. Az én kincset érő adatközlőm mellett ülő borostás fickó elkéri a telefonszámát. Az én kezem is mozdul, írja a számokat, pedig nem is adtam rá parancsot. Véletlenül az is elhangzik, hol lakik a hölgy, és azt is megtudom, hogy napok óta csöpög nála a csap. A szerelő, akit naponta felhív ez ügyben, mindig valami más tennivalókra hivatkozik. Szó esik még kétbalkezes villanszerelőkről, szobafestőkről, akiknek munkáját az ember nyakába potyogó vakolat „dicséri”, szóba kerülnek rejtélyesen elromló liftek, a legrosszabbkor csődöt mondó mobiltelefonok, a szándékosan lerövidített élettartamú nyomtatók, a „programozott halál”.

A mondatgyűjteményem nem gazdagodik tovább. Lenka alig szólal meg, az óráját lesi, talán siet valahova. Kisvártatva el is búcsúzik a társaságtól. Mint kiderül, a szerelő ma délután ötre jelentkezett be nála, addig ki kell takarítania a lakást.

Én pedig riadtan veszem észre, mennyire elszállt az idő. Fél órája Oltárynál kéne lennem. Sűrű bocsánatkérések közepette kikönyörgöm nála, hogy háromkor fogadjon.

A lift persze nem működik. Alaposan megizzadok, amire felérek hozzá az ötödik emeletre. Ráadásul van bent nála valaki, így az üres váróban múlatom a per-

ceimet. Ha legalább egy-két érdekes mondatot elcsíphetnék a beszélgetésükből, már megérné a tétlen ücsörgést. De párnázott az ajtó kívül-belül, avatatlan fülek nem számíthatnak titkos információkra.

Hirtelen azon kapom magam, hogy a „Csapszerelés mesterfokon” című internetes oldalt böngézem. Hát persze, nehéz lenne olyan dolgot kitalálni, amivel egyáltalán nem foglalkozik a világháló. „Mindenképpen zárjuk el a vizet a lakásban, így elkerüljük a mesterséges tó kialakulását a konyhánkban. A lefolyóhoz készítsünk oda vödrot és felmosórongyot, mert attól, hogy elzárjuk a csapot, még bőven folyhat ki víz a rendszerből. Bontsuk le a régi csaptelepet alulról felfelé haladva. Először a lefolyónál távolítsunk el minden régi alkatrészt. Miután mindent leszereltünk, jöhet az új csaptelep beszerelése.” És ezek a remek szemléltető videók! Egyszerű és világos minden.

Nem tudom, Oltáry barátom meddig látja el tanácsokkal az éppen nála tartózkodó ügyfelet, de amire a mondandója végére ér, nekem már csak hűlt helyemet találja a várakozóban. Annál boldogabban nyit ajtót a Lenka nevű hölgy. A haja vörös, szeme ragyog, mosolya tökéletes. Sajnos élettársi kapcsolatban áll valakivel – ezt az egyik népszerű közösségi oldal árulta el nekem –, de hát semmi sem tökéletes.

– Na végre! – mondja, és kedvesen beljebb tessékel. – Már teljesen elzsibbasztotta az agyamat az a kibírhatatlan csöpögés.

– Akkor éppen itt az ideje, hogy megszüntessük – mondom lazán, miközben a szerelőládával majdnem leverek egy vázát az előszobaszekrényről. Szerencsére nem törik össze.

– Ezzel a vacakkal mindig baj van – mentegetőzik Lenka. – Ne haragudjon.

– Én kérek elnézést. Merre találok a kis rosszaságot?

– Ott jobbra a fürdőszobában. Megkínálhatom valamivel?

Olyan furcsán néz rám, azt hiszem, felismert.

– Nem találkoztunk már valahol? – kérdi, és felvonja a szemöldökét.

– Ha csak ön vagy a gyermeke nem járt egyetemre – mondom, miközben kerülöm a pillantását. Későn jövök rá, hogy ügyesen elszóltam magam.

– Valamikor ott tanított?

– Igen... Nem. Karbantartó voltam. Csapnivaló csapjaik vannak.

Látni rajta, hogy nem érti a dolgot, én pedig zavartan toporgok vadonatúj, egy számmal nagyobb szerelőruhámban. Amihez egy kissé kopott sportcipő is társul.

– Egy kávét esetleg?

– Köszönöm, elfogadom.

Időt kell nyernem. Amíg Lenka kipenderül a konyhába, szemügyre veszem a csapot. Ami természetesen csöpög. Azaz iszonyatosan csöpög. Mutatóujjamat beledugom a lyukba, a csöpögés abbamarad.

– Már meg is javította? – hallom Lenka hangját a konyhából.

Gyorsan kihúzom az ujjam, hogy hallja, koránt sincs minden rendben a víz és a gravitáció kapcsolatával. Lazán kinyitom a szerelőládát, azaz... Csak nyitnám, mert valahogy egyáltalán nem akar kinyílni. „Kitolt velem a gazember Béla!” – ez az első gondolatom, amit sikeresen elhessegetek, és nagyobb erőt fejtök ki, mint az előbb. Nem nyílik ugyan, de most legalább megnyílik.

Alaposan az emlékezetembe véstem a „Csöpögő karos csaptelep javítása öt perc alatt” című videó minden egyes másodpercét, abban nincs hiba. Probléma esetleg azzal lehet, hogy ez nem karos csaptelep, és nem nyílik ki a fránya láda. A kávé pedig már meg is érkezett.

Érdekes látvány lehet, ahogy elhelyezkedem szemben a csappal, törökülésben, és átszellemült arccal kavargatom a kezemben tartott kávéscsészét. Lenka az ajtófélfának dőlve figyel.

– Ez egyfajta szertartás – magyarázom. A nő bólint.

– Jó színész lenne magából. Bizonyos szertartások mindig szociális drámák is egyben. Ha jobban belegondolunk, a színház a vallási szertartásokból eredeztethető, például Görögországban, Indiában vagy éppen Japánban.

Összerezenek, mint akit bolha csípett meg. Micsoda mondat! Sajnos a kávé is kilöttyen, pont az ölemben rejtegetett noteszra. Ijedten törölgetem a jegyzetömböt, Lenka nem állja meg nevetés nélkül.

– Tollal és papírral jött csapot szerelni?

A csap, mintha csak hallaná, hogy róla beszélünk, még örültebb csepegésbe kezd.

– Az egyik előadásom szövegén dolgozom – mondom aztán, mert nagyon kínos a helyzet.

– Szóval mégiscsak egyetemi tanár?

– Ööö. Izé. Másodállásban. Mert ebből a vacak fizetésből lehetetlen megélni.

Azzal minden férfiúi erőmet összeszedem, és megpróbálom kinyitni a szerelőládát. A homlokomon kidagadnak az erek, kövér izzadságcseppek kopognak a rozsdás dobozra. Semmi eredmény.

– Beragadt ez a vacak.

Lenka odajön mellém, érzem a parfümje illatát. Egy pillantást vet a ládára, majd az egyik pillangócsavarra mutat.

– Nem ezt kell itt elfordítani?

És még mielőtt tiltakozhatnék, hogy azt ugyan biztosan nem, mert eleve nem úgy néz ki, és különben is, a világ nem ilyen egyszerű, könnyedén elfordítja, a láda fedele pedig kinyílik.

– Hehe... Köszönöm. Annyira az előadásra koncentráltam, hogy... Na, mindegy. Hoppá! Csavarhúzó az nincs.

„Kitolt velem az a gazember Béla!” – fut át az agyamon ismét, de Lenka nem lepődik meg, már indul is a konyha felé.

– Hozok egyet!

Nem csak hogy beváltja a fenyegetését, de rögtön vagy hatfélét hoz. Szélesebb, vékonyabb, lakkozott fanyelű, műanyag, van itt minden, ami szem-száj ingere.

– Megkérdezhetem, mi lesz az előadás témája?

– Megszállottság, exorcizmus, extázis. Gondolatok a szoteriologikus, a közösséget és az egyént célzó szertartásokról.

– Juj, a kedvenc témám! – mondja mosolyogva, azzal leül mellém a csempére. A csap, mintha csak rossz néven venné tőle, örült csepegtetésbe kezd. Lelki szemem előtt már szét is hasadt a vezeték, és több tucat rozsdás vízsugar fröcsköl az arcunkba.

Lenka nem figyel a zajra, ellenben Anthony F. C. Wallace antropológiai irányultságú valláseméletét hozza szóba. Ha lenne kardom, most óvatosan beledől-nék, de csak ezek a színes csavarhúzóak állnak rendelkezésre. Ha tanultam volna gyorsírást, érdemes lenne minden mondatát rögzíteni. De korántsem unalmas, meglepő szellemességgel átszótt gondolatai elszállnak a semmibe. Néhány megállapításával óvatosan vitába szállok ugyan, de veszi a lapot, a szeme pedig hamiskásan csillog, mintha sejtene, hogy nem is vagyok igazi szerelő.

Váratlanul csengetnek. Két hosszút, három rövidet.

– Hát ez meg ki lehet? – rezzen össze.

– Szóltam egy kollégának, hogy van itt egy nagyon komoly probléma. Ha egy csap már régóta használatban van, a tömítés meggyengülése elkerülhetetlenül jelentkezik még a jó minőségű és gumitömítés helyett kerámiatárcsákkal ellátott típusoknál is – mondom el egy szuszra a bebiflázott szöveget. – Nagyon segítőkész a srác. Valószínűleg ő jött meg.

Lenka egy hetvenöt év körüli ősz hajú bácsikával érkezik, aki szó nélkül rögtön nekilát a javításnak. Mi átmegyünk a konyhába, hogy ne zavarjuk a munkában.

– Talán a srác nem ért rá, de szólt a nagyapjának, hogy helyettesítse – mondja. – Tényleg rendes.

Egy kicsit kaparja valami a torkom, a háziasszony egy kupica pálinkával próbálja orvosolni.

– Köszönöm, munka közben nem iszom – mondom. – De ha egy kis ásványvíz akadna...

– Szabad? – Lenka a noteszom után nyúl, és még mielőtt megakadályozhatnám, kinyitja valahol a közepénél. Csak éppen hogy beleolvas, már adja is vissza.

– Ez a Partócs bácsi meg az a Jánoska... Szintén egykori tanítványok?

Már csillagos az ég, amikor hazafelé indulok. Meleg tavaszi szellő fújdogál, szerelmespár bújik össze a park melletti padon. Nézem a telefonom, hat nem fogadott hívás. Ebből öt Oltáry Tibor és egy Jánoska.

Leülök egy padra, a noteszt pedig egyetlen mozdulattal a szemetesbe hajítom. Eszemben sincs elválni senkitől. Jánoska egyik elhíresült mondata jut eszembe: „A tyúkhúsleves főleg a tyúkhús miatt fontos...”

Mennyire igaz! Ezen mindig elmosolyodom.

Futásom

Kétezer éve futok, *igen*,
kétezer éve menekülök,
valaki üldöz, és nem
tudok megpihenni.

Kétezer éve indultam el,
üldöző voltam magam is,
szarvasra vadászik az, akire
nagy medvék vadásznak.

Génjeimben egykori énem.
Tudom, nem segít senki,
hátam mögé nézek,
önnön magamat látom.

Menekül az üldöző,
üldözik kétezer éve,
futása folytatódik
örökkön-örökké.

Kétezer éve immár,
kétezer éve futok,
mögöttem valaki van,
megállni nem lehet.

Tankok és fegyverek

Tankok és fegyverek.
Valami kisgyerek sír,
valami gyerek, aki én,
aki csak éppen magam.

Megfogom az anyám kezét.
Rimaszombat messzire,
felhőkezét szorongatom,
vigyázzon rám, amíg lehet.

Jégbefagyott erre minden.
Fázom, mivelhogy egyedül,
lezárt szemek, koponyaarc,
tétova gyerek, aki vagyok.

Anyám ott, a Rima partján,
nem gondol még háborúra,
úszik tova a dinnyehéj,
mosolyog és ábrándozik.

Annyira szeretném látni!
Kötényzsebébe kincseket,
szája köré meg nevetést
csalnék, arcára, ami a múlt.

Fegyverek és tankok.
Sírok, gyerek magam.
Szorongatom anyám kezét,
felhő kezét, ami nincsen.

Állapot (2009), vegyes technika, 74 x 141 cm

Minikrimik

A jövődömondó

Egy elfüggönyözött, sötét házban élt egy külvárosi utcában. Tökéletes lakhely volt ez számára. Az állandó csend, a félhomály és a magány lehetővé tették, hogy kiűritse gondolatait, és agyából kinyúló, láthatatlan csápjaival turkáljon a jövő történései közt.

Sokan úgy gondolják, a jövődöléshez kártyára, üveggömbre vagy valami hasonló bazári segédeszközre van szükség, de minimum cigánynak kell hozzá szülni – ő tudta, hogy mindez csak a cirkusz része, hazug marhaság. Neki csak csend és sötétség kellett, hogy senki és semmi, még egy eltévedő, kósza fénysugár se zavarhassa meg a gyakorlását. Családalapításról nála szó sem lehetett, elvégre egy asszony vagy egy gyerek zsvajja olyan zavart kelthetne a gondolataiban, ami beláthatatlan következményekkel járhatna.

A szőnyeg mértani közepén ült, törökülésben, körülötte illatos gyertyák és füstölők. Lélegzetét lelassította, testét ellazította, hogy a rítus a lehető legtökéletesebben mehessen végbe.

Órák múltán megtörtént a csoda: látott! Látta a jövőt, és cselekednie kellett. Csak amikor felállt, akkor vette észre, hogy a hosszú transzállapot alatt maga alá vizelt, ám ez most nem tudta érdekelni. A küldetése sokkal fontosabbnak bizonyult.

Azonnal autóba szállt, és elhajtott a szomszédos városba. Az érzékei mutatták az utat. Sietett, nehogy elkéssen. Meg sem lepődött, amikor feltűnt előtte a ház, amit a nappalijában ülve látott. Lefékezett, kiugrott a kocsiból, becsöngetett. Egy középkorú nő nyitott ajtót. Némi kérdezősködés után megtudta, hogy egyedül van otthon – ezek szerint az álom igaz volt!

Tudta, ha elmondaná az igazat, a nő bolondnak nézné, és nem engedné be a házába. Éppen ezért azt hazudta, hogy leesett a vércukorszintje, rosszul van, és ha nem kap azonnal nagy adag cukrot, sokkos állapotba kerül, sőt ki tudja, akár meg is halhat. A nő erre riadtan, de annál készségesebben tárta ki az ajtót és vezette be a jövődömondót a házba. Ugyan ki ne segítene egy életveszélybe került szerencsétlennek? Leültette a konyhában, majd besietett a spájzba cukorért.

A férfi akkor pillantotta meg a húsvágó bárdot az asztalon. Úristen, gondolta, hát minden passzol!

Amikor a nő visszajött, ő már anyaszült meztelenül állt a konyha közepén, kezében a bárdal. Nagyon gyorsan történt: egyetlen sikoly sem hangzott el, ő már le is sújtott, pontosan a nő koponyájának közepére. A bárd tökéletes fegyver volt, gond nélkül repesztette ketté az asszony fejét, mintha az csak görögdinnye vagy halloween-i tök volna.

Amikor a test már mozdulatlanul feküdt a hideg, csempézett padlón, a látó megfordította a szerszámot (másik oldalán húsklopfoló kapott helyet), és addig ütötte a nő koponyáját, amíg az felismerhetetlen, szilánkos masszává nem vált.

Megmosdott, felöltözött, és füttyörészve, nyugodt tempóban vezetett hazáig. Sokadszor bizonyosodott meg arról, hogy a jövő előre meg van írva, és azt már senki sem változtathatja meg. Rendkívüli büszkeség töltötte el, és boldogságában elsírta magát.

Istent keresni

Egyszer egy csapat munkás felháborodott, mert hosszas imádkozás után sem teljesültek vágyaik. Úgy döntöttek, megkeresik Istent, és kérdőre vonják felelőtlen-sége miatt. Fogták hát az ásóikat, és mindnyájan kivonultak a nagy rétre, hogy előkerítsék az Urat, akár a föld alól is. Nekikezdték, és némán, szuszogva, rőfögve a nagy erőfeszítéstől, egyre mélyebbre ástak.

Már órák óta robotoltak, amikor valaki észrevette, hogy Péter nem dolgozik. Sőt: még csak ásója sincsen. Ott ült egy rönkön, pár méterre a többiektől, és elégedetten fürdette az arcát a kora nyári napsütésben.

– Péter! – kiáltott oda neki az egyik munkás, akinek már sötétvörös volt a feje a megfeszített munkától. – Te miért nem segítesz nekünk?

– Hogy miért? – nézett rá barátságosan a férfi. – Mert amit csináltok, teljesen hiábavaló.

– Hogy érted azt, hogy hiábavaló?! – förmedt rá egy másik.

– Úgy értem, hogy nekem nincs szükségem a földben túrni Isten után – felelte Péter. – Ő ugyanis itt van bennem.

Erre aztán halotti csend támadt. Az emberek megrökönyödve néztek egymásra, majd a boldogan sütkérező Péterre. Jó ideig nem bírtak megszólalni.

– Azt mondd... benned? – kérdezte végül egy kövér, borostás munkás.

– Igen, itt van bennem – ismételte meg mosolyogva a férfi, és hogy nyomatékos adjon szavainak, jobb kézfejjével a szíve tájékára csapott. – Ő a lelkiismeretem, ő mondja meg, mi a rossz és mi a jó. Ő mondja meg azt is...

Nem tudta befejezni. A kövér munkás ásója kettészelte a koponyáját. Miután kicsordult az első csepp vér, a többiek egetrengető ordításban törtek ki, és mindnyájan Péternek rontottak.

Először ásóikkal darabolták fel az élettelen testet, majd pusztá kézzel szaggatták a még meleg húst, tépték ki a csontokat, dobálták széjjel a felesleges belső szerveket.

Végül már senki sem ismert rá Péterre. A nagy réten ruhacafatok, húsdarabok, belek, csontok heverték szerteszét, és ismét beállt a halotti csend. Végül újból a kövér munkás szólalt meg.

– Átvert minket! – röffentette. – Nem is volt benne az Isten!

Belerúgott az egyik húscafatba, a gödörhöz lépett, véres kezével megmarkolta az ásóját, és folytatta a munkát. A többiek némán, szuszogva dolgoztak vele.

Most már senki sem lazszált. Mindenki szorgosan ásott.

Karácsonyi meglepetés

– Hohohóóó, boldog karácsonyt, bolldog karácsoonyt! – kiabálta a férfi, ahogy kitömött hassal, élénkpiros maskarájában, csengőt lengetve cammogott a járdán. A hangja még a szokásosnál is mélyebbnek tűnt, ahogy a sűrű műszakáll félig eltakarta a száját.

Mire megérkezett a harmincemeletes épülethez, már szakadt róla a veríték. Abban a nevetséges, ormóttan csizmában sokkal nehezebb volt lépkedni, mint korábban képzelte. Szeretett volna hazamenni, de a zsákja még tele volt. Meg hát a pénz is kellett neki, főleg így az ünnepek alatt, amikor az ember kétszer-háromszor annyit költ, mint általában. Neki ez jutott: télapójelmezben flangálni Chicago utcáin, csengőcskét rázni, és idétlenül kiabálni.

– Hohohóóó, boldog karácsonyt, bolldog karácsoonyt!

A portás és a többi földszinti dolgozó arcára őszinte kis mosolyt csalt a férfi megjelenése. Ők is azok közé tartoztak, akik majd csak telefonon kívánnak kellemes ünnepeket a szeretteiknek. A váratlanul érkező Mikulás belekotort a zsákjába, és mindegyiküknek adott valami kis kedvességet: csokit, cukrot, vagy épp a Playboy legújabb számát.

A liftben megnyomta a 23-as gombot, és Sinatrát dúdolgatva várta, hogy a felvonó megálljon. Kilépett az üres folyosóra, és elindult egyenesen a sötét tölgyfaajtó felé, a 302-es számmal ellátott irodába. Kopogtatott.

– Ki az?

– A télapó! – kiabált be boldogan. – Hohohóóó, boldog karácsonyt, bolldog karácsoonyt!

Egy fekete öltönyös férfi nyitott ajtót, arcán kissé zavart mosollyal.

– Nem rendeltünk télapót – mondta. – Dolgozunk.

– Ugyan már, a karácsony mindenkinek jár! – mosolygott a Mikulás. – Nekem az a dolgom, hogy azt is felvidítsam, akinek ilyenkor dolgoznia kell.

– Hát... – A férfi tanácstalannak tűnt. – Nem is tudom, hogy...

– Ugyan már, Paulie, engedd be a Mikulást! – hallatszott egy vidám hang odabentről. – Csak nem félsz tőle?

Paulie erre kitérte az ajtót a vendég előtt, akinek irreálisan széles vigyor jelent meg vattaszakálla alatt, ahogy végigfutott a szeme a díszes társaságon. Ott volt Jimmy Santini, Frankie Angelo, Tommy „Gun” Salvatore, a „Félszemű” Tony Antonio, és persze Paulie Genovese, aki ajtót nyitott neki az imént. Az egész színes bagázs, a Vitellini család legbefolyásosabb emberei.

– Hohohóóó, boldog karácsonyt, bolldog karácsooonyt!

A Mikulás beletúrt a zsákjába, és előkapta készenlétbe helyezett dobtáras Thompsonját. A többiek arcára épp hogy csak kiült a borzasztó felismerés, de még mozdulni sem volt idejük, amikor már felcsapott a fegyver torkolattüze. A Mikulás terpeszbe vágta magát, és szép szabályosan lekaszált a Vitellini család leghírhedtebb rosszfiúit.

Végül a nagy íróasztalhoz sétált, és magához vette a vastag, nehéz aktatáskát. Nem kellett kinyitnia, jól tudta, mi van benne. Mielőtt kilépett volna a folyosóra, még kihúzott egy épségben maradt, szép kövér szivart Jimmy Santini zakózsebéből, és elrejtette a szakállában.

Dúdolgatva sétált vissza a lifthez. Arra gondolt, hogy már nem sokáig kell ebben a jelmezben parádézni. Ennek a különleges karácsonyi fogásnak úgy fog örülni a főnök, mint semmi másnak. Az ő idei ajándéka pedig valószínűleg egy szép százalék lesz valamelyik kaszinóból. Ahogy elképzelte magát komoly üzletemberként, aki épp valamelyik kártyaasztal mellett nosztalgiazik, önkéntelenül is felkiáltott:

– Hohohóóó, boldog karácsonyt, bolldog karácsooonyt!

Ekkor a háta mögött hagyott irodában elsült egy pisztoly és a Mikulás agyveleje a lift ajtajára kenődött.

Kiskanál Joe

Joe az állami fegyintézet lakója volt, immár kilenc hosszú hónapja. Kilenc hónapnyi magány pedig senkinek sem tesz jót. Mellesleg – saját bevallása szerint – nem volt ő gonosz ember, nem tett soha semmi rosszat. Csupán elvette, ha megtetszett neki valami. Mi rossz van abban?

Aztán az sem igazán az ő hibája, ha az eladó mindenképpen pénzt követel, vagy azzal fenyegetőzik, hogy kihívja a rendőrséget. Ilyen esetekben bizony nem lehet szép szóval megoldani a dolgot, itt már csak a konyhakés segíthet, amit Joe általában a kabátja alatt hordott.

– Nem akarta odaadni, hát beléje vágtam a kést! – mondta a bíróságon, és nem értette, hogy miért olyan fura ez. – Na meg a többibe is...

Amikor bezárták abba a kis lyukba a föld alá, Joe összeesett és zokogni kezdett. Egy alig pár centi átmérőjű ablakocska volt csupán valahol a magasban, egy büdös, mocskos vécé mosdóval, egy rogyant, korhadozó asztal és székek. Na meg a vasajtó, alján a kis nyílással, amin az ételt szokták beadni. Ha viszket a bőre a mosdatlanságtól, az meg már igazán az ő baja.

Két hétig csak fel-alá járkált a cellában, mert szörnyen félt az elgyengüléstől. A bíróság rettentő ítélete, hogy másfél évig senki emberfiával nem találkozhat, még jobban megrémítette, mint ez a mocskos kis cella. Az egyetlen élő dolog, amit napjában háromszor látott, az érdes, szőrös kéz volt, amely az ételét tolta be az ajtó alatti résen, aztán negyedóra múlva benyúlt az üres tálért.

Két hét után különös dolog történt: a kéz egy kis cipőt tolt be ebédre, és ahogy Joe beleharapott, éles fájdalom nyilallt az ínyébe. Széttépte a kenyeret, és észrevette, hogy egy kiskanalat rejtettek el benne. Nem tudta mire vélni a dolgot.

Megette a kenyeret, és csak ekkor csapott bele villámként a felismerés: ez a kanál volt a legértékesebb dolog, amit valaha is birtokolhatott. Mint az őrült, munkához látott: elkezdte a kanállal kaparni a falat.

Éjt nappallá téve dolgozott: kapart, mint egy eb, és nem gondolt semmi másra, csak a napfényre, a tiszta levegőre, az emberekre... Az ételét mindig gyorsan megette, a kis- és nagydolgot is sietősen végezte el, hogy a lehető legtöbb idejét a fal kaparásával tudja tölteni.

Tudta, hogy van rá nagyjából másfél éve, addig muszáj elkészülnie az alagúttal. Azt is tudta, hogy az ő cellája meglehetősen közel esik a kijáráshoz, így nem kell kilométeres járatot ásnia.

Hosszú, végtelennek tetsző hónapokig vajt, kapart a kiskanállal megszállottan. Fogai elkezdtek rohadni, haja megőszült és hullásnak indult, bőre kiszáradt és megsárgult. Ocsmány féreggé vált, és már az elméje sem volt a régi. Igaz, már annak idején is zavarodott volt, de most messze túltett régi önmagán. Egész nap

hadarva suttogott, érthetetlen félmondatokat mormolt, és közben csak kapart, csak ásott az áhított szabadság felé.

Jó pár hónap után úgy érezte, eljött az idő. Hevesen dobogó szívvel, izgatottan kezdett el fölfelé ásni, mert biztos volt benne, hogy az alagút már elég hosszúra nyúlt.

– Legfeljebb két hét – motyogta magának izgatottan –, aztán meglátom a napfényt! Az első embernek meg a nyakába ugrok örömeben!

Arra persze nem gondolt, hogy az a bizonyos első ember mit szól majd hozzá. Valószínűleg kilométerekről megérzi majd az izzadság, a bélsár és a húgy szagát, ami úgy beleette magát Joe bőrébe, mint egy akaratos, hűsevő féreg.

...és kapart, ásott tovább...

Közel a szabadság, ezt érezte minden porcikájában. Aztán hirtelen valami mást is megérezett, méghozzá az orrán keresztül. Az arcával szemben apró sugárban bűzös folyadék spriccelt a homlokára.

Hirtelen megdermedt.

Nem értette, mi történik.

A bűzös lé egyre csak spriccelt a homlokára, aztán még két hasonló folyadéksugár jelent meg, és célba vették az arcát. Csak most ébredt rá a dermesztő igazságra: eltévesztette az irányt, végig rossz úton haladt. Nem a főút felé ásott, hanem...

A föld lassan mozogni kezdett előtte, olyan benyomást keltve, mintha lélegezne vagy dobogna. Joe rémülten kezdett kifarolni az alagútból, és próbált visszakúszni a cellájába, olyan gyorsan, ahogy csak bírt. Nem volt könnyű dolga, hiszen a járat meglehetősen szűk volt, s neki keze-lába reszketett a páni félelemtől.

A föld végképp megadta magát. Átszakadt.

Több hektoliter vizelet és ürülék zúdult Joe nyakába, ráomlasztva élete legnagyobb munkáját.

Utolsó gondolata az volt, milyen különös, hogy ilyen sokáig kitartott az a nyamvadt kiskanál.

Tökéletes bérgyilkos

Jim egy halom régi újságpapíron ült a földön, hátát a falnak vetve. Zsíros, ápolatlan haját kócosra fújta az őszi szél, ami néha-néha unottan belekapott a sötétbarna fürtökbe. Kora október volt, a legtöbb ember már kabátot hordott, de a fiatal, alig húszéves fiú csak egy nyúzott, kopott rövidujjú pólót viselt a felsőtestén.

Mégsem a hidegtől reszketett...

Az elvonási tünetek egyre sűrűbben jelentkeztek nála, és úgy rázta őt a kábítószert utáni vágy, mintha epilepsziás rohama lenne. Mindkét karján visszataszító, sötétlila foltok éktelenkedtek ott, ahol a tűt magába szúrta tízszor, százszor, ezer-

szer... Bárki tüjét képes volt használni, és nem érdekelte, ha az használt, rozsdás vagy akár fertőzött. Könnyen meglehet, hogy Jim már rég meg is betegedett valamelyik alkalommal, bár ez nem érdekelte, így hát nem is tudott róla.

Fejét hátradobálta, akár egy veszett ló, egyre sűrűbben koppantotta neki koponyáját a kemény betonfalnak. A fájdalom talán némileg el is vonhatta volna a figyelmét a borzasztó vágyakozástól, ám ő minden egyes koppanásnál elhadarta, elnyűszította: „Anyag kell, most azonnal anyag kell!”

Akár az anyagát is képes lett volna eladni egy ampullányi kábítószerért, amit a lehető leghamarabb a karjába döfhet. Arca beesett, szemei alatt mély, lilásfekete karikák sötétlettek. Tekintete fénytelen volt és halott.

Egy férfi toppant elé. Elegáns fekete zakót viselt, látszott rajta, hogy fontos ember. Kényes is lehetett, hiszen az enyhe idő ellenére fekete bőrkesztyűt húzott a kezére. Undorodva mérte végig a földön kuporgó fiút, mint amikor valaki kutya-piszokba lép, és azt tanulmányozza a cipője talpán.

– Te vagy Jim? – kérdezte színtelen hangon.

– Mi közöd hozzá? – nyögte a fiú, ahogy élettelen tekintetét a férfira szegezte.

– Hallom, hogy anyag kéne...

A fiú egyszerre nagyon meglepődött. Remény öntötte el a szívét.

– Én vagyok Jim – közölte gyorsan.

– Szóval? Kell az anyag?

– Kell! – hörögte, és maga sem tudta, miért, átölelte a férfi lábát. Erre a fekete zakós ember rúgott egy nagyot, amivel Jimet a falhoz lendítette. Utána elővett egy fekete pisztolyt, és meglóbálta a drogos fiú orra előtt.

– Ezt is tudod használni? – kérdezte.

– Tudom, ha... muszáj...

– Igen, muszáj. Ölni kell. Utána kapsz anyagot.

– Sokat? – kérdezte a fiú, hiszen ezen múltott minden. Ugyan mit jelent neki elvenni egy ember életét, ha utána megmentheti a sajátját?

– Nagyon sok anyagot kapsz, ha megteszed, amire kérlek.

Jim azonnal bólintott, elvette a pisztolyt és egy kis cetlit az idegentől. A férfi ezután közölte vele, hogy hova kell mennie, a cím egyébként a papíron is ott van, és hogy egy magányos nőt kell lelőnie.

– Pontosan öt golyót használj! – utasította a férfi. – Három a mellbe, kettő a fejbe, mindezt közvetlen közelről, ez fontos!

Jim megjegyezte az instrukciókat, és rögtön elindult a két sarokkal odébb álló lakáshoz, hogy meggyilkoljon egy számára ismeretlen embert. A férfi, aki bizonyára az őrangyala lehet (senki más), figyelmeztette őt, hogy odakinn rendőrök fognak rá várni, akik majd meg akarják ölni, úgyhogy ha nem tud előlük időben meglépni, őket is intézze el a maradék hat golyóval.

A fiú elmosódott alakokat, elmosódott házakat látott, semmi sem volt tiszta előtte, egyedül a kezében szorongatott pisztoly, na meg az olyannyira áhított

anyag képe. Elképzelte, hogy a gyilkosság után egy nagy doboz kábítószert kap majd az ismeretlen férfitől, és izgalmában csaknem merevedése lett.

Benyitott az ajtón, ami nem volt bezárva. A nő a konyhában volt, éppen mosogatott, nem nézett fel. Mondott valamit, de egyáltalán nem tűnt rémültnek. Jim, bár erre nem kapott konkrét utasítást, erősen fejbe vágta, hogy az asszony elterült a földön. A hátán feküdt, arca olyan higgadt volt, mintha éppen álmodna. Jim közelről is megnézte az arcot, de nem ismerte az áldozatát. Valószínűleg soha nem találkoztak még. Mindegy, gondolta, így legalább könnyebb lesz megtenni. A nő melléhez nyomta a pisztolyt, és háromszor elsütötte, aztán a homlokához, és újra lőtt.

A gyomra görcsölt, a fiú mégis boldog volt. Tudta, hogy csupán percek kérdése, és ismét belőheti magát, ismét könnyű és szabad lehet, repülhet, szárnyalhat a végtelenben. Azt is tudta azonban, hogy még valami hátravan. Megmarkolta a pisztolyt, végigbotorkált a lépcsőházon, majd kirentott az utcára.

A férfi igazat beszélt: odakinn valóban rendőrök vártak rá, legalább féltucat. Nem látta őket tisztán, csak sötét pacnikat érzékelt maga előtt, és a hangjukat sem hallotta jól. Tudta, hogy kiabálnak, üvöltenek neki, de ő nem értette a szavaikat. Felemelte a pisztolyt, és lőtt, csak úgy a levegőbe, hiszen célozni sem tudott rendesen.

A rendőrök azonnal lelőtték.

Két sarokkal odébb egy elsötétített ablakú luxuslimuzin várta a férfit, aki enyhén remegő kézzel nyúlt a kilincs után, amikor beszállt az autóba. Itt egy másik elegáns férfi várt rá, aki szigorú hangon kérdezte:

– Megölte?

– Meg – közölte kurtán a férfi, és nem bírta ki, hogy ne öntsön magának egy pohár whiskyt.

– Simán ment minden?

– Ahogy elterveztük – mondta, és az ital után már nem is remegett. – A fiú is odavan.

– Csodás – mosolygott a másik, aztán elhajtottak, minél messzebb attól az átkozott helytől.

Shaw szenátor, bár érzett némi lelkiismeret-furdalást, alapvetően elégedett volt. Nemsokára elérkezik az elnökválasztási kampány, és ő hatalmas előnnyel indulhat, a lakosság nagy kedvenceként. Ugyanakkor tudta, ha fény derül egy régi kapcsolatára egy szegénynegyedi prostituálttal, akkor búcsút inthet az elnöki széknek. Nem volt más választása, ki kellett iktatnia a nőt, hiszen biztos volt benne, hogy az előbb vagy utóbb beszélni kezdene.

Jim, a szerencsétlen drogos fiú úgy halt meg, hogy még csak észre sem vette: a saját anyját lőtte agyon.

Interjú egy könyvvel – Orcsik Roland: Legalja

Fekete péntek Verssel agyat is vehetek (?): „elejtettem a telefonom / megrepedt a kijelzője / nem tudom bekapcsolni”. Jobb lesz, le

end

ő

olvasóid nem

befolyásolni.

1. Leszel a lírai én
a szer
zód helyett
hétköznapijairól mesélsz?

Lehunyor szemem. Hallgatása parancs.

...

Jó, hogy most itt ülök egy csónakban, novemberi
hidegben.

...

Hogy most kívülről látom
magamat, tükröződésemet a vízen. Aki hozzád beszél,
e vidéken született, talán ebben a folyóban tanult meg
úszni, persze ez nem biztos, hullámzóak az emlékek.

...

vásároltam egy kiló almát, de
várj, őszinte akart
füst és indulat csapott fel
valaki éjjel betörte az ablak
valaki éjjel betörte az ablak
a rendőrök tőlem kérdezték

...

ölel
kező csend
ek ját
ék

ával indul
reggel a nap
om

...

Már napok óta esik,
álmain pincéjében is visszhangot ver
a csapadék.

Semmi kedvem kimozdulni.
Dezső sem szuttyongat,
kutyagoljunk már,
inkább az ágyon henyél.

A közösségi hálón kurkászok:
valaki ismerősnek jelölt,
gőzöm sincs, kicsoda.
Üzenőfala hír-pozitív.

...

Éjjel valaki betörte a dupla
szárnyú ablakokat.
Véres nyakú balkáni
gerle a szilánkok közt.

...

A rügyező meggyfa alá
temettem az udvarunkban.
Közösen tapossuk keményre
a földet a galamb fölött.

...

Dolgozó szobám ablaka
egy karcsú diófára néz.

...

Korán reggel arra ocsúdok,
bontják az egyik szomszéd házát.

...

Nem mindig fogta föl,
mit kérdezek tőle,
ilyenkor megrázta a fejét,
begubózott, hagyják békén.

...

vagy a vonuló madarakat figyelte,
mintha közējük tartozna.

...

Vonaton utaztam, egyedül. Próbáltalak elképzelni,
megformálni magamban a hangod,
betömni vele a hiányod, ám csak forgácsot gyűjtöttem
össze. Elővettem a mobilomat, lejátszottam a gögicsélésed.

2. A ritkán alkalmazott párhuzam költői eszközöd?

gyerek szülő
jó
példa
néha párhuzam

apa villámlik az ég, nézd csak,
gyalázatot hozok ti reátok,
nincs hangja, hallod, nincs hang,
a mely felejthetetlen.

...

Előpakoltam a tányérokat
a reggelihez, majd bekapcsoltam
a Bartókot. A kicsalt kézmosás után
a gyerekek is végre az asztalhoz ültek.

...

Öröm minden
féle mellé
beszéd nélkül
csupasz öröm
ahogy a nap
paliban a fiam
ujjaival végig
fut a pianínó
billen
tyűin

...

Mitől csendes az óceán,
kérdezte a lányom.
Nem tudom,
még sohasem jártam a partjainál,
válaszoltam.
A tenger sem beszél,
ám attól még nem csendes,
folytatta a lányom
hullámos szöke tincseit pödörve.

...
Lányom egy pillanatra rám tekintett:
de nem unalmas egész nap
csendben maradni?

...
Hatéves lányom egy reklámújságot
lapozgat. Megakad a szeme
a karcsú modelleken.
„Nem bízhatunk bennük”,
mondja, és madarat hajtogat
a tarka lapból.

...
„De, de”,
formáltad az első szavad
Dezső után kapadozva.
Piszkálta a fantáziád
a kutya szőrös teste;
akkor még nem fedezted fel a sajáted
(a ruganyos bőröd, puha
húsod, szilárd csontozatod
mozgó szerkezetét).
Pici kezeddal gyúrtad
a henger alakú tacsokót.

...
Fogtam a kezed, együtt
lépegettünk a kutya után.

...
Lépni sem lehet a gyerek-
szobában a rumlitól; e nélkül
a káosz nélkül nem is érezném
otthon magam.

...
A szőnyegen feküdtél, aprókat szuszogva ujjaidat a
szádba dugdostad, napok óta kínozott a fogzás. Elővettem
a táskámból a mobilomat, bekapcsoltam a hangrögzítőt,
vártam, hogy gögicsélj. Becéztelek, rám pillantottál, majd
oldalra fordulva belekezdtél a panaszba.

...

Az ágyban a takaró alá
bújtunk, elővetted
a fehér villogót,
a gyenge elemtől úgy pislákol,
mint egy távoli csillag.

**3. Az élet legaljáról már tudok,
eutanázia helyett kellemes élet vár.
Mondj valamit Te is!**

nem
ebben az év
században
szül
ettem
hanem ebben
az évszázadban
hal
ok
meg

...

Dániel szerb, én magyar csoportba jártam. Az
óvodai játszótér kopott traktorgumijaiért verekedett a
két tábor. Dániel egyszer odajött hozzám, barátkozni
akart, kezét nyújtotta, én viszont ököllel az arcára
csaptam. Aztán iskoláskorunkban együtt jártunk
karatéra, meg Tiszára úszni.

...

Megvénült az utcai cseresznyefánk.

...

Hallgatjuk az eutanáziát.

...

Köd borította reggel a várost,
alig láttam az udvart,
csupán néhány vonást
a szürkésfehér vattában.

...

Amikor reggel egy
barátom fölhívott
azt hittem,
álhírrrel ugrat:

„Igen, meghalt”.

...

A gyász lúgos
ma, mint az állat.
Kifakadnak a könnyzacskók,
merül a szív.

...

A fröccsöntött és plüss-
állatok, a leharcolt szuper-
hősök között lapul
a Te ajándékos, egy barna
kartonvár.

...

Az Alsóvárosi temetőben
fekszik egy barátom.

**4. Elárulnál
valamit,
hallja, aki hallja,
hogyan
gondolkodsz a politikáról?**

és megcsalják az én népemet az ő
hazugságaikkal és hízelkedéseikkel holott én
nem küldtem őket

...

Szöges-
drót-
kampány. Szóra-
koztatóháború. Jókedvvel,
bőséggel nem unatkozik
az emberfia.

...

Csak egy újabb nulla a számlán, kurvul az egyház:
bűzlik a friss stadion, mocskos a szent diadal.

*

Csak egy újabb nemzeti öngól fénylik a listán.
Tömjed, tömjed, még! Vissza ne fogd magadat!

...

Gyomorszájon vág az alap-
tónus, az összeomlás-

tudat. Tovább
burjánzik a tünet.

Akkor is, ha parancsolt ország,
ha forog a gyomrom tőle,
ha szöknék, mint a kurva,
tüzes prófécia a kúra.

...
lapít a nemzet: míg csörög a malac-
persely, gond egy szál sem.

...
Nem a sötét, sem a test,
sokkal taszítóbb,
ami fényes nappal zaj-
lik az utca-
fronton egy félig
leszakított plakát,
mintha nemcsak füle,
de nyelve lenne a falnak,
a betonba kövült kiállításnak.

...
Minden utcasarkon
óriásplakát,
rajta vigyorgó pofa:
tök a feje,
gané a veleje.

Hallja, aki hallja:
tele a tököm.

**5. Viszket a múlt
a jövő
fejekben, mell
eken, hátakon, talpakon.
Hogyan?**

A Tisza egy olyan történet, egy olyan kezdet,
amely arról ad hírt, hogy én véget érek, ám a Tisza,
hacsak ki nem szárad, mindaz, ami itt volt és ami itt lesz,...

...

a pusztítás parazitáit átkozva.

...

– mint betonkeverő, zörög
fejemben a kavicsos Ady-mantra.

Valami új, ép-
ülő nemzetre vágyom.

...

Dugulj el, próféta,
ha kedves
a zsiros állás.

(Folytatás a következő számban)

MM II. (2011), olaj, vászon, 70 x 100 cm

Megfagyott könnycseppek

Zhao Lihong ismert kortárs kínai költő, olyan szerző, akinek sikerült megtalálnia sajátos hangját, a klasszikus hagyományokat ötvözi a modern kifejezésmóddal, melankolikus világlátása mögött szigorú társadalomszemlélet húzódik meg, lázadó keleti filozófia.

Az erkölcsi és politikai válságban senyvedő világ szemtanújaként próbálja megváltoztatni a bolygónk pályáját, miközben tudja, hogy a lehetetlenre vállalkozik.

*én nem látom, mi van a világ belsejében,
a világ nem tudja mit hordok magamban
a röntgensugarak átjuthatnak a bőrön
és a csontokon, a gamma sugarak
átjuthatnak a szerveken,
de nem tudják felismerni,
a szabad gondolkodású elme,
célját a föld és a csillagok között*

Zhao verseiben a fájdalom mélyre hatol, túllépi az egyén határait, érzékelhetővé válik a lét minden szintjén.

*Igen, a fájdalom az én zárókövem
mely az öröm palotájának boltívét tartja.*

A költői érzékenység formálta szenvedés megtestesülései a létezés megkerülhetetlen kellekei, a kozmikus lüktetés hullámai.

Adódik a sokszor feltett kérdés: élhet-e az ember szenvedés nélkül? Lehet-e állandó az öröm, a boldogság, a nyugalom, miközben a mindennapokat a szenvedés különböző formái ostromolják?

Az ember a boldogságra törekszik, de a szenvedés mindig jelenlevő, mint az árnyék a fényben.

*Az árnyék mindenhová elkísér minket
akár szegények vagyunk, akár gazdagok,
boldogok vagy szomorúak
fényűző helyeken,
vagy a kies vadonon át,
bárhová megyek, az árnyékom*

*ragaszkodik hozzám,
a végsőig hűséges.*

Az ember e világ abszurdításában keresi helyét, állandó harcban, hogy felül-
emelkedhessen rajta.

*Úgy érzem, megfulladok
a sűrű, folyékony sötétben és harcolok,
Küszködöm, fulladozva,
karomat kinyújtom a vízből.*

A szenvedés tudatosulása nem jár együtt a feladással, a beletörődéssel: „*Kutatom
a sötétségben, a hajnal hasadását, / Hallgatom a meleg szelet, mely elúzi a kemény telet*”

A változás, a megoldás, a szabadulás, megmarad a vágyak, a szándékok szintjén,
az ember mindig rádöbben kicsinységére, tehetetlenségére:

*Túl gyakran tör rám a fájdalom,
de csendben tűröm.
Mi, halandók tehetetlenek vagyunk,
gyalogok a sakktáblán,
másodlagos szerepet játszunk a nagy tragédiákban.*

Zhao Lihong verseiben a vérző sebek az ég felé nyitják szirmaikat, a fény felé
törnek. A szenvedés annyira jelenlévő ezekben a versekben, hogy méltán nevez-
hetjük szenvedésköltészetnek. A fájdalom hídként vezet át egyik versből a má-
sikba az olvasót. A magaslatokat ostromolja és végül kozmikussá válik. Ilyen for-
mán a versek nem mások, mint kérdések, amelyek arra keresnek választ, hogy
érdemes-e, lehetséges-e együtt élni a szenvedéssel. Művészi megformálású kérdő
meditációk, mesterien ábrázolt érzelm-örvények.

A költő fegyverei a szemlélődés, az azonosulás, valamint a természet, az élet
csodájának a felmutatása.

Türelmesen várja, hogy a fény újabb napkeltét jelentsen, hogy mindannyiunkról
eltávolítsa a sötétség fekete hálóját, a mindenütt leülepedő port.

Az idő mindenhatósága meghatározza a költő mozgásterét, a csodákban és az
álmokban hinni a túlélés egyik lehetősége lehet, a képzelet mindenható, begyó-
gyítja a múlt sebeit, távlatokat nyit, repülni tanít, mert „*Akinek nincs szárnya, az is
tud repülni.*”

De a szenvedés örök, és az embernek meg kell tanulni együtt élni vele.

*A sötétség azonban nem tűnik el,
ott él örökre minden sugárban,*

*amely betölt minden sarkot.
Ha kétségeid vannak,
kérlek, csukd be a szemed.*

Olyanok ezek a versek, mint filigrán ékszerek, amelyek drágakövei megfagyott könnycseppek.

Balázs F. Attila

ZHAO LIHONG

A lélek távozásai

A lélek és a test úton vannak,
az első kinyílik, mint a kagyló, és a világba ömlik,
leválva a húsról, fűgén ügködik,
mulandó örömeiben.

A vándor lélek hirtelen felébred,
elveszett és magányos, túl a testen
mely valaha boldogan vendégül látta,
rádöbben, hogy a visszautat eltévesztette.

Olyan, mint egy madár a fa ágán,
mely mozdulatlanul nézi,
az alatta elhaladó járókelőket.

Most én vagyok az, aki az ágak közül
bizonytalanul nézek le
a küszködő testre, amely az enyém is lehet.
Miért rohan mindig,
elveszve a tömegben, hogy aztán
magába zuhanva üljön a sötétkamrában?

Én vagyok ott fent, de idelent is,
csak egy lehelet választ el minket,
az ég és föld közötti lehelet.

Szegény lelkem, nem tudod,
mi forr a húsomban?
Nem árulom el, hova megyek,
Felemelem a homlokomat, a magaslatot kémlelem,
de lelkemet kitörlöm az élők közül.
Fonnyadó levelek remegnek a szélben.
Hol vagyok most
Hol vagyok?

Az elveszett lélek
tükörré változik
és a testet látszattá változtatja.

Én vagyok az, aki a sötétben
ragyog, lélek-felügyelő,
aki a test kapujában,
vigyáz rád,
tükörben megvillanó látvány,
nimbusz, foszforeszkáló színekkel.

Hirtelen kemény arc jelenik meg előttem,
olyan valakié, akit nem ismerek,
kopott könyökű kabátot visel,
és tompa orrú cipőt,
folyton erőlködve egy halom bőrönddel
melyek mindig zárva vannak.

...
Lehet, hogy nem is látja
az üres tükröt, amelyben egy idegen
bámul zavartan, tehetetlenül
és hirtelen elnémul.
Hol vagyok most,
hol vagyok.

Haj

A hajam
puha jáde kalász,
valaha vízesés volt a napon,
szivárvány tükröződése a távolban,
hajladozó alga mely meghajol
hogy üdvözölje a földet.

A benne lévő fekete egész életében gyűjtötte
a szivárvány teljes spektrumát.
Viszlát, megdicsőült fekete,
nappali fehér veszi át az ében helyét.
Az egykori gazdag hajkorona mostantól
rövidre lesz vágva.

Mikor történt a változás,
mikor lettél feketéből
fehér, mint a hamu, maradék hó,
fehér, durva, könyörtelen,
nyögés, mely átvág egy gleccseren?

Napról napra egyre ritkábbak
fejemen a megmaradt hajszálok.
A szél játszik velük, fésüli
és vidáman suttogja: kedveseim,
tudjátok meg, hogy a talaj még mindig táplál,
ezért még nem arathatok.

Ujjlenyomatok

Amit örökök hagyok a földön,
a tétova léptek mellett,
ujjaim áttetsző ujjlenyomatai,
azokon a tárgyakon
melyeket megérintettem utamon.

Anyám melle,
Apám válla,
drágám arca,
újszülött ernyedte keze,
pamut pulóver, zsák- vagy selyemvászón,
lobogó kabát az átható fagyban,
vagy az esőáztatta kalap karimája.

Evőeszközök, rudak, csészek, tányérok, csészek,
tinta, toll, könyvoldalak és abakusz,
síplyukak, elefántcsont zongorabillentyűk,
a folyosón kanyargó korlát,
az elhagyott esernyő fogantyúja,
a mankó, kulcsok lenyűgöző kollektívája;
valamint számtalan fogantyú.

...
Rizspite, gyümölcslekvárok, fűszernövények:
mind megkóstoltam, alaposan megrágva
amíg el nem tűntek,
ujjlenyomatokat vittek magukkal.
Én vagyok az, aki megmentettem őket
és én vagyok az, aki elpusztította őket.
Átcsúsztattam ujjlenyomataimat a nyelvcsövemen,
a vékonybélbe juttatva, hogy
újra a húsom részévé váljanak.

A párás ablakon hagytam ujjlenyomataimat,
rügyek formájában,
melyek virágot bontanak,
fehér szirmok, áttetsző fű,
fogságban tartott pillangókat elengedem,
hogy elrepüljenek,

elvivén magukkal, csillogó szárnyaikon,
aláírásom, egy másik horizont felé lebegve.

Átfedések

Ezek a világok mindig követik egymást,
egymásra rakodva,
rétegről rétegre.

Nézz kifelé, és azonnal látni fogod
hogy az egyik ablak után jön a másik,
ajtót ajtó követ,
hegyet másik hegy,
 eget másik ég.

Nézz belém, és észre fogod venni
hogy pupillámban van egy másik pupilla,
szájamban egy másik száj,
másik szív is dobog mellkasomban,
és lelkemben él egy másik lélek.

Hogyan tudnék kiszabadulni
ezekből az egymásra épült világokból,
sorban feltörve a lakatokat?
Nem baj, ha először arra koncentrálok,
ami bennem van?
vagy talán érdekesebb lenne
a külső réteggel kezdeni?

Nyisd ki azt a pupillát a mélyben,
gyorsítsd fel a szíved, pakold be
a lelked, és segítségével
told az ablakot túl az ablakon,
nyisd ki az ajtót, majd a következőt,
mászd meg ezt a hegláncot
és onnan szemléld az eget.

A világ, amit akkor látni fogsz,
ahol minden út megnyílik,
a felszabadult világ lehet.

Körmök

Nem szándékoztam leltárt készíteni
a karcolások nyomairól bőrömmön,
nem érdekel a helyük,
sem a jelenség, ami heggé változtatta őket.
Inkább azt próbálom megérteni,
miért nem szűnnek meg a sebeink
tovább növekedni. Ahogyan a fű a
mezőn, vagy az ágak levelei,
akárcsak fekete selyemhajam.
Mindent, ami szelíd ezen a világon,
Sértő dolgok vesznek körül.

Ha ebben az életben
nem vágtam volna le a körmeimet,
hogyan néznék ki ma? Mint egy remete
olyan hosszú körmökkel, mint a lecsüngő,
kapaszkodó szőlőindák.
Meggötöznének, fogva tartanának,
és körül venne az egész világ,
árnyékot vetne a napon.

..
Ha viszont szabadságban élve,
bejártam volna hosszában széltében
ezt a világot,
Nem zavartak volna körmeim,
tövis vagy bogáncs nem állta volna az utamat,
mert elkoptattam volna őket a sziklákön
árkokat, karcolásokat hagyva magam után,
szilánkokat és port magamról, nyomokat
a helyeken, melyeket felkerestem volna.

..

De a valóságban igen egy speciális ollóval
gondoskodom róluk.
Szimmetrikus körvonalukat kiemeli a fény,
generációkon át, apáról fiúra szálló
népszerű modell szerint ápolom.
Ez csupán egy része annak,
amit az ősök által épített civilizációnak fizetek
mely eltávolodott az élettől a természet szívében.

Színes álmok

Álomjelenetek, sejtelmesek, szétesnek,
és mindent, ami valaha emlék volt
töredékké, folttá vagy szilánkká változtatják.

Gyakran álmodom élénk,
friss, nyers színekben, csípősebbeket,
mint a való világ.
Máskor feketén-fehéren jön az álmom,
mint egy régi, egy évszázaddal ezelőtt
forgatott poros film.

Sokszínű álmaimban
a levegőben lebegek vagy táncolok,
szárnyakkal és pamutfelhőkkel
körülvéve az alkonyatban.
Aztán elnyel egy tarka tölcser,
beborítva hangokkal és illattal,
lágyművészetben.
Remegek, mint egy korty bájitaltól,
amely ködös térbe visz,
sok ezer kis seb, szüntelenül kitörő törpe vulkánok,
üveges humor gránithullámainak országába.

Színtelen álmaimban
fekete-fehér tájon futok és alig török át,
sziklákon és szakadékokon.

Viharos özönvíz, mély áramlatok,
szívnak magukba, és a halál meglátogat.
Leül velem szemben, de nem szól hozzám.
A súlyos árnyékoktól barázdált fehér csendben,
amikor felébredek, kimerülten és kifacsartan,
könnyek szöknek szemem sarkába
és minden, amit a kezemmel érintek,
azonnal homályos vízióvá változik.

Soha nem fogom megtudni, honnan jön
az isteni erő és baj, ami álmomban jelenik meg,
színesen vagy csak árnyékban, mint a vatta.
Valószínűleg látomások, melyek
a csatatérre igyekeznek, ahol csapdába estem,
olyan álmok fogságába, amelyek soha nem ismertek
mást
csak a kezdet sűrke hamuját.

Előjel

Széteső villám, rémálom,
szememet kinyitó, hagyd, hogy
a reggeli sugár remegjen az ablakban.

Részletek egy álomból,
szétszórt szirmok,
sokszínű pillangók,
súlytalan szél

megörvendezetteti pupillámat
csak egy pillanatra
hirtelen meglátva egy
macska figyelmes szemét.
A macska a háttetőről néz rám
zöld szeme tüzes csillag.

Hirtelen leesik,
a test az égről,
magányos villámlás, állókép.

Hangszalagok

Hangszalagok, lant és hárfa
húrjai,
harmat csöpögésének
bársonyos hangjai vagytok.

Régebben azt hittem, csak azért vagytok,
hogy énekelni tudjak, és azt hittem,
hogy hangszerelni tudok bármilyen mozdulatot.
Azt hittem, bárkiből lehet zeneszerző,
isteni hangot kereső húrokon,
melyek a harmóniát szülik.

De a csend pillanataiban
a föld zshivaja közepette,
amikor húrjaim megfeszülnek,
és a hangom lefojtva marad,
áthatolhatatlan mélységben, én mégis
oly megtévesztően közel érezlek titeket.

A halál becsomagol a csend hálójába
amelyben a húrok alig rezegnek
és addig sírok,
míg el nem veszttem a lelkem és a lélegzetem.
A mennydörgő hang rázúdul
erre a hallgatag világra
amelyben már a visszhang sem fér el.

Könnymirigy

Egy titokzatos erőtől hajtva
az érzelmek folyékonyá válnak,
amelyek különböző helyzetekben
színültig megtöltik szememet.

Fájdalmak, örömök jönnek egymás után,
mint a tisztaság kaleidoszkópja,
a pupillákra csordulva, elhomályosítják
a szemek kusza kristályait.

Az egykor hiperaktív könnymirigyeim,
elnyeltek homokviharokat,
golyók hatoltak mellkasomba, elviselték
mindazt, amit a szél hozott hívatlanul,
távozásokat és ismétlődő halotti ágyakat.

A könnyeim már rég felszáradtak,
de a mirigyek nem adták fel
az utat, amelyet egykor bejártak.
Mint szétszórt borok hálózata,
terjeszkedik az emlékek csontháza,
könyyeim térképe,
rozsdás begónialevél spektruma.

Ereklyék

Elmennek egyenként mind
akiket szerettem.
Kihűlnek a meleg testek,
köddé válnak,
és felszívódnak a semmiben.

Nem hagynak nekem örökségül
csak papírokat és dokumentumokat,

kötési útmutatókat,
vagy csomagolóanyagokat.
Ereklyék, amelyek elfelejtették a kezét,
amely egyszer megérintette őket.
Nyugodtan és ünnepélyesen leülök rendezni
a halom ereklyét.

Halotti igazolványok,
könnyekkel teli szememben
táncolnak és megszólalnak
gyenge, ismerős hangon.
Ez a mágnes visszahúz,
velük szeretnék ülni a hold alatt,
barangolni a legelőkön,
vitorlázni a tengeren,
ismeretlen helyeket felfedezni.

A kihűlt ereklyék
újra elkezdenek hőt árasztani,
a rongyok repülő szőnyegekkel változnak,
amely átrepít tengereken és szárazföldeken,
az idő folyóján, fel, egyre feljebb,
az üres doboz hirtelen megtelik
gyöngyökkel és ékszerekkel,
ellopva elképedt szemem.

Zhao Lihong, Kína egyik legismertebb költője, írója, 1952-ben született Sanghajban. A Kínai Írószövetség igazgatója, a Shanghai Writers Association alelnöke, a Shanghai Literature irodalmi folyóirat kiadója. Emellett vendégprofesszor a Kelet-Kínai Egyetemen és a Shanghai Jiao Tong Egyetemen. Zhao több mint 80 verses-, próza-, és riportkötetet publikált. Számos irodalmi díjat nyert, köztük az Aranykulcsot (Szerbia, 2013), a Kiemelkedő művészetért és irodalomért elismerést (Sanghaj, 2014) és a „Mihai Eminescu” Nemzetközi Költészeti Díjat (Románia, 2019). Számos műve a kínai általános és középiskolai, valamint főiskolai tananyag része. Műveit több idegen nyelvre is lefordították.

Konyha I. (Fények sorozat, 2010), olaj, vászon, 70 x 100 cm

„A cabrali kékség alatt, a favela zöldjében megbúvó sáfrány- és okkerszínű kalyibák mint esztétikai tények”

Amikor Oswald de Andrade 1925-ben közzétette a Brazilfa kiáltványt, amelynek elején ott olvasható a címben idézett mondat, az európai avantgárd mozgalmakból táplálkozó brazil modernista mozgalom már három éve maga mögött hagyta az irodalom és a művészetek megújulását hirdető Modern Művészet Hetét, amely 1922. február 13. és 17. között a São Paulo-i Városi Színházban felvonultatta az újat akaró költőket, írókat, és a hozzájuk csatlakozó többi művészeti ág képviselőjét.

A változás igénye akkor már jó ideje érlelődött Braziliában. A pozitívizmus megjelenésével olyan írók, mint Euclides da Cunha, aki az *Os Sertões* ('Bozótos pusztaság') című terjedelmes művében az 1896-os canudosi felkelésről beszámolva részletesen leírja az ország észak-keleti vidékeinek földrajzi, éghajlati, embertani jellegzetességeit, és így ennek a tájegységnek polgárjogot ad az irodalomban; vagy a modern nagyváros képét megrajzoló Lima Barreto; a bevándorlók életéről (egy epizódban a magyarokat is megemlítve) regényt író Graça Aranha, már előfutárai voltak az egy-két évtized alatt modern megapolisszá váló São Paulo-ból kiinduló művészeti törekvéseknek.

Az Európából beszivárgó avantgárd irányzatoktól megihletett új nemzedék írói szerették volna megénekelni a Város Anyát, és ezzel együtt a kávétermelés és -export fellendülése, az európai bevándorlók által terjesztett új eszmék nyomán kibontakozó rohamos fejlődést is. Erre jó eszköznek látszott a futurizmus, amelyet az Európát megjárt Oswald de Andrade próbált minden áron meghonosítani, akár úgy is, hogy névrokona, Mário de Andrade egy 1917-ben megjelent verseskötetéből erővel olvasta ki, a költő legnagyobb megdöbbenésére, a braziliai futurizmus első megnyilatkozását, vagy hogy védelmére kelt a Berlinben tanult Anita de Malfatti akadémikus hagyományokat széttrő festészetének.

Az elkövetkező években a kibontakozó mozgalomhoz csatlakozó írók, költők, festők és szobrászok megpróbálták elismertetni művészetüket, de az igazi áttörés a Modern Művészet Hetével történt meg, amely után sorra születtek az új esztétikán alapuló alkotások, mint Mário de Andrade *Pauliceia Desvairada* ('Eszeveszett São Paulo', 1922) című kötete, amelynek versei olykor himnikus líraisággal ének-

lik meg a nagyvárost, vagy Oswald de Andrade kísérleti, „villámfejezetekből” összeálló regénye, a *Memórias Sentimentais de João Miramar* (‘João Miramar érzelmes emlékezései’, 1924), és a *Pau Brasil* (‘Brazilfa’, 1925) versei, amelyek semmibe vették a költészet addigi hagyományait azzal, hogy régi krónikák mondatait tördelték versformába, vagy képekkel vegyítették a versszöveget.

A gyors és lelkes felfutás azonban reflexióra is készíti az írókat témáikkal kapcsolatban, ezért Mário de Andrade már 1924-ben így ír: „Nincsenek sem dadaisták, sem expresszionisták Brazíliában... Teljesen Brazília felé fordítottuk a lelkünket”. Az angolból kölcsönzött *Claxon* címet viselő folyóirat helyét átveszi a brazil földre utaló *Terra Roxa e Outras Terras* (‘Vörhenyes föld és más földek’), Oswald de Andrade kozmopolitának tekintett hazafiasságával szemben megjelenik a tupi indiánok totemállatát nevéül választó Anta (azaz: tapír) „zöld-sárga” mozgalma, amelyhez az első évek olyan harcias futurista manifesztum-gyártó költői csatlakoznak, mint Menotti del Picchia, Plínio Salgado, vagy Cassiano Ricardo, és megszületnek a „brazil talajból” kisarjadó művek, mint Cassiano Ricardo prózában és versben megírt Martim Cereré-je, amelynek hétmérföldes csizmát viselő fehér-indián keverék hőse bejárja Brazíliát, vagy Mário de Andrade Makunaíma c. rapszódiaja, amelyben a „mi fajtánk hőse” az őserdőből eljut a nagyvárosba, majd csalódottan visszatér szülőföldjére, ahol már nem várja senki és semmi.

A nemzeti értékek új hangon, új eszközökkel történő megfogalmazását megvalósító mozgalom lassan szétterjed az egész országban, és São Paulo-tól távol is jelentkeznek olyan alkotók, akik megőrizve az első modernisták gunyoros, tabudöntőgető szemléletét, bemutatják Brazília valóságát, mint a Minas Gerais-i Carlos Drummond de Andrade, a XX. századi brazil költészet egyik legnagyobb alakja, vagy Raul Bopp, aki egy gyermekeknek szóló verses mesében, a *Cobra Norato*-ban elvezeti hőseit országa őserdeinek barokkosan megjelenített világába. De az újítások meggyökereztetésével lassan megszűnik ennek a játékos, kísérletező hangnak a létjogosultsága, és megjelenik az ország problémáira reflektáló, realista irodalom, amely immár megállapodott nyelvi eszköztárral és tematikával szól Brazíliáról.

Az 1920-as évek végén megjelenő ún. „észak-keleti regény” beteljesíti azt a folyamatot, amelyet Euclides da Cunha *Os Sertões*-e indított el „fél szemmel a szótárra figyelő” stílusával, tudatosan bevezetve az irodalomba tájszavakat és helyi kifejezéseket, majd Mário de Andrade *Macunaímája* folytatott, „megalkotva a ciklikus brazil hőst, és ötven évre előre a hazai költészet nyelvét”, mert hitelesen és megrendítően beszél az ország legszegényebb vidékein élők sorsáról, világirodalmi elismertséget biztosítva a brazil regényirodalomnak.

A Modern Művészet Hetét 1922-ben megszervező avantgárd csoport, mint minden előőr, mondhatni, önsorsrontó munkát végzett, mert nem hozott létre – beteljesítendő Oswald de Andrade álmát – „exportálható irodalmat”, mégis máig hat a brazil művészetben. Törekvései nyomán nemcsak a konkrét költé-

szet született meg, a világon elsőként Brazíliában, hanem Guimarães Rosa Joyce művészetét idéző, világirodalmi mércével is jelentős regénye, a *Grande Sertão: Veredas* ('A nagy bozótos pusztaság: Ösvények', 1956), amely a hatalmas és szerencsés kísérlet az észak-keleti Brazília nyelvi újratemtésére.

Konyha II. (Fények sorozat, 2010), olaj, vászon, 60 x 70 cm

Eltérő párhuzamok

I.

Ha arra kérne valaki, a huszadik század magyar történelmét a lehető legtömörebben jellemezzem, aligha mondhatnék mást, minthogy a hullámzó embertelenségek százada volt. S ebben, a néha szelídek látszó, ám legtöbbször tomboló hullámverésben próbálták felszínen tartani magukat a szellemi élet legmakacsabb istápolói, az írók. Minden időknak a legveszedelmesebb szókimondói. Ha a maiakat megkérdeznénk, írának-e verseket, színműveket, prózát, ha az érte járó honorárium olykor-olykor száműzetés, börtön, rendőri vegzálás, csendőri ütlegelés, alattomos megfigyeltetések, cenzori eltiltás, enyhébb esetekben műveik megnyirbálása, vagy csupán a mellőzöttség lenne, feltehetőleg kevesebben. De, mint tények bizonyítják, mégis sokan akadnának. Mert a súlyos büntetésektől eltekintve, minden író, a kezdetektől napjainkig, tisztában van vele, pénzért, néha csak fillérekkért, nem érdemes íróasztal fölött görnyedezni, holmi babérokra áhítozva meg, még annyira sem. Hát akkor miért? Mert vannak emberek, akiknek az elméjében és emócióikban felgyülemlett benyomások robbanni kész erőként hatnak a pszichikumukra, s arra kényszerítik őket, hogy gondolataiknak mondanóként keressenek utat. S ha ezt megtalálják, lelkük megnyugszik, olykor tán még apró örömekre is lel, akár a fájdalomtól megszabadított beteg. S aztán újrakezdődik az egész. Persze csak akkor, ha e folyamatot gerjesztő belső energiák képesek regenerálódni. S ha nem, és az illető vérbeli íróvá vált, biológiai metaforával élve, a kreativitása dehidratálódik. Ennél nagyobb csapás alkotó embert aligha érhet.

Akikről az alábbiakban szólni kívánok, két olyan író volt, akik a 19. század végén születtek, és mentalitásuknak köszönhetően váltak a 20. század kimagasló személyiségeivé. Életművük példaértékű kellene legyen, ha akad még példát követni kész, „*töltőtoll* – pardon, billentyűzetet – *koptató szegény legény* (leány)” népünk, nemzetünk torzsalkodásokkal teli 21. századában.

Gondolom, az idősebb nemzedék számára nem okoz gondot megfejtetni, kitől ered a népben-nemzetben gondolkodás szlogenje. Az általam kiválasztott két,

hajdani tollforgató közül az egyik. Másik, az idősebb nem hangoztatott ilyen és ehhez hasonló jelmondatokat, mégis azt tette, nem is más előjellel, mint a tőle tizennégy évvel fiatalabb író társa. Mert koruk társadalmának rétegződése s e rétegek közötti nyomasztó viszonyok mondatták ki velük azt, amit hirdetni voltak kénytelenek, s tették olyanná őket, amilyenekké lettek. Ráadásul egyéni sorsuk, legalábbis a gyökereik révén, de szárba szökkenésük után is, úgy hasonlítottak egymásra, akár a csordák taposta rétek vadvirágai.

A fiatalabbik, Veres Péter (1897–1970), *Számadás* címen még akkor írta meg kihívásokkal teli életútját, amikor az irodalomban még majdnem sehol sem tartott. Munkája 1937-ben jelent meg, a második, javított kiadása, pedig 1963-ban. Memoárját, ami egyben átfogó társadalomrajz is, egy meredek tőmondatral kezdi: „*Szerelemgyerek vagyok*”.

Az idősebbik, Nagy Lajos (1883–1954) a „törvénytelen” származásáról csak édesanyja halála után (1944) tartotta illendőnek nyilatkozni, *A lázadó ember* című kötetében. Egyes irodalmárok szerint a könyv csak 1983-ban jelent meg a Szépirodalmi Kiadó gondozásában, vagyis jóval az író elhunytja után, holott ez megtévesztő adat, mert a Szikra Kiadó (igazgatója Aczél Tamás) már 1949-ben közreadta. Aki egy kicsit is ismeri a két háború előtti és utáni évtizedekben kitört gazdasági-politikai földrengéseket, s a rombolásukat követő utóregéseket, sejtheti, mi értelme van az effajta, jelentéktelennek tűnő helyreigazításoknak, dátumok pontosításának, s egy-egy mellékszereplő neve felidézésének. Jelzem, elmélkedésemben több hasonló utalás is fel-fel fog majd tűnni.

Nem tudom, volt-e, van-e a világtörténelemben író, akinek sikerült kívül maradnia a politikán. Tudománytörténészek szerint már az ógörögöknek sem, hiszen az irodalmi műfajokkal együtt ők találták fel, név szerint Homérosz, „a költői pártosságot és a pártatlanságot”. A huszadik századi magyar irodalomra pedig keményen rányomta bélyegét a megosztó pártpolitika. Kérdés, a rengeteg embertelenség közepette az írók java része miként volt képes megmaradni, nemcsak becsületes embernek, hanem kiemelkedően humánus alkotónak is. Mindkettőt, akiket górcső alá helyezek, közéjük sorolja az irodalomtörténet.

Mint vallják magukról, mindketten *törvénytelen gyerekként* jöttek a világra, ami a 20. századnak majdnem a végéig annyira megszegyenítő (ál)erkölcsi fogalomként ivódott be a közgondolkodásba, hogy hatására sok ezer ártatlan ember vált meggyötört kiközösítetté, nem ritkán még lelki beteggé is. Már egészen kicsi gyerekkorukban megalázták őket, mintha ők tehettek volna róla, hogy egyáltalán meg merészeltek születni. De nem kevésbé üldözték a lányanyákat, akiknek a rájuk süttött becsmérő jelző(k) miatt jobb volt, ha elmenekülnek abból a közegből, általában faluból, amelyben a családjuk élt, s nem ritka eset volt, hogy valamelyik züllött városnegyedbe kerülve valóban azzá váltak, amivel számkivetettségre kárhoztatták őket. Az apákat viszont nem közösítette ki senki, legfeljebb a bíróság ítélte meg nekik némi bagatell „gyermektartási” kötelezettséget, ha netán egy-egy

anya, vagy annak szülei igényt tartottak rá. Legtöbbször inkább mélyen hallgattak. Mindkét író erről szót sem ejtett, mert a megalázásból elég volt nekik egyféle is. De mintha Nagy Lajos homályos célzást tett volna rá, hogy nagyszüleit egyszer régen felkereste két rejtélyes úr, akik őt kiküldték a szobából, merthogy amiről beszélni fognak, nem neki való téma lesz.

Veres Péter a világra jötte körüli ármánykodást így foglalja össze: *„Az anyám egy gazdag parasztnál, egy afféle paraszbasánál szolgált, akinek legényfia volt. Tavasz volt, (januári születésű vagyok), házassági ígéret volt, s amikor a baj meglett, felmondás. Sírás, szülői átkok és ütlegek. Szerencsére nem kellett sokáig a szülei nyakán élnie. A nagyapámnak, aki csikós- és gulyásszámadó volt, az egyik bojtárja, egy már nő, de a feleségétől, egy rosszleletű gazdálánytól különélő ember, elvette. Tíz évvel volt idősebb nála, s az a tulajdonsága volt, hogy a pástorkodás mellett legalábbis télidőben kupeckedni szokott és szeretete a pálinkát. Vadházasság volt biz ez, de azért holtig éltek együtt, ámbár igen-igen sokat veszekedtek. (...) Ő lett a mostohaapám. No, nem volt vele sok bajom, de mindig féltem tőle, pedig szerettem (valószínűleg szeretett Cs. A.) a maga módján, sőt néha italos állapotában arcpirító módon dicsért fünek-fának, sokszor a fülem hallatára is, ami nekem nagyon kellemetlen volt.”* Hogy a származása már gyerekkorában milyen nyomot hagyott a lelkivilágán, már könyve első lapjain leírja: *„Annyi tény, hogy rengeteg bántást, megalázást kell az ilyen gyermeknek elviselnie, amíg eljut, ha ugyan eljut a cinikus semmibelevésig. Mert bizony én nem tudtam eljutni soha. (...) Sokat bántottak, sokat sírtam... sírtam, ha mostohám káromkodott, sírtam, ha részeg volt és anyámat megverte (ami elég sűrűn megesett), sírtam, ha a többiek csúfoltak, sírtam, ha rámbíztak valamit és nem tudtam vagy elfelejtettem elvégezni. Sírtam, ha felnőttek, a juhászok vagy a napszámosok behatóan és lelketlen-ostobán kérdezősködtek nevem, apám-anyám neve és családi viszonyaim felől és a végén utálatos módon csudálkoztak és faggattak, hogy miért vagyok én Veres Peti, (Veres Julcsa fia), ha az apám Nagy Józsi”. Tehát ő maga írja le, hogy lelkiileg sérült maradt egész életén át. Ám tegyük hozzá rögvést, ahhoz, hogy ki tudjon emelkedni a mélyszegénységből, kellett hozzá valami plusz. Minden bizonnyal a túlérzékenység, ami sok emberben hamvad, csak az oxigén hiányzik, ami a zsarátnokot lángra lobbantja. Jó helyen tapogat, amikor azt írja: *„Csakazértis megmutatom, hogy különb vagyok”* mindenkinek, aki bántani mer engem, *„mert ha végigvizsgálom a múltamat, a tudatomban mintha végighúzódna ez a »különb akarok lenni«.* Lehet, hogy a rendes házasságból születve más ember lettem volna, de mivel ez eldönthetetlen, mivel, az a lényeges, ami vagyok, ezt felesleges tovább vizsgálgatni. Az osztálysors, az egyéni sors és a testi-lelki alkat összetevődéséből, hogy mi jut az egyikre, vagy a másikra, ma még eléggé ismeretlen.”*

Azonban ne felejtjük el, hogy Veres Péter, amikor Számadásának első változatát, ami elkallódott (arról is számot ad, hogyan és miért), még nem tudhatta, hogy milyen lehetőségek és kihívások állnak előtte élete hátra lévő másik, ráadásul a hosszabbik felében. Tehát ebből a szempontból a Számadását bármelyik sorstársa megírhatta volna, akinek olyan viszontagságokat kellett átélnie, mint neki: gyerekkorában szülővárosa, Balmazújváros környéki tanyákon kiskondás

és juhászbojtár volt, kamaszként vasúti pályamunkás lett, s amikor kitört az első világháború, önként jelentkezett katonának. Debrecenben rádióssá képezték ki, s aztán az olasz fronton, Piavenál sikerült átvészelnie a poklot.

Nem kevésbé megindítóak Nagy Lajos sérülékenységének csírái, melyekre e szavakkal emlékezik vissza: *„A tabántelevi béresházban, melynek egyik szobájában laktak a nagyszüleim, a falon lógott egy kis fénykép... A kép egy egészen fiatal embert ábrázolt. (...) A fiatal embernek Basa Lajos a neve, abrudbányai származású, az apja református püspök volt, ő a selmecbányai erdészeti akadémiát végezte el és valami uradalmi erdész, (...) a családnál anyám gyereklányként szolgált.”*

Egyszer egy nagy bajszú, pipázó ember sorra kérdezgette a tanyaudvaron játszó gyerekeket, melyiküket hogy hívják, kinek ki az apja. *„Láttam, hogy rám is sor kerül, hátrább húzódok, már szeretnék elosonni. De elér a kérdés: »És téged hogy hívnak?« Felelnem kell: »Nagy Lajos.« »Aztán ki fia vagy?« »Nagy Julcsáé.«* A bajszos felnőtt meglepődik. Ennek ugyan semmi különösebb jelét nem adja, csak elhallgat és néz maga elé. Aztán mégis csak szól: *»Vagy úgy!« ... pontosan tudtam, hogy van törvényes és törvénytelen származású gyermek; akinek az apja és az anyja házasságban él, az törvényes, a törvénytelen gyerek viszont úgy születik, hogy az anyja »bűnbe« esik.*

Bűntudatot éreztem, szégyelltem magamat és szégyelltem anyámat. Úgy kellett gondolnom, hogy ezt a súlyos csapást anyám hozta rám. Ő az oka, hogy én vagyok. Már az első eszméléseim idején neheztettem anyámra, talán azt a szót is mondhatom: haragudtam rá. (...) Talán a törvénytelenységem tudatából is eredtek már kisgyerek koromban fel-felbukkanó öngyilkossági képzelődéseim.”

Nagyon helyes, hogy az utolsó idézett mondatát, a *talán* módosítószóval kezdi, mert nem kell törvénytelen gyereknek lenni ahhoz, hogy ez a dac felvetődjön bárkiben, még egészen zsenge gyermekkorban. Egyes pszichológusok véleménye szerint ez akkor jelentkezik, amikor a gyermek úgy érzi, nem szeretik őt, azaz nem eléggé szeretik, s ezért minden apróság miatt megsértődik, azt akarja, hogy jobban odafigyeljenek rá, állandóan csodálják, ne csak a vele egy ivásúak, hanem mindenki, s ha úgy véli, ez elmarad, valami módon meg kell bosszulnia. Akár legkeményebben is, úgy, hogy hiányozzon, fájdalmat okozzon nekik azáltal, hogy ő egyszerre nem lesz. Az ilyen bosszúvágy általában azoknál lép fel, akiket szeretnek, olykor-olykor még nagyon is, azaz túl odaadóan, aminek kétségtelenül örül, de közben igen nagy elvárásokat támasztanak vele szemben, melyeket vagy sikerül, vagy nem sikerül teljesítenie. *„Ha a vidámságom elcsitul – ezt ő írja magáról – mindig sajnálom magam”.* Tehát ő pontosan ilyen határeset. Vannak kiskamasz nagybátyjai, akikről kezdettől fogva tudja, vagy inkább érzi, hogy nem a testvérei, akik a mások bántásaitól megvédhetnék, de sohasem teszik. Ők is kívülről néznek rá, mint ahogy ő is rájuk. A nagyszülei nevelik, akik talán épp azáltal, hogy „szelídebben”, megkülönböztetett módon bánnak vele, ébreszik rá, hogy nem az édes szülei. Nagyapját „édösapámnak” kell szólítania, a nagyanyját pedig „nyanyának”. *„Abból a logikából, amelyet a körülöttem élő világtól tanultam, az következett, hogy szár-*

mazásomat titkolnom kell. Muszáj is mindenképpen titkolni, mert ha hallom, hogy: törvénytelen, fattyú, zabigyerek és érzem a rám meredő, ellenséges, gúnyos, csodálkozó, vagy éppen részvétet árasztó szemeket, hallgatnom kell, semmit sem mondhatok védelmemre. Rettenetes súly volt rajtam már ez maga: élni, lenni.” Óhatatlanul ki kellett alakuljon benne egyfajta paranoia.

Később is, ha a származására fény derült, s ezért sérelem érte, megkísértette őt az öngyilkosság gondolata. Arcvonásaiban élete végéig megőrződött valamiféle sajtáságos keserűségnek és rejtett gúnynak, látszatra egykedvűségnek és feszültségnek a keveréke.

Még csecsemő volt, amikor édesanyja, teljesen a szülei gondjára bízva nevelését, felment Budapestre házicselédnek, s amikor annyi pénzt sikerül összekuporgatnia, hogy a saját lábán tudjon megállni, állandó kosztosok számára szerény kifőzdét nyitott. Az étkezde csakhamar beindult, annyira, hogy szűkös jövedelméből fia eltartására is jusson. Rendszeresen csomagokat s némi pénzt küldött haza szüleinek, sőt még egy tehenet is tudott venni, hogy gyereke táplálására ne kelljen tejet venniük. Ez ritka kivétel lehetett abban az időben. Csak egy valami hiányzott az eleve lelkileg sérült gyerekének, épp azokban az években, amikor legnagyobb szüksége lett volna rá: soha az életben nem pótolható anya-gyermek kontaktus. Nagy Lajos esete erre akár iskolapélda lehetne. Arra viszont nem árt figyelni, hogy a kiemelkedő személyiségek között fölöttébb nagy azoknak a száma, akiket gyermekkorukban valamilyen trauma ért. Megvallom, én ebből a szempontból is próbálok párhuzamot vonni irodalmunk két kiválósága között. Amiben viszont eltérést látok közöttük, az a további sorsuk alakulása és memoárjaiknak a stílusa. Persze ez utóbbi nem éppen objektív, mert mint utaltam rá, Veres Péter, amikor a visszaemlékezéseit írta, írói pályájának még csak a kezdetén tartott. Csupán cikkei jelentek meg a budapesti folyóiratokban, lapokban és egy, *Az Alföld parasztsága* címen írt szociográfiája. Azonban Nagy Lajos már ismert író volt, amikor a *Nyugatban*, Hegedüs Géza megfogalmazásában „– *megírta az egyik leghűségesebb és legművészibb szociográfiai művet, a Kiskunhalom című dokumentumkarcolat-sorozatot (1934)*”. Sokan ma is ezt tartják fő művének.

Azért (is) idézem gyakran szó szerint a szövegeiket, hogy érzékeltessem, Veres Péternek, akinek annak ellenére, hogy jóval később indult az irodalomban, és bár kissé keményebb, olykor szaggatottabb is az írása, mint Nagy Lajosé, mégis alig térnek el egymástól. Mondanivalóik is sok mindenben azonosak, viszont a formába öntésükre más-más eszközöket használnak. Meglehet azért is, mert a temperamentumuk is teljesen más volt. Hogy iskolázottságuk mennyire nyomta rá bélyegét a műveltségükre, azt nagyon nehéz lenne megállapítani. Ami eltérések adódnak közöttük, véleményem szerint abban gyökerezik, hogy bár kisgyermekkorukban egyforma szociális körülmények között nevelkedtek, ám Nagy Lajosnak egyszer csak hirtelen városi fiúvá kellett átvedlenie. S aztán már csak látogatni tért vissza néha a faluba. Kisgyermekkorú benyomásai mégis örökre nyo-

mot hagytak az elméjén. Veres Péter pedig majdnem élete végéig testileg, lelkileg ugyanabban a paraszti milióban élt, amelybe beleszületett. Még azután is, hogy élete derekán a sorsa kiragadta őt belőle. Azt is mondhatnánk, a magasba, szinte a felhőkig, vagy még azok fölé is repítette, ám e szédítő száguldás nem tudta annyira elkápráztatni, hogy át ne lásson a sűrű ködfelhőkön, és ne tévessze szem elől, hogy honnan került fel oda, és milyen a világ, mélyen odalenn.

Nagy Lajos a valóságban sohasem volt paraszt, míg Veres Péter, ha megkérdezték volna mióta, hány éves korától kezdett el dolgozni, valószínűleg azt felelte volna, amióta az eszét tudja. Leírja, amikor a szülei kocsiderékba fektetve, rongyokba bugyolálva kivitték a pusztára, hogyan csodálkozott rá a hajnali égre. Hogyan ismerkedett meg az állatokkal, majd lett belőle kisbojtár, s végül a cselédek disznainak, csürhéjének (malacainak, süldőinek) az őrzője. Miként tanulta meg a kondás szakma csínját-bínját, aminek felnőttként, például romániai internálása idején, nagy hasznát vette. Nagy Lajos viszont, ha ugyanazt kérdezik tőle, előbb tán zavarba jön, majd tétován feleli, hogy ő sohasem végzett paraszti munkát. Ő hatéves koráig szabadon játszhatott a pajtásaival, s egy szóval sem említi, míg azok kiscselédekké cseperedtek az apjuk, nagyapjuk mellett, ő egyedül barangolhatott a mezőn, csodálhatta a természetet, az eresz alatt nádi mézet kereshetett magának, vagy elkísérhette nagyanyját a faluba, ezt-azt venni a boltban. Meg töprenghetett azon, mint ahogy le is írja, hogy miért különbözik a sorsa a többi gyerekek sorsától. Egyrészt, miért kényeztetik őt, mint valami úrigyerek-félét, mintha csak vendég lenne a nagyszüleinél? Miért kap ő mást, finomabb falatokat reggelire, melyeket a még kamasz nagybátyjai szinte kinéznek a szájából? Ám legjobban az izgatja, miért alábbvaló mégis a többi tanyai gyereknél, amikor sokkal erősebb mindegyikőjükénél? Mindet képes lebirkózni és még sokkalta okosabb is, mint ők. Miért szebb a ruhája, mint az övék, majdnem olyan, mint a bérlő fiáé, aki apja révén végtére is úr, ő pedig se ez, se az. Ilyesféle dolgokról „Veres Petinek” sohasem kellett töprengenie. Pedig éppúgy és pont olyan módon alázták meg lépten-nyomon, mint „Nagy Lajcsikát”. (Mindkettőjüket így becézték.) Mintha egy otromba bohózat ördögi figurái egy soha meg nem írt (nép)színműből tanulták volna a (ki)röhögtető szerepeiket, s egy ugyancsak sátáni fantomrendező utasításai szerint kitűnően el is tudták azokat játszani. Veres Péter gyermeki lelkét ugyanúgy meggyötörték, mint Nagy Lajosét, de neki mégsem jutott soha az eszébe, hogy emiatt véget vessen az életének. Ő élni akart és azt szerette volna, hogy mások is akarjanak élni, még a legembertelenebb körülmények között is.

II.

Köztudott, hogy minden egészségesen született gyermek valamiféle adottságokkal érkezik a világra, amelyek a környezet hatására, akár spontánul is, többféle képességgé fejlődnek. Szerencsés az a gyermek, akinél ezeket a testi-lelki megnyilvánulásokat a közvetlen környezete, illetve a családja időben észreveszi. Legtöbbször még ma is csak annyit tudnak megállapítani, akárcsak régente, hogy egyik gyerek testileg gyengébb, a másik erősebb, fürgébb, később: hamarabb kezd el beszélni, nagyon érdekeseket tud mondani, a csoportos játékokban vezéregyéniség, egyszóval „okosabb”, mint a többi. Ilyen emberpalánták voltak Nagy Lajos és Veres Péter is. Testi alkatukban viszont, már a kezdet kezdetén, eltértek egymástól. Míg Nagy Lajos nyúlánk, izmos fiú volt, Veres Péter kis növésű, vékonyka, majdhogynem csenevész, de gyorsan kiiperedett. Felnőtté válva az előbbi magas, izmos, az utóbbi középes termetű, munkában megizmosodott, zömök férfivá lett. Ezt csak azért érdemes megemlíteni, hogy bár mindketten szegény családban kezdtek cseperedni, Nagy Lajost, édesanyja anyagi gondoskodásának köszönhetően, viszonylag jól táplálták a nagyszülei, Veres Péternek viszont gyákorta enyhén szólva sovány koszt jutott, amiből leginkább a fehérje hiányzott, azaz a tej, tejtermékek és egyéb, mint a cukor, s nem ritkán a búzalisztból süített kenyér. Idős korában is szeretett tejbe aprított kenyeret lábasból kanalazni. Hogy ez később mennyire befolyásolta mindkettőjük gondolkodásmódját, kiviláglik az önéletírásukból. Mindkettőjüknél különösen nagy súlyt kap az étel. Felnőtt korában Nagy Lajos nagyevő volt, és a koszt iránt is eléggé igényes. Veres Péter viszont nem válogathatott, mindent kénytelen volt megenni, amit a gyomra befogadott, még az avas, pondrós szalonnát is. Később, a fronton, majd romániai internálása idején, a savóból s ki tudja, miből kotyvasztott, „kanecetes” levest, ami mosléknak is hitvány lett volna. Sorsa mindig olyan gyalázatos helyekre sodorta, ahol, ha finnyáskodik, éhen hal. Nem csak ő, a sorstársai is, a „nép”. Neki a népet a szegényparasztság jelentette. Minden népréteg közül a legkiszolgáltatottabb, akinek „fiait” szabad volt – nem túlzás – halálra koplaltatni, s mint a barmot, léptenyomon ütni-verní, kínozni. Ő később ezen milliókat érintő embertelenségek ellen lázadt, míg Nagy Lajos elsősorban a saját sorsa ellen, s csak másodlagosan néprétegének (osztályának) a dehonesztálása okából.

Veres Péter iskolás éveit kissé megkésve, nyolcéves korában kezdte meg szülőfalujában. Balmazújváros abban az időben inkább egy óriássá terebélyesedett falu volt, mintsem város, nemcsak népessége tekintetében, lakosságának az életmódjában ugyancsak. A tanyán nevelkedett gyerek úgy érezte magát az iskolában és faluban is, mint akit bevisznek egy sűrű erdőbe és ott magára hagyják. Mint írja, eleven, gyorsbeszédű, fürgé, vásott falusi kölykök közé került, akiknek a játékaik is mások voltak, mint amelyeken ő addig nevelkedett. A tanító magában is félelmetes „Úr” volt, egy magas, ősz, tekintélyes külsejű, „bogaras vénember”, kinek a keze alatt három nemzedék nőtt fel, így hát a mondókáját több mint fél évszázadon át megőrizték: „*plajbász legyen, hegyes legyen, tokba legyen*”. A kis Péter

hamar megtanult írni, olvasni, de mégis, kétszer megbüntette a tanító. Mert alacsony volt, s a túl magas táblára írt betűket, melyeket az osztálynak utána kellett énekelnie, rosszul mutatta. A másik tanítója Szabó Márton, akit azért említ meg, mert ugyancsak bogaras személy volt, akit „nem lehetett nem kinevetni. Olyan szokása volt, hogy akármire nyúlt – krétához vagy pennához, esetleg valamelyik gyerek fülét húzta meg – utána mindig körülményesen megmosta a kezét, aztán még körülményesebben, minden ujját külön-külön szárazra törölte.” Mikor ezt olvastam a Számadásában, rácsodálkoztam, hogy Veres Pétert, aki utána nézett minden furcsaságnak, ami a megszokottól eltért (például egyik íróársának a közszájon forgó szexmániája), vajon miért nem gondolkodtatta el ennek a nehezen gyógyítható, pszichés nyavalyának a megnyilvánulása. Hogy netán ez is más lehet, mint egyfajta rossz szokás.

Negyedik osztályos tanítója, Varga Antal viszont „finom fiatalember” volt, aki szerette őt, de a többiekhez is jó volt. Miután az egyik kötekedő, nagyobb osztálytársát a pad alá gyűrte, nem volt baja senkivel. „Tudásom révén tekintélyem volt, nem kellett verekedéssel kiharcolnom”, írja. Épp ez a megjegyzése hívta fel figyelmemet a következő észrevételére, amihez hasonlókat én is tapasztaltam gyerekkoromban, s majdan, a pedagógusi pályámnak egyik kulcskérdésévé vált: „Később, amikor kondás- és gulyásbojtár lettem, az állatok közt figyeltem meg, hogy mennyi a különbség az egyes állatok között is. A gulyában is, csakúgy, mint az iskolában, vannak született tekintélyek, akiknek nem is nagyon van szükségük harcra, hogy bebizonyítsák az erejüket. Az első napon, amikor összeverik a sok idegen jószágot, mindjárt kezd kialakulni a csoport-rend. Van egy pár bátor jószág, amelyek magától értetődő egyszerűséggel kerekednek a többi fölé. Vannak azután olyanok, amelyeknek napokig, sőt hetekig tartó harcokba kerül, amíg kive-rekedik maguknak a megfelelő helyet. A nagy többség, a békések és gyávák, nem törődnek semmivel, nincsenek uralmi vágyaik, csak egyszerűen a hasukat tömik.

Ugyanígy volt az iskolában is. Én azok közé tartoztam, akik valójában békések voltak, talán gyávák is, de a testi nagyságom – idősebb voltam – és a tanulásban való előnyöm, meg amivel járt, a tanító belémvetett bizalma, az elsők közé emelt. Az iskolában tehát jól éreztem magam, erős, biztosmozgású voltam: a közösségben otthon voltam.” Hogy miért idézem e meglátását szó szerint? Mert amikor Veres Péter e sorokat először leírta, még híre sem volt nálunk az etológiának, pláne emberre vonatkoztatva, amit ma humánetológiának neveznek. Tehát ő, akinek meghatározó szerep(ek) jutott(ak) a magyar társadalom legújabb kori történelmében, feltétlen szüksége volt arra, hogy rájöjjön, milyen szabályokhoz kell alkalmazkodnia minden közösségnek, hogy működőképesse váljon. Erre nem ok nélkül figyelmeztetett. Különben miért írta volna le? Ma már egész szaktudomány és szakirodalom foglalkozik vele. Csak tán épp azok nem tanulmányozzák, akik közösségformáló „feladatokat” vállalnak. Hogy idejekorán ráébredjenek: minden közösségben (még az állatokéban is), vannak megkerülhetetlen együttélési szabályok, amelyek ősidők óta működnek. Legyen az illető pedagógus vagy bármilyen hivatali pályára lépő, ve-

zető személy, pláne politikus. Veres Péter e tekintetben is követendő példaként szolgálhatna – ő ugyan sosem írta le a *dominancia* szót –, mert jól tudta, milyen a nyers erő, az ellenfél személyiségét sértő, kíméletlen verbális támadások és a kulturált, nem le-, hanem meggyőzni akaró viták közötti különbség. Az együttélési normákat respektálni mindenkinek kötelessége, még azoknak is, akiknek legnagyobb gondjuk, „egyszerűen a hasukat tömni”. Ha mélyen beletekintünk, könnyen meglátjuk, Veres Péter életpályájának krédója erre a gyerekkorában szerzett észrevételre, mint szilárd alapra épült fel.

„A tanulás végig könnyen ment. A »tananyag«-gal kevés bajom volt, nem emlékszem rá, hogy valamikor magolnom kellett volna. Párszori elolvasás után tudtam a leckét, pedig még akkor mindent »könyv nélkül« kellett tudni”. (Ma talán nem?) Ezek után részletesen leírja, mi mindent olvasott, vagyis a „tudományát” milyen „gyarló irodalomból” gyűjtögette össze apránként. Volt abban vásári „istóriás” könyvekben olvasott rémtörténetektől kezdve, a bibliai Góliát legyőzetésén át, Salamon király bölcs ítéletéig, mindenféle tarkabarkaság. Boccaccio Dekameronját tízéves korában olvasta. Voltak olyan olvasmányai is, amelyek felizgatták, de hogy valami romboló hatással lett volna rá, azt nem vette észre.

Nagy Lajost édesanyja, minden előzetes felkészítés nélkül, hatéves korában kézen fogta és felvitte magához Pestre, hogy beírassa az egyik ottani iskolába. Már első Pesten töltött napján két kínos élményen is át kellett esnie. Míg anyja a lakásban tett-vett, ő kiosont a dunai hajóállomásra, Apostag felé nézegetett, s egyszer csak elkezdett keservesen sírni. Ekkor, hatéves korában tudatosodott benne, hogy elveszített valamit, amit soha többé nem kaphat vissza: *„a paradicsomot, a nagyanyámat, a tanyát, az ismert állatokat, a házat, az udvart, az eperfákat, az örökre lelkembe rajzolódott képeket, az egész kisgyermekkoromat.”* Nagyanyjához, éltében az egyetlen emberhez fűződő, igaz szeretetét több epizódban is felidézi. Úgyszintén anyja ridegségét, amit később igyekezett magának megmagyarázni és megérteni, de feldolgozni sosem volt képes. Minden biztonnyal az első nála töltött napok alatt megélt benyomásai fagyasztották jéggé az anya-fiú egymás iránti érzelmeit. Miután a Duna-parton belefáradt a sírásba, visszabandukolt a Szalag utcai lakásba, anyja szemrehányóan kérdezte: *„Hát te hol csavarogtál?”* Másnap egy ismerős urat jelentett be hozzájuk a cseléd, azt, aki épp befordult már a kapun. Anyja hirtelen izgatottá vált, hozzá ugrott, megragadta őt, betuszkolta a spájzba és rázárta az ajtót. *„Ott álltam a vaksötétben, irtózatos lelkiállapotban, szédülően, félelemmel és szégyennel eltelve, a halálra gondolva. Eszem megállt, semmire tisztán nem gondoltam, mégis tudtam, hogy mi történik: anyám szégyelli engem, szégyelli, hogy vagyok és eldug, hogy az az ismerőse ne lásson meg”.* Majd hozzáteszi: *„ez az emlék soha nem veszítette el kínos érzelmi hatását.”*

Leírása szerint az alapiskolai beíratása zavartalanul történt. Az ottani éveiről hasonlóképpen nyilatkozik, mint Veres Péter, tanítói szinte mind bogarasak voltak, mindegyiküknek legnagyobb gondja volt a fegyelmezés, amit különböző, ha-

gyományos módon végeztek. Azonban a származásával kapcsolatos problémái csak a gimnáziumi években lángoltak fel újra, akkor is csak a harmadik osztályban (13 éves korában). Ez pedig úgy történt, hogy az osztályfőnöke hazavitte az iskolai anyakönyvet, melynek a megfelelő rovatában az apa neve helyett a törvénytelen szó volt feltüntetve. Ezt megtudta az osztályfőnök fia és tőle az egész osztály. Mindaddig ő volt az „osztály dísze”, vagyis a legjobb tanuló, aki a fizikai ereje révén is „valóságos úr, azaz hatalmasság... lett, ...akinek döntő volt a szava minden ügyben, még a tanulók konfliktusaiban is”. Hát mi mással lehetett volna őt, a szabálynak megfelelően, tisztességesen megszerzett domináns helyzetéből kibillenteni, mint a legaljasabb eszközzel. Egyszerre minden összeomlott körülötte, leromlott a tanulmányi eredménye, ami miatt az anyja is korholni kezdte. Nem csoda, hogy az amúgy is gyenge idegzete a kétségbeesés szélére sodorta, ismét megkísértette őt az egyetlen kiútnak vélt, öngyilkosságra készítő hajlama. Barátai, akik hűségesek maradtak hozzá, s akiket név szerint is felsorol, a zsidó fiúk voltak. *„Eszem ágába sem jutott persze, vallás, vagy fajta szerint vélekedni embertársaimról, de később a törvénytelenység problémájáról és annak következményeiről elmélkedve, feltűnt nekem a barátkozásaim minősége és az a gyanúm támadt, hogy ez társadalomszemléleti alapon magyarázható: a zsidók, érzéklésem szerint, nem voltak olyan megrögzött hívei a társadalmi előítéleteknek. A keresztények nagyjából két kategóriára osztoztak: népiekre és urakra; a népiek közül nem szerettem a falusi eredetűek konzervatív tempóit, az úriak meg maguk zárkóztak el a szegények, a neveletlenek, a csibészek, a demokratikusak, vagy liberálisok, vagy mifélekkel való érintkezéstől. (...) Már akkor megsejtettem, hogy mihelyt kilépünk az iskola nyolcadik osztályából a külső világba, társadalmi helyzetem változni fog, a terhemre. (...) Nem szerettem a társadalmat és megállapítottam, hogy nekem ellenszenveselek annak törvényei, a benne élő szokások. Ellenzékévé váltam minden rendnek, a családnak, a vagyonnak, az emberek rangsorba állításának, az ipszilonos neveknek, a címeknek. Társadalmon kívüli helyzetem, a társadalomtól elütő voltom mindig kísértett.”*

Nagy Lajos az érettségi után a jogi egyetemre iratkozott be. Az egyetemi index kitöltése is azzal kezdődött, hogy a hallgatónak *beléje* kellett írnia, zárójeles rovatba, az apja nevét. A bejelentő cédulának is volt egy rovata: apja neve, melybe ő csak azt írta: Lajos, ami megfelelt az igazságnak, mert ő valóban Lajos volt, miként az apja is, azzal a különbséggel, hogy neki a vezetékneve Nagy, az apjáé pedig Basa volt. (Csak mellékesen jegyzem meg, hogy amikor magyarországi pénztárvételre vonatkozó kérdőíveket kellett kitöltenem, furcsállottam, miért szerepel rajtuk az apa neve helyett az anya nevének a feltüntetése. Mégiscsak demokratizálódott valamelyest a társadalom.) Nagy Lajos a gimnáziumi és a jogi tanulmányai alatt házitanítóskodott, miáltal nemcsak el tudta magát tartani, hanem jövedelméből bérlakásra is telt. Amikor tehette, édesanyjától külön élt, ám rájuk köszöntek olyan inséges évek is, hogy kénytelenek voltak egy-egy lerongyolódott kis lakásban együtt tengődni, melyek némelyikében nyüzsögtek a poloskák. Az is előfordult, hogy a felnőtt fiú átmenetileg ágyrajáró lett. A múlt század húszas éve

végén, a harmincasok elején, vagyis a nagy világgazdasági válság idején, szinte természetessé vált, hogy az értelmiségi fiatalokkal megtörténjek ilyesmi. Sőt az sem volt ritka eset, hogy az éjszakát valamelyik kávéházban bóbiskolták át, és csak nappal feküdhetek bele valakinek a bérelt ágyába.

Nagy Lajos képességei és lehetőségei tekintetében akár a jobb módban élő középosztály tagjai közé is felküzdhette volna magát, de alaptermészeténél fogva erre sohasem törekedett. Bár cseppet sem esett volna nehezére, az ügyvédi vizsgát sohasem tette le, ennek ellenére elég sokáig dolgozott ügyvédi irodákban. *„Már csak anyagi boldogulást remélhettem az ügyvédi pályától, kedvet, különös tehetséget hozzá nem éreztem. Unalmas aktagyártás, blanketták kitöltése és több példányban való lemásolása, sablonos perek vitele, gépies eljárások a bíróságoknál és azok segédhivatalaiban. (...) Gyártottuk a sommás kereseteket, Schwarcz tartozik Grünnek, »meg – és átvett« árúk vételára »fejében« nyolcvan koronával nem fizetett, kérjük tehát a Tekintetes kir. Járásbíróságot, hogy ez ügyben tárgyalást kitűzni, arra alperest megidézni és befejezett tárgyalás után öt nyolcvan korona tőkének és járulékainak megfizetésére végrehajtás terhe mellett kötelezni méltóztassék.”* Ez, és hasonló, igazán író tollára kívánczó forsintos szövegek kiókumlálása miatt nem csoda, hogy Nagy Lajos, mielőtt az ügyvédi vizsgát letette volna, megcsömörlött a pályától. De nem csupán a körmönfont, alázatoskodó jogászi nyelvhasználattól undorodott meg, hanem főleg az irodában megforduló pár koronás *„tőkének és járulékainak”* a meg nem fizetése miatt bajbajutott emberek kétségbeesése láttán is. Nem csoda hát, ha második önéletrajzi munkája címének *A menekülő embert* választotta.

Veres Péter csak a négy elemiig juthatott el. Bármily meglepő, nem egyedüli eset ő az irodalomban, nemcsak a magyar, a világirodalomban is akadnak hozzá hasonló, világhírűvé vált egyéniségek. Tanítói közül kiemeli Varga Antalt, a bal-mazújvárosi múzeum alapítóját, akitől gyerekkorának a legértékesebb könyvét kapta, egy középiskolás irodalomtörténetet. Benne volt a *Halotti beszédtől* kezdve a kiegészítés utáni korig minden író és költő, egypár szemelvénnel. Benne találkozott először, persze hézagosan, a régi magyar irodalommal. *„Nem is mint irodalomébresztő volt fontos ez a könyv, hanem mint a tárgyi ismeretek könyve. Neveket és címeket tanultam belőle. A negyedik elemi elvégzésével megszűnt az iskola. (...) A pap és a tanító ugyan akarta, hogy menjek a debreceni kollégiumba, továbbtanulni, ami segítséget meg tudnak adni, megadják, de a szüleim nem egyeztek bele. Én szerettem volna menni, de nem mondhatnám, hogy túlságosan fáj, hogy nem eresztenek. Ez a sima út nem illett bele az ábrándkörömbé. Én semmiből akartam »valami« lenni. Nekem azok a hősök tetszettek, akik alulról jutnak fel a legmagasabbra. »Majd megcsinálom én magamnak«, gondoltam gyermekfejjel. Mert, hogy én »valami« leszek, az mindig a fejemben volt. Minden előzetes munka és foglalkozás az a »semmi« volt, ahonnan ki fogok emelkedni.*

A szüleim indoka az volt: ők nem akarják, hogy az egyetlen gyermekük öregkorukra cserbenhagyja őket. Mert eddig azt tapasztalták, hogy akik kitanítatják a kölykeiket, még azt is elérik, hogy a gyerekük szégyelli az apját. Földhöz ragadt gondolkozás ez bizony, de józan

indokaik voltak. – Jó, – gondoltam én – így is rendben van, – bár úgy hittem az a feltevés, hogy én is olyan lennék, nem jogosult.

Rövidesen belebolondultam – így szó szerint értve – a politikába is. Ekkor folytak az önálló bankért és az önálló vámterületért a politikai harcok, s ahogy visszaemlékezem, az sokkal jobban átjárta a népet, mint a többi politika. Legalábbis az emberek újságokat olvastak, nemcsak a kereskedők és iparosok, hanem a parasztok is.”

Ehhez azonban hozzá kell tenni, hogy még az 1800-as évek végén, Balmazújvároson (e város helyhatározói ragjait maga a szerző is váltogatta), még Veres Péter születésének idején, lelkes földmunkás emberek – többüket a Számadásában is megemlíti – megalakították a Földműves Egyletet. Benne az alapítók közkönyvtárat is létrehozottak, melybe egy-egy országos terjesztésű lapot járattak. Ezeknek köszönheti az író, hogy még kamasz fejjel belegabalyodott a politikába. Igazi irodalommal is az Egyletben ismerkedett meg, miután tizenhatodik évét betöltötte. Aztán csakhamar őt választották meg könyvtárosnak, így a saját ízlése szerint válogathatta meg, milyen témájú könyvek gyarapítsák a könyvtárunk állományát. Megvallása szerint vigyázott rá, hogy többségük könnyebb, olvasmányosabb legyen, de arra is, hogy kerüljön hozzájuk néhány igényes, tudományos munka is, mint például a frissen megjelent Einstein fizikája, persze magyar fordításban. Szavai szerint semmit sem értett belőle. Ám egy szóval sem említi, csak érezni engedtet, hogy oly módon járta ki „egyetemeit”, akárcsak Gorkij az övéit.

(Folytatás a következő számban)

„...minden színnek értelme és joga van ott lenni...”

Tűnődések Hodossy Gyula esszéregényéről

Nem tudom, lehetek-e őszinte már a kezdet kezdetén, de Hodossy Gyula esszéregényét egyszerre olvasom a kudarcra ítélet és a folytonos újrakezdés számvetéseként. Amikor is mindkettő – az egyik kőkeményen, a másik némiképp a remény illúziójaként – a külső szemlélő, nevezetesen a (meglehet) maga még különben a szépség szépségével megvert olvasó (aki én lennék) ugyanazt tolja arcomba: nincs megérkezés, csak folytonos újratervezés egyazon cél felé. Ennek mélységét az olykor metaforává növekvő, nem is végleges számvetésnek szánt mondatok fölötti tűnődés juttatja eszünkbe. *„Úgy vélem, az ember egyszerre több irányban is képes építkezni. Nem föltétlenül az egyneműség, az egy tömbből faragottság demonstrálása a leghitelesebb”* – mondja példának okáért akkor, amikor (egy interjúban) arról tűnődik, munkássága a keresztény irodalomhoz tartozik-e? Amit nem tagad, de a főnti mondatokkal tágít a körön, s bár az adott kontextusban a legjobb megközelítéssel él, bennünk mégis fölmerül állításának még tágasabb értelmezése. Nevezetesen – annak összevetése a világ állapotával, a társadalmak különböző okok miatti széthullásával, gyöngülésével, a nemzetek gyanakvó egymásra tekintésével, s hát elsősorban saját magyarságunk megélésével s egymás közötti megítélésével. Amikor markáns (és mindannyiunk sorsára hatni képes és akaró) csoportok tagadják egyre hevesebben Hodossy állítását: „nem föltétlenül”. Dehogynem, heveskednek, egy szilárd tömböt kell alkotnunk, mondják, s hát hol helyezel el egy ilyen (köz)hangulatban, de korántsem egyetemes közösségben létrejövő, a konszenzust nem konszenzuálisan kereső szépirodalmi és közösségteremtő munkásságot...?

Majd kiderül, mondanám az olvasó megnyugtatóra, de nem állítom, hogy a könyv végére ez derülne ki. Amelyre hát kanyarodjunk vissza, elvégre ez lenne eme olvasónaplóm feladata: Hodossy Gyula munkájának (*Minden addig, hatvanig, Vámbéry Polgári Társulás, 2021*) szétszalazása és összefésülése. Kezdjük azzal, hogy az imént megelőlegeztem egy műfaji megnevezést, amely (meglehet) pontatlan kissé. Szigorú mércével mérve a munka nem igazán esszéregény, hanem annak oly nagyon gondos megalapozása, ami már nem igazán szorul fölépítményre.

Valahogy úgy képelem – képzeljék – el ezen vélekedésem kiterjesztését, mint amikor – mondjuk, egy újabb távolba vezető országút, vagy egy betonnal elfüggönyözött lakópark alapjainak ásása közben – élénk tárul valami föld és múlt mélyébe merült építmény alapkö-rajzolata; a régészek mohón vetődnek rá, tisztítják, feltárják, s az összefüggő falak mintája alapján rekonstruálják s láttatják velünk a közöttük egykor élt emberek viszonyrendszerét egymással, a természettel, a praktikus és ennek ellentmondó gondolkodással, a hasznossal és a hiábavalósággal – s mindez számunkra az emberi civilizáció összefüggő „világhálójának” egy sokatmondó darabkája. Annak, aki hajlandó abban ezt keresni; s a részekben, részecskében képes meglátni a teljességet, az idő teljességét és kíméletlen gyorsulását, közelítő tágulását.

Hodossy története egy ehhez hasonló alapkiadás. Ön- és közösségi történet felrakása: dokumentumok egymáshoz illesztése, keletkezési sorrendjükben, saját szerepének megsejtésétől, írástudásának körvonalazódásától az alkotói pálya kezdeteinek sikerein és kudarcain át a közösségépítés különböző fázisainak kialakulásáig – amikor is, a jelenbe érve, a *Szlovákiai Magyar Írók Társasága* elnökeként végzi el és bocsátja szemünk elé nem lezárt összegzését. (Nem lezárt, erre utal a cím: hatvanig.) Ami, miként első mondataimban írtam, valójában lezárhatatlan. Egy magyar író sors története, aki – köszönhetően a történelem játszadózásainak – gyökereiben, identitása megérzésében, történelmének kutatásában mintha (engedtessek meg itt egy csipetnyi ironia) Kölcsey állítását vonná kétségbe: nem, nem „bűnhődte már e nép” sem ezt, sem azt. Hadd citáljak ide egy sokak előtt ismert Hodossy-művet, a fentiek kibontása okán: az *Utazás nagyapám körül* című verset.

*1874-ben szül. a királyi Magyarországon,
1920-ban házasságot köt a Csehszlovák Köztársaságban.
1942-ben jól menő szabósága van a Horthy-Magyarországon.
1946-ban vezme domček na chrbát. +
Útközben megőrül.
1968-ban meghal szülőhelyén.
A történelem saját halottjának tekinti.
+ hátára veszi házát*

Szeretjük azt hinni, hogy mindez csak erősíti az identitást, a helytállást, a „teher alatt nő a pálma” alkotói szillogizmusát, de hát ez a történet folytonos és folyamatos; a mű keletkezésének útja egy hídhöz hasonlítható; az egyik pillér a tudat s az ösztön mélyállapotának keveredéséből, a lélek érzésvilágából emelkedik ki, s a másik a forma tudatos komponálásának bölcs számvetése. Ezen kel át a mű, azt

gondolnád, minden konstelláció kedvező már számára, de hát olvassuk a vershez a szerző hozzáadását: „A Csallóköz szerkesztőségében közölték velem, hogy két évre eltiltottak a publikálástól. Nem kellett volna nagyapámnak 68-ban meghalnia, akkor talán eltekintettek volna a letiltástól.” Pedig hát a vers meg sem említi a kommunizmust, mint a sorsrontó történelem permanenciáját. (lásd illusztrációként: egy szomorú smiley). No persze, a történet természetesen nem elviccelhető, noha ez is terhelhető nagyon erős szimbólumokkal. Szinte másból sem állt a huszadik század; zászlók, falragaszok, kitűzők, gyilkos ideológiák embert harácsoló dagályos gőgjéből, ami – mint észrevétlen kór lassan ölő vírusa – belemosódik a látszólag nyugodtabb, békésebb évtizedek krónikáiba.

Látszólag, írom, és „békésebb” idők. Fél évtized, de a készülődés, a tanulás szűk évtizedét leszámítva (ami persze elengedhetetlen az útkeresés időszakából) négy évtized krónikáját kísérhetjük figyelemmel, s itt belép e sorok írójának szubjektív emlékezete is, hiszen – főként a nyolcvanas-kilencvenes években gyakoribban – a gondolatok megszületésétől kezdve figyelhettem-hallgathattam-olvashattam egy-egy kezdemény kiépülését, megerősödését, vagy épp elhalványulását. Most be kell vallanom: talán, mert magam is hasonló cipőkben járva (klubmozgalom, irodalmi kör, amatőr színjátszás, folyóirat-alapítások körüli serte-perte) erősebben tartottam számon a pár száz kilométerrel és egy országhatárral odébb, de mégis közös nyelven s egyazon közösség érdekeiért folytatott küzdelem sikereit, mintsem megtorpanásait, kudarcait. Sőt, e kötetből kell konstatálnom, hogy az, amit akkor könnyebbnek véltem, milyen kitartó munkát, energiát, szellemi pörlekedést igényelt.

S bár bölcsebben, illendőbben bánnék a szavakkal, s nem mondanám, írnam – mint főntebb tettem – minderre azt, hogy a hiábavalóság himnusza. Semmiképp sem az, természetesen, jóval inkább példázata annak, hogy a cselekvő ember számára ez adatik, s mindenkor ez lesz feladata: a cselekvés. A tett. Amit s ahogyan lehet. Hodossy is ezt képviselte – részt vett, sürgette, szorgalmazta, hírét vitte, jobba alakította, szervezte, építette, megóvta. És nem „nagy” dolgokat, „csupán” vigyázta a kultúra közösségépítő erejét, a mindenkori „anyanyelvháza” fórumait, lehetőségeit. Ami nem mindig könnyű – és nem azért, mert a semmiből kell létrehozni. Úgy is mondhatjuk: az a könnyebb. De valamiről kimondani, hogy csak látszólag működik, csak csekélynek nevezhető a sekélyes mederben csordogáló haszna, nos, az ellenérzést szül. „A klubok munkáját értékelő írásaimmal a remélt egészséges vita helyett viszályt szító ellenségeket szereztem”, írja, pedig azt mondtam ki: „valóban kialakultak a mozgalom feltételei, csakhogy nem élünk kellőképpen a lehetőségekkel”. S hogy miért pöröl? Kiáltványba illően írja le, 1982-ben, a közösségteremtés lényegét: „Egy-egy művelődési klub – szabad idegvégződés (kell legyen). Sok művelődési klub – ideghálózat (kell, hogy legyen). A művelődési klub – magunkra döböntő, sugárzó csomópont legyen! A művelődési klub tűzhely legyen!”

Alapvetése ez egy a magyar kultúra értékeit hordozó, növelő, az identitás erősödését szolgáló közösségi tevékenységnek. Egy olyan alapvetés, amely ma sem tanulságok nélküli; ma is érvényes üzenet. Amennyiben nyelvében él a nemzet, akkor a kultúra hordozza, közvetíti, adja át ezt a nyelvet, ezért a kultúra kell, hogy szolgálja a közösségi tevékenységeket és semmiképp sem hanyagolhatja, rangsorolhatja hátrébb, ilyen vagy olyan célzatú, ám mindenképp mulandó közéleti kampányok mögé. Márpedig, akár, ha visszapillantok, akár, ha manapság forogtom körbe a fejem, böngészem a különböző klubmeghívókat, azok többsége – s a múltbéli cselekvések többsége – az utóbbi felé tendált. A kultúrharcolók pezsegtek-pezsegnek, mint a robbanó cukorkák, a buborékos rágólufik, miközben a kultúra közben született-születő értékei alig kapnak figyelmet. Nos, ennyi a magam dohogása, szomorúság megjegyzése Hodossy kötete kapcsán, s ebben az is megerősít: mennyi értéket, értékközösséget teremtett, hozott létre, segített világra ő az eltelt három-négy évtized alatt, mennyi lehetőséget s erőt adott nemzedékének. Is. Elég, a könyvet lapozgatva, földélni magunkban az Iródia megjelenését. A kör, a füzetek, az antológia – szárnyra bocsátott, összefogott egy olyan nemzedéket, amely azóta is jelentős arculatát hordozza a kortárs szlovákiai magyar irodalomnak. Az Iródia persze nem emiatt vált, válik meghatározó elemévé irodalomtörténetünknek – hangneme, progresszív lendülete markánsan folytatta az *Egyszemű éjszaka* alapelvét, ami: „...minden idejétmúltnak és avittasnak az elvetési szándéka” (Vilcsék Béla). A sort tulajdonképpen logikusan folytatta a Tsúszó-projekt, az a mindmáig élő s azóta is utánozhatatlan akvizitum, mely körberajzolta egy nemzedék életérzését – a rekvizitummal rendelkeztek bár, kellék, eszköz, stb, ám maga a „szerzemény” kézzel-foghatatlan; lenne mintha már a peregrináció korában is eltűnő, elfakuló jelentés. Ízig-vérig remek történet, s hát annak első antológiáját is Hodossy szerkeszté; bár addigra már a cserkészmozgalom megújulása körül bábáskodik.

És tenni kell... Kiadót alapít, alapítványt hoz létre, kávéházi fedelet – Café Vámbéry – biztosít, lazább, kötetlenebb találkozási pontot kínálva íróknak és olvasóknak, s bizony, „Nagy szó az ilyesmi mostanság, a szellem, a gondolkodás tömeges elsvatagosodása, uniformizálódása idején, hiszen az írói szóból is jószerevel csak a kommerszre akad vevő” (Bodnár Gyula). És már 1998-ban járunk – és még csak 1998-ban járunk. A tulajdonképpeni izgalmak – kiváltképp a történések láncolatát csak felszínesen ismerő olvasó számára – valahol itt kezdődnek. Amikor is egyre több a „beérkezett” – de továbbra is aktív szervező-mindenesként dolgozó – felelős tisztségeket betöltő író-költő egyre több visszanező, visszatekintő interjú ad. Ezekben bontakoznak ki a negyedszázaddal korábbi események, pontosabban ekkor válik kerekké sok elhallgattatás, be- és kitiltás, a hatalom ilyen-olyan – Hodossyt célzó – egzeciroztatása. Aki majd minderről 2008-ban ad számot – s itt válik fontossá az általam „esszéregényként” aposztrofált műfaji megnevezése könyvének. Mert egy nagy, kerek, összefüggő „curriculum vitae” fonódik

össze lapjain, tények, következtetések, közösségi ars poeticák, úgy, hogy az egyes – évszámmal jelölt – blokkokon belül nem jelennek meg forrás-megnevezések, hivatkozások, lábjegyzetek, így az említett interjúk megjelenésének dátumai, körülményei sem. S ez nem kelt hiányérzetet az olvasóban, hiszen mindössze annyit kell tennie, hogy elfogadja – ráhangolódjon – a szerkesztő (Zalán Tibor roppant elegáns, meggyőző munkája) szándékára: ez a könyv nem dokumentumgyűjtemény, nem hat évtized „jelenléti íve”, hanem egy közösségi ember sikereinek és kudarcainak, menny- és pokoljárásainak átfogó, lélektani megközeletése. Megismerhetjük lapjairól a szlovákiai magyar művelődéstörténet utóbbi négy-öt évtizedének történéseit, és átgondolhatjuk: mindez mennyit emésztett fel egy ember életéből. Aki – mert nem tehetett mást – tette azt, amit dolgának érzett: mindig többet, mindig újat, mindig valami izgalmasat létrehozni azért, hogy a magyar nyelv, a magyar identitás megőrződjék és megerősödjék.

Nem tudom nem szóba hozni, hogy számomra ez a kötet amiatt is izgalmas, amiről nem esik benne szó, legföljebb áthallások hatnak némi gondolatébresztésként. Hiszen különös, ha – sajnos – nem is különleges az, ahogyan lapjain megjelenik a szocialista internacionalizmus szelleme; '68 említése zordabb szigort vált ki, mint bármi korábbi esemény; s majd később hogyan ismétlődik meg az Iródia esetében ugyanaz, ami az Egyszemű éjszaka nemzedékével. Szalatnai Rezső első könyve (1932) beköszöntőjében még így írt: „*Minden ember természetes érték, építő erő – ha azzá tesz. Nem ismerem tisztább és hősiesebb munkát, mint amely új individuumot nevel. Azt, aki megnemesült az új Rend eszméitől s akit nem nélkülözhet az új világ, akármilyen őrült a tolongás ma az eszme-kapuk meg a párt-kapuk táján.*” Majd ugyanő, közel négy évtizeddel később, e szavakkal ront rá az Egyszemű éjszaka nemzedékére: „*A szlovákiai magyar valóság elejtése, ez a tudatos kivonulás a szülőföldi tájból, ez az elvont szenvedés, melynek nincs reális környezete, csak lélektani s orvosi árnyalata: nemcsak kisebbségi út-tévesztés, hanem elfordulás az általános magyar életrendszerrel s az egész mai kelet-európai létformától.*” Ha nem tudnánk, hogy Szalatnai kirohanása lényegében ellehetetlenítette az Egyszemű éjszaka terjesztését, s így egy nemzedék nyelv- és líraújító alkotói pályájának fölívelését, akkor csak annyit mondanánk, mosolyogva: no lám, Szalatnai még akkor sem olvasta el, vagy már elfeledte, Illyés 1932-ben a Nyugatban megjelent korholó szavait munkájáról. Idézzük fel: „*...barátilag figyelmeztetem, vigyázzunk a szavakra barátom; ne hangunkkal ragadtassuk el magunkat, attól legföljebb berekedünk, hanem új igazságainkkal s ha lehet, egy-két alkotással.*” Ezt szolgálta az általa megtámadott nemzedék, s ezt majdan az Iródia, mely – lényegében – ugyanilyen indíttatású hatalmi korholást és tiltást kapott. Nincs új a nap alatt, mondom hát szomorkásan, mégis-mégis visszautalva írásom első mondataira, első bekezdésére, arról is szólva, ami a kötetből még szintén kimaradt: épp a kötet szerkesztése, összeállítása közben (gondolom) a pártosodás (ismét) megtámadta a szlovákiai magyar írók közösségét, kilépések, viták, öszszetűzések tarkították az újabb megújulási kísérleteket, lehetőségeket. S eközben

ilyen mondatok születtek a vitatkozók (Hodossyt támadók) nyílt leveleiben: „*Igen, legyenek székértáborok, és legyenek képesek vitába szállni egymással, legyen lehetőségük erre. Egy olyan irodalmi életben hiszek, amelyben a különböző irodalomfelfogások nem használják ki a politikát más irodalomfelfogások elnyomására, hiteltelenítésére.*” Én viszont azt mondanám: jó lenne, ha a székértáborok fölhagynának káros örökségükkel, és hagynák a vitát a művekre s az olvasókra. Hogyan is mondta Illyés Szalatnainak? „*...arra figyelmeztetek újból, hogy mi, a magyar nyelv szerelmesei, ne használjunk olyan kifejezéseket, mint rosszul kilőtt állásfoglalás, kiélésnek írógépbe való diktálása, amiknek semmi értelmük.*”

Azt gondolom, Hodossy Gyula számvetésének – amit, mint írtam, a szlovákiai kortárs magyar irodalom legutóbbi korszakáról szóló nagyesszének is fölfoghatunk – lesz szerzői folytatása. És mindenképp lesz visszhangja, hiszen amit elbeszél, a mi történetünk is. Különösképp igaz ez Hodossy kötetzáró mondata – verssora – fölött tűnődvén: „*Amikor a holnapot tervezzük, minduntalan a múltba révedünk.*”

Oda bizony. S ha meghalljuk az ott elrejtett tanácsokat, talán bölcsebbé válhatunk. S talán képesek vagyunk megszakítani, a Hodossy-példázat nyomán is, azt a gyarló gyakorlatot, hogy mi biz – eb ura fakó – képesek vagyunk akárhányszor ugyanabba a folyóba lépni.

(Hodossy Gyula: Minden addig, hatvanig. Vámbéry Polgári Társulás, 2021)

Egy képzőművészeti albumról

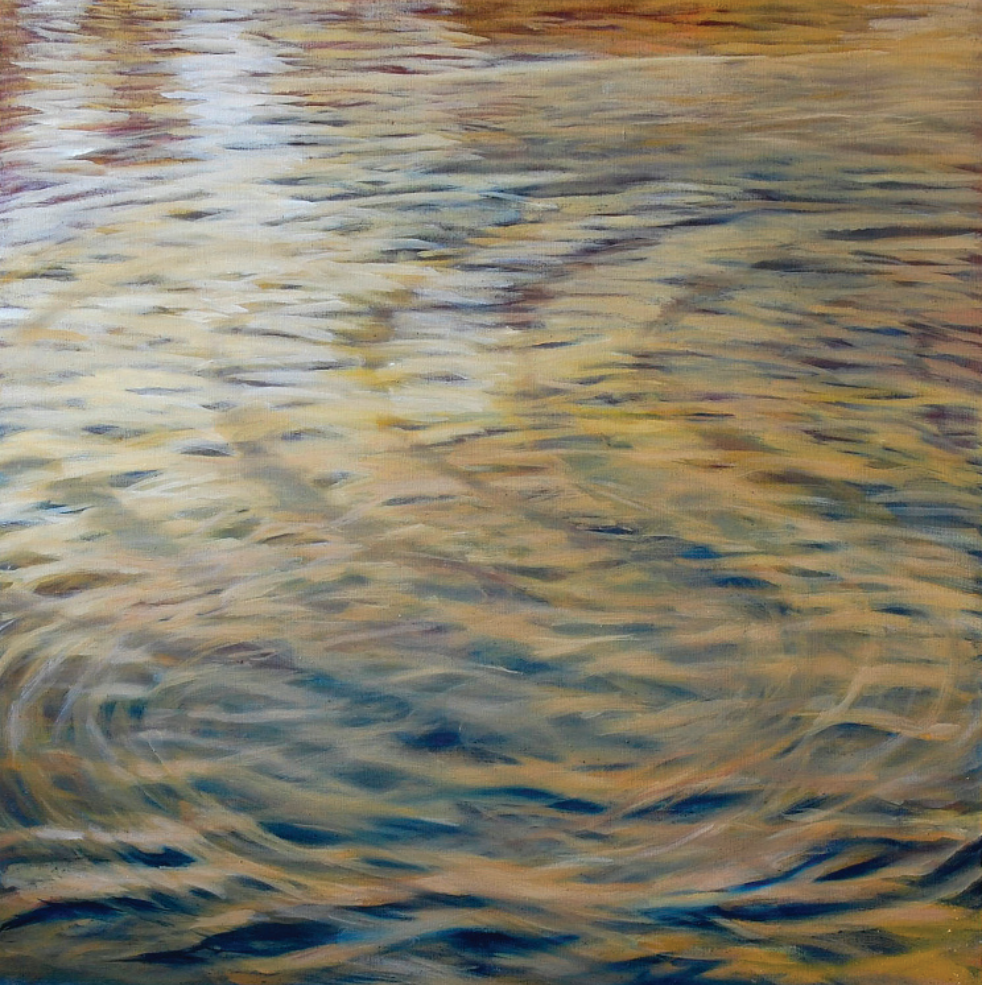
A dunaszerdahelyi Lilium Aurum sokoldalú tevékenységének – kultúra és a művészet legkülönbözőbb területére való kitekintése, s annak közkinccsételének – ékes bizonyítéka a közelmúltban megjelent *Felvidéki kortárs magyar képzőművészetünk (1990–2020 között)* című album, amely olyan művészek és társaságok munkájába nyújt betekintési lehetőséget, akik a szlovákiai magyar kultúra ápolását, gazdagítását vallják hivatásuknak. A legidősebb Kopócs Tibortól a legfiatalabb Füzik Szilvia festőművészig, vagyis 51 művész (festők, szobrászok, grafikusok, építészek, üvegművészek, művészettörténészek...) életpályáját teljesség igénye nélkül, címszavakban mutatja be, hogy annál több hely jusson az alkotásukra, a reprodukcióban való gyönyörködésre.

A Szlovákiai Magyar Képzőművészeti Társaság a tízéves évfordulóján „KÉ-PÜNK” című könyvvel ünnepelt. 1999-ben a tagság száma 85 fő volt, 2021-ben 51 tagot és tiszteletbeli tagot regisztrálnak. A régi nagy csapatból csak 15 művész maradt. Azt is tudni kell, hogy a MAMSZE egy az ország számos képzőművészetet tömörítő csoportosulása közül. A 176 oldalas, szép kiállítású, tetszetős kivitelű könyvet Lacza Tihamér szerkesztette, a grafikai arculatát Kopócs Tibor grafikus, festő és zománcművész készítette.

Az album négy fejezetből áll. Az első kettő: Bemutatkozásunk és az Alkotóink, tagjaink. A kötetben publikáló alkotók művészetét nem lehet egységesen jellemezni, témakörük és formaviláguk nagyon változó és sokrétű, talán ezért is van külön-külön írva a művészetükről. Nem az egyes alkotók teljes életművét adták közre, csak annyit, amennyi róluk a legfontosabb, jellemző és amennyit a művészek fontosnak tartottak. A nagyközönség és a képzőművészet egymásra találását ugyanis nem a sajtó, hanem a kiállítások látogatása biztosítja, és ezért a harmadik és negyedik fejezetben kaptak helyet a színterek, kiállítóhelyek, galériák, szimpóziumok, külföldi kapcsolatok, az Ateliér művészeti folyóirat, és természetesen esztéták, művészetkritikusok néhány írása is olvasható.

Összegezeként elmondható, hogy a dunaszerdahelyi Lilium Aurum Könyvkiadó egy olyan színes képzőművészeti albumot adott a művészetszerető és pártoló emberek kezébe, amely a Magyar Alkotó Művészek Szlovákiai Egyesülete harmincéves munkáját és tagjainak seregszemléjét kitűnően dokumentálja.

Felvidéki kortárs magyar képzőművészetünk (1990–2020 között).
Szerk. Lacza Tihamér. Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2021

Reflexek I. (2013), olaj, vászon, 100 x 100 cm

Fuss!

– Miért nem voltál suliban?

Már megint ezek a hülye kérdések! Mert nem és kész. Válasz helyett csak megvonom a vállam.

– Az osztályfőnök azt mondta, ennek a sok hiányzásnak meglesz a következménye. Most aztán igazán pipa volt rád.

Tíz, kilenc, nyolc, hét... Kezdem a számolást. Ha madár lennék, egyszerűen csak elrepülnék egy magas fa tetejébe.

– Tomiii... Ne játszd a süketet!

...három, kettő, egy. Anna nem hagyja abba a faggatózást. Muszáj lesz válaszolnom valamit, különben megint bedobja a durcít. Azt meg nem akarom. Vajon minden lány ilyen? Kíváncsiskodó és sértődékeny?

– Fáj a fejem és a hasam. Szerintem elkaptam valami nyavalyát – adtam választul.

– Nem úgy nézel ki, mint aki beteg. Szóval elmondanád az igazat, Tomi? – a nevem gúnyosan mondja, mindig is tetszett, amikor ilyen játékos hanglejtéssel hunyorít rám.

Vadító és szexi.

Kár, hogy ez az érzés hamar elillan. Egyszerűen nem tudok kikapcsolni. Túl sok bennem a fesző, az idegesítő gondolat, folyton csak kavarnak bennem, hullámként csapkodnak, mint azokat a nagy sziklákat a sós tengervíz. Egyszer szeretnék eljutni oda, a tengerpartra, mondjuk Európán belül Olaszországba. Anna rendes lány, miért nem tudom egyszerűen csak jól érezni magam a társaságában? Miért nem tudom a lelki nyomokat pár perc erejéig elfeledni? Ignorálni. Mikor lesz ennek már vége?

– Inkább megyek – mondom neki hirtelen.

– Ne. Nem azért... nem akarom, hogy...

– Semmi baj. Nem miattad – nyugtatom meg őt, miközben már fűzöm is a cipőm.

– Tomi... – tenyerével a bőrkabátomra simít.

Megcsókol. Szájának íze örülten finom. Talán mintha most rendben lennék.

– Maradj még! – kérlel.

Pár másodpercig egymás szemébe nézünk.

Menthetetlen vagyok.

– Mennem kell. El kell még intéznem valamit a városban.

Tíz perccel később a győri rendőr-főkapitányság előtt állok.

Gyerünk, mi lesz már? Csak besétálok, bejelentek egy gyermekbántalmazást és megkérem a zsarut, hogy működjünk együtt. Diszkréten. Tuti, hogy mindennap találkoznak ilyen esettel. Egy ilyen kéréssel...

Fújok egy nagyot, körülnézek az épület főbejárata előtt, mielőtt még megteszem az első valamirevaló lépést, a több mint tíz éve tartó borzalom elleni harc megfékezéséhez szükséges első lépést. Megállítani a kínzó körforgást, ami abban az átkozott házban zajlik. Lassan sötétedik, sietnem kell, ezért elindulok. A főbejárathoz közeledve piros bábnak érzem magam egy szürke tekepályán. Varjak mellett sétálok el, közülük az egyik félrebiccentett fejfel engem néz. Egy magas sarkú cipő kopogása erősödik a fülemben, a hang mögülem jön, ezért megfordulok. A nő épphogy csak nem jön nekem, hosszú kabátja alól erős parfümillat terjeng, vállával füléhez szorítva a telefont, affektálva beszél. Basszusszerűen hallom szívem dobogását, minden apró nesz erősebb és idegesítőbbé válik, aztán amikor végre már a pár szintes lépcső első fokozatára emelném a lábam, meglátom az ajtóban beszélgetni az osztályfőnökömet. Háttal áll nekem, de megismerem.

Feltehetném magamban a kérdést, hogy ő meg mit keres itt? Miért pont most? De inkább meghátrálok és futni kezdek. Megkerülöm az épületet, majd hazafelé veszem az irányt. Fülesemben bömböl a Rammstein, a Deutschland című szám legalább elnyomja a mellkasomban zakatoló ütészzerű ritmust. A rendőrség és az utcánk közti távolság körülbelül két kilométer, csak kétszer kell befordulni balra és már látom is a bejárati kaput. Most úgy érzem, mintha a szokásosnál is hamarabb érnék haza. Fejem fölött felkapcsolódnak a neonfények, az utca már csendes, belépek a kovácsoltvas kapun. Úgy döntök, hátul megyek be a házba, ahol még sötétebb van a kocsibeálló miatt. Elsétálok a Mitsubishi Outlander előtt, aztán a ház hátsó ajtaja mellett lévő ablakból leleselkedve látom, ahogy apám öltözködik. Pólót cserél. Hátán a vágások olyanná varázsolják őt, mint valami zsidó foglyot. Persze ez csak hasonlat, túl fiatal volt ő ahhoz, én pedig túl sok háborús könyvet olvastam. Cigifüst csapja meg az orromat.

– Hát te mit csinálsz idekint? – szólal meg mögöttem anyám.

– Megijesztettél.

– Hol voltál? – kérdezi, közben nagyot slukkol a dohányba.

– Most értem haza. Kicsit lógtam a haverokkal.

Pár másodpercig fürkészek, fölém, aztán megszólal.

– Az iskolában mi volt? Minden rendben?

– Persze.

– Na gyere! Menjünk be! Készíték vacsorát.

A cigit félig sem szívja el, füstölögve az ablakpárkányra helyezett hamutálba teszi. Belép a házba, én pedig követem. A konyhába belépve apám előtt szokás szerint konyakosüveg ágaskodik. Szóval csak a szokásos: a pohár félig megtöltve, csipkelődős arcvonások, vérekes szem. Úgy néz rám, mint egy utolsó senkiházira.

Múlnak a percek.

Anyára siklik a tekintetem, szemeivel nyugtatni próbál. „Nem lesz semmi baj” nézése azonban most mégsem hoz megnyugvást. Most nem.

Apám rácsap az asztalra. Az üveg fordul egyet az asztalon.

– Válaszolj, ha hozzád beszélek és kérdezek valamit!

– Elnézést. Nem hallottam.

– Mert hülye vagy! – lehúzza a piát.

Gyöngyözik a homlokom. Verejtékezik a hátam. A szívem úgy ver, mint egy örült dobos botja. Tudtam, hogy megütni nem fog, akkor hosszabb időre ki kellene maradnom a suliból az árulkodó jelek miatt.

– Hagyjad őt, Zoli! Nem látod, hogy teljesen megrémíted?

Apa föláll. Anya mögé lép és nyakon csókolja.

– Azt mondod, édes?

Nézem apám hátát, a fehér póló picit áttetsző, látom a forradásokat. Nadrágja élén vasalt, bézs színű. Keze anyu szoknyája alá csúszik, de anyám óvatosan elhárítja közeledését.

– Úgy öltözöl, mint egy csitri. Mini egyke, piros rúzs, parfüm. Ne csodálkozz, hogy megőrjítesz!

Anyám nem szól. Csak folytatja a munkát a konyhapulton. Az olajba helyez valamit, ami hangosan felsercen.

– Finom ez az illat – folytatja apám, és most anyám nyakához dugja az orrát. – Mi ez? Victoria Beckham, amit tőlem kaptál?

– Sült szalonna. Ül le, mindjárt tálalom – mondja, majd kicsúszik apám erős kezei közül.

Apám leül a konyhaasztalhoz, közben engem méreget. Alig várom, hogy vége legyen a vacsorának. Utálok ezt a házat! Mikor lesz ennek már vége? Három év múlva töltöm be a tizennyolcat, és én még három évet ebben az átkozott kecóban biztos, hogy nem bírok ki.

Szerencsére a vacsora hátralévő része problémamentesen zajlik.

Este aztán Annával irunk Viberen. Jó valakivel kapcsolatban lenni... beszélgetni. Fiúbarátom nincs, nem nagyon jövök ki senkivel a suliban. Már az alapiskolában sem sikerült barátokat szereznem, most a középiskolában meg még introvertáltabbá váltam. Ezen nem kell meglepődni. Irigylem azokat a srácokat, akik normális körülmények közt nevelkednek. Szívesen lennék olyan fiúk helyében, akik őszintén vannak szeretve, normálisan, gyerekként. Akik el tudnak beszélgetni a testvéreikkel, szüleikkel, ha valami baj van, vagy valamilyen örömteljes

élménnyel gazdagodnak. Miért pont nekem jutott ez az egész? Még csak testvérem sincs...

Csak bámulom telefonom kijelzőjét.

Anna

23:01

Hova tűntél? – Ez az utolsó üzenet a displayen.

Én

23:16

Csak letusoltam. Fogat mostam. – Hazudom.

Anna

23:17

Lassan mennem kell. Éjjfelt ütött az óra :-(

Én

23:17

Hová ez a nagy sietség?

Anna

23:18

Reggel megyünk anyuékkal a Balcsira. Csodaszép ősszel a part.

Én

23:18

Azt elhiszem. Én nem mehetek veletek?

Semmi. Gondolom, nem tudja, mit írjon, sejtelve sincs, mit válaszoljon. Pár másodpercig nem jön újabb üzenet, ezért aggódni kezdek. Megint bunkó voltam? Talán. Anna nem ezt érdemli. Öklömmel ütöm a homlokom, majd folytatom a csevejt, hátha még nem üldöztem el.

Én

23:26

Csak vicceltem. Érezd jól magad és majd én legyek az első, akinek elmeséled milyen volt. :-) Szép álmokat Anna.

Anna

23:27

Reggel megkérdezem anyuékat.

Én

23:27

Dehogyan. Tényleg csak poén volt az előbb. Majd este írhatunk, ha lesz kedved. Beszámolsz, milyen a kirándulás.

Anna

23:28

Rendben. Jó éjt, Tomi!

Én

23:29

Szép álmokat!

Hátamra fordulok és a plafont bámulom. Nagyokat nyelek közben, mert már hallottam a neszeket a folyosóról. Becsukom a szemem és érzem, ahogy órült módjára kalapál a szívem. Nem akarom! Nem akarom! Nem akarom! Tíz, kilenc, nyolc, hét, hat... Lenyomódik a kilincs és halvány fény világítja be a szobám. A számolás semmit sem ér, mert vesztes vagyok. Miután becsukódik az ajtó, zaklatóm az ágyam felé közelít. Aztán mellém fekszik.

Nem akarom.

- Hagyjál. Kérlek, hagyjál – mondom.
- Hallgass! Még ma utoljára szófogadó leszel.
- Nem. Múlt héten is ezt mondtad.
- Csináld, amit mondtam, különben...
- Felteszed a világhálóra, és megölsz magad.
- Okos fiú vagy. És most húzd le a nadrágod.

Gyenge szar voltam. El kellett volna löknöm magamtól, el kellett volna futnom. Hány éve csak mondogatom magamnak, hogy megteszem. Talán könnyebb lenne meghalnom, mennyivel egyszerűbb lenne, ha nem léteznék. Ezeket az emlékeket úgyse fogom tudni kitörölni a fejemből. Nincs rajtam egy kibaszott RESET gomb! Azok az emlékek féregként másztak a fejembe és míg élek, kísérteni fognak. Elszökni? Nevet változtatni? Az segítene rajtam? Lófaszt!

Már megint semmit sem aludtam az éjjel.

A szobámban tipródok, fel és alá. Miután, mondhatni megnyugszom picit, úgy döntök, mégis megpróbálom. Most fogok változtatni az életemen. És ezúttal határozottabban. Megszököm ebből az átkozott házból. Ha kell, hajléktalanként kezdek új életet. Messze innen találok majd valamilyen munkát. Majd azt mondom, hogy tizennyolc vagyok. Szerzek új személyit. A neten már rákerestem erre párszor és tudom, hogy megoldható. Csak akarni kell.

A hétvégét azzal töltöm, hogy valamilyen szökéstervet állítok elő. Csiszolni kell még, de már látom, működni fog. Összeszedem a legfontosabb cuccaimat a sporttáskámba, előveszem a cipős dobozomba gyűjtögetett, megspórolt pénzt, meg ilyenek.

Hétfőn aztán korán reggel vetek egy utolsó pillantást a szobára, amit magam után hagyok. Nem fog hiányozni. Ez sem.

Kilépek a szobaajtón és bár tudom, hogy apám és anyám dolgozik, mégis hallok valamit.

Valamilyen zajt a konyha felől.

Lassan megyek le a lépcsőn, végig a falhoz simulva. Keresztet vetek és könyörögöm a Jóistenhez, ne legyen itthon senki! Óvatosan lesek be a konyhába, és hála az égieknek, üresen találok. Csak a függöny hullámoz a plafonból lógva, még hozzá a nyitott ablak miatt. Az ablakból kilesve látom, ahogy egy kóbor macska kaparásza az öntözőkannát. Miután az állatot nézem, megnyugszom. Pulzusom visszaáll, normalizálódik. Felhúzom a Converse-t és magam mögött hagyom a házat.

A sulis előtt megvárom Annát, nemcsak én szoktam az utolsó közt becommogni a kapun, ő is. Személyesen akarok tőle elbúcsúzni, viszont nem vagyok biztos benne, ez jó döntés volt-e. Meglesem telefonom kijelzőjét, még tíz perc a kezdésig, már itt kellene lennie.

– Mi van, Tomi!? – szólal meg mögöttem egy ismerős, irritáló hang.

– Laci...

– Ma is lógsz? Évet akarsz ismételni? Elvégre... Ez a sulis neked, szerintem, túl nagy falat.

Haverjai felnevetnek mellette. Lacival együtt négyen vannak. Nevüket nem tudom, nem egy osztályba járunk. Hála az égnek.

– Légyszi, most ne! Nem vagyok olyan hangulatomban – mondom neki.

– Tomi, Tomi. Oké. Üdvözlöm anyukádat – mondja, és miközben elsétál melletttem, csücsörít egyet. – Nagyon kezelésbe venném! Irigyellek.

Érzem, ahogy elborul az agyam. Mély levegőt veszek és becsukom a szemem. Tíz, kilenc, nyolc...

– Azt én is – mondja az egyik haverja. – Olyan segge van, öcsém...

Már háromnál jártam, de kinyitom a szemem. Kihúzom a táskámból a cserkészkésemet és a hátába vágom.

– Ne! Tomi! Ne!

Anna? Sípol a fülem, miközben meghallom a hangját. Megfordulok, keresem őt, ugyanekkor egy tompa ütést érzek.

Feketeség.

Álmomban Olaszországban járok, mezítláb sétálok a homokos parton, a hullámok habjai apró rákokat vetnek lábaim elé. Aztán amikor kinyitom a

szemem, a kórház ismerős fertőtlenítőszága csapja meg az orrom. Torkom száraz, és fájdalmak kínoznak. Főleg a nyakamon, hátul. Várjunk csak? Miért nem tudom mozgatni a fejem? A szemem ide-oda jár, de nem igazán tudom kivenni, van-e még valaki a szobában.

– Van itt valaki?

Nem kapok választ. Aztán felelevenednek a történetek. A szüleim, az elcseszett életem, Anna, Laci és a haverjai, a pattanásig feszült húr. A kés! Rám tör a sírhatnék. Szipogok pár percig, a gép, amire rá vagyok kötve, egyre gyorsabban kezd el pityegni.

Kinyílik az ajtó és bejön valaki.

– Nővér? – kérdezem.

Most sem kapok választ. A lépések közelednek, halkan, kimérten, majd abba-maradnak. Ekkor a szemem már csukva van, hisz tudom, a rémálom folytatódik. Mindig utolér és már a számolás sem segít.

– Tomikám – suttogja fülembé halkán az anyám.

Mentor: Póda Erzsébet

Reflexek V. (2013), olaj, vászon, 100 x 100 cm

Imádság egy utazó épségéért

Errefelé a házak kívül-belül olyannak tetszettek, mintha kifogytak volna a szuszából. Mintha futók építették volna, akiket a táv felénél értesítettek: már beelőzte őket az összes versenyző.

Belülről is – néhol álmok, néhol nihil. Álmodok a mattbordó autóban, ami kilencvenháromban vadonatúj volt, nihil a metálszürke motorháztetőben, amit kétezer-nyolcban a bontóból szerelt, hogy azért legyen valami, amivel munkába lehet járni. Odabent, ahogy körbenézel olyan, mintha minden csupa okker meg barna lenne. Mintha egy karcos, sárga cédetokon át néznéd: recsegő Sony rádió, a furnér tálaló üvegén imitt-amott felvált ragasztott aranycsíkok. A megsüllyedt ajtó vájata a linóleumban. A tetemmel teli, ragacos légyfogó szalag és az előkert túlélők: vinkák és kövérkék.

A nyirkos kis hálóban egy csupa-maszat kislány aludt, nagy meglepedettséggel. Az arcán minden ünnepi: kipirult mosoly, csokoládétorta nyomai, glitter, homlokból elsimított frufu. Az anyja a konyhában vasalt. Az apja az anyja mellett, az ócska kis ebédlőasztalnál. Enni próbált. Újabban azt képzelte, hogy nem tudja lenyelni az ételt. Attól félt, hogy megakad félúton és megfullad tőle. Egyszer-kétszer most is megpróbálkozott a nyeléssel: alaposan megforgatta a szájában, próbálta pépesre rágni, de hiába. A másodiknál azt érezte, hogy majdnem félre ment, így hát letette a kanalat és felhagyott a próbálkozással. Szólni, persze, nem szólt róla.

– Nem jössz ki velem egy kicsit ücsörögni? – kérdezte.

– Vasalnom kell – válaszolta a nő.

– Dehogyan kell! Úgyis összegyűröm.

– Nem baj. Nem engedlek így vissza.

A férfi nézte az asszonyt. Elnyűtt volt, a haja csupa kóc, szétágazó keserűség. A férfi odalépett hozzá, mélyen meghajolt és felé nyújtotta a kezét:

– Hölgyem! Meginvitálhatom egy sétára a Vad Álmodok és Nagy Szerelmek Bércéhez? – kérdezte tettetett előkelőséggel.

– Csak az a baj, drága uram, hogy az udvarhölgyek és szolgák mind kimenőt kaptak. Tehát, ha elhagyom a házat, nem lesz, aki szendvicseket készítson uraságodnak – felelte a nő szigorúan, de azért mosolygott a régi, közös viccük hallatán.

– Na! Gyere már! Ez az utolsó közös éjszakánk. Tényleg így akarod eltölteni? – kérdezte a férfi.

– Nem akarom. Ez a dolgom.

– Akkor ezennel felmentelek alóla – mondta a férfi, és gyorsan kihúzta a vasalót a konnektorból, majd egy nylontáskába dobott néhány szelet kenyeret, két sprot-ni-konzervet meg egy hegyes erős paprikát, és berakta őket az utazótáskájába.

– Na, ezzel meg is volnánk! Na gyere, kint várlak!

A nő körbenézett, a születésnap gyertya a mosogatólében feloldódó tejszínhab tetején úszott. Láta a mosatlan edényeket, a szanaszét heverő mosott ruhát, az olajfoltot a falon. A szúnyogháló a folyosó ablakán megszakadt, és most vette észre, hogy csupa légypiszok és bogármaradvány az ablak. Nagy kedve lett volna lemosni, de azért komótosan elindult a férfi után.

A Vad Álmok és Nagy Szerelmek Bérce egy burkolatlan betonlépcső volt a ház hátsó oldalában. Ameddig még csak álmodoztak a ház megvételéről, sokszor másztak át a kerítésen, és üldögéltek ezen a lépcsőn, a mindenséget megváltó terveikkel egyetemben, szerelmesen. Most fáradtan huppantak le rá. A beton még meleg volt a nappali forróságtól. A nő a falat nézte: az egyenetlen bevonaton árkokat és sáncokat képzett a külső lámpa fénye.

– Akárhogy próbáltam, egyszerűen nem tudtam szebben megcsinálni – mondta szabadkozva a nő.

– Én mondtam neked, hogy hívjunk kőművest. Ezt a kis részt Gyusziék megcsinálták volna két óra alatt.

– Nem baj. Nem költünk feleslegesen.

– Ez nem lett volna felesleges.

– Minden felesleges, amit én magam is meg tudok csinálni...

– Figyelj, a jövő hónapra bevállaltam egy kis pluszt a két litvánánál.

– Igen? Úgy tudtam, azok a „pöcsfejek, a belet is kihajtják az emberből”.

– Igen, viszont jól fizetnek, és akkor lecseréljük a Corsát. A kis piros végre valahára örök nyugalomra térhet a bontóban.

– Én szeretem azt a kis piros Corsát.

– Tényleg? És melyik részét szereted? A sötét motorháztető a kedvenced? Hm? Vagy a beragadó bal hátsó ajtó? Á, tudom már! Biztosan a kis malterfolt a fejtámlánál! Attól nem tudsz megválni, igaz?

– Nem!

– Hát? A kis izzadtság-buké?

– Neeem!

– Hát?

– Hát, például, hogy abban hoztál el minket Hildával a kórházból.

– Igen, szegény gyerek vissza is akart menni a nővér karjába. Meglátta, hogy a nővérnek Hondája van.

Nevettek – ezer év óta először –, aztán a nő egyszerre elkomorodott.

– Tudod mit? Inkább ne cseréljük le. Majd lecseréljük, ha már itthon leszel.

– Rendben. Na és a tényérok? Láttam, hogy nagyon tetszettek neked.

– Nem tetszettek. Csak megnéztem őket.

– Dehogynem! Majd elepedtél értük – mosolygott a férfi. – Nem akarom, hogy magatokon spórolj. Azért dolgozom, hogy boldogok legyetek.

– Épp ez az! Gondolod, hogy tényért veszek, hogy még tovább maradj? Minden költéssel téged tartalak ott tovább. Egy tényérkészlet, egy nappal több nélküled. Egy kőműves, másfél nap – mondta a nő, könnyezve.

A férfi megpróbálta felvidítani.

– Nyugtass meg, hogy sőt azért vesztek? Csak mert a rádióban hallottam, hogy a megfelelő nátriumbevitel nagyon fontos. Állítólag, aki nem eszik eleget, az hülyeségeket beszél!

– Hát igen! Egy csipet só, egy másodperc nélküled... – ment bele a nő. – De azért azt még veszünk. Jövő héttől viszont lemondok a kávéról.

– Szegény gyerek! Keserves napok várnak rá...

– Jó, a kávé marad, de a kézkrém már tényleg túlzás.

A férfi megfogta a felesége kezét és megcsókolta. Zsírsgaza volt. A nő tudta ezt, elhúzta. A fejét ismét a fal felé fordította és úgy mondta:

– Legközelebb sűrűbbre keverem. Az volt a baj, hogy nem volt elég sűrű és lecsöpögött.

Igaza volt: a híg vakolat torz gombócokban hullt le és száradt bele a fal menti fűbe. A férfi és a nő nézte ezeket az amorf, szürke gombákat. Szentjánosbogarak pattantak nekik és hunytak ki csöndesen.

– Figyelj, kicsi! Nekem tetszik így a fal. Olyan olaszos – mondta a férfi engesztelően.

– Menjünk be. Aludnod kellene még egy-két órát – mondta a nő.

A búcsú olyan, mint egy gyorsan jövő nátha. Kikezdi a nyálkahártyákat, elhomályosítja a szemeket, színtelenné változtatja a hűvös házat, az éleket keménnyé, rosszérzetű libabőrre az ölelő kart.

A nő erőltetett mosollyal nézett a távolodó kisbusz után. Bement a házba, és gépiesen pakolni kezdett. Elmosogatta az edényeket, fertőtlenítőt öntött a felmosóvízbe. Teát főzött, letörölte a fürdőszobai tükörről a ráfröccsent fogkrémet.

A hálószobában összeszedte a padlóra szétdobált ruhákat, majd egyszerre csak visszadobta őket, melléjük rogyott és imádkozni kezdett. Nagyon szép ima volt. Szent Kristóf mosolyogva nézte, ahogy ez a szegény kis asszony imádkozott egy utazó épségéért.

Várlak

Amikor kinyitottam a szemem, egy erdőben találtam magam. Csontig hatolt a hideg, láttam a leheletem szállni magam előtt. Kabátom cipzárját nyakig behúztam, majd a telefonom után nyúltam, hogy a hold fényén kívül más is világítson nekem a sötétben. Nem értettem, hogy kerültem ide. Feloldottam a képernyőt, ami 3:26-ot mutatott és megérintettem a zseblámpa funkciót. Az ágakat hevesen rázta a szél, bagolyhuhogást hallottam. Magam elé tartottam fényforrásomat, és elindultam az ösvényen előre.

Rettegtem. Fogalmam sem volt róla, hogy mégis mi történik, mit keresek itt. Bakancsom talpa alatt ropogott a vékony hóréteg. A Holdon és a rengeteg fán kívül semmit sem láttam. Nem volt térerő, nem tudtam segítséget hívni, sem bemérni a helyzetem.

Ahogy haladtam előre, megpillantottam egy nagy, faburkolatú házat. A szüleim hegyi nyaralója volt az. Ekkor még inkább összezavarodtam, nem értettem ezt az egészet, rettenetesen vacogtam és féltem. Nem égtek a lámpák sem kint, sem odabent. A bejárati ajtó előtti vasrács is zárva volt. A hó ropogásán kívül minden zaj megszűnt körülöttem. A Hold elé beúszott egy felhő, bennem pedig megfagyott a vér, amikor jobbra néztem. Egy emberi árny bámult rám a fák közül.

Az idegen nem mozdult, ahogy én sem, de a szemei vörösen villantak felém. Abban a pillanatban hátborzongató, hisztérikus nevetés hagyta el a torkát, én pedig rohanni kezdtem. Tudtam, hogy a házba nem tudok bejutni, megpróbálni pedig biztos öngyilkosság lenne.

Miközben lélekszakadva rohantam a sűrű erdőben, a gallyak felsértették az arcomat, hosszú, szőke hajamat és a ruhámat bokrok, ágak tépték. Amikor egy csapat madár ijedtében felrepült mellettem, még a telefonomat is elejtettem, de nem álltam meg érte, mert hallottam, hogy valami vagy valaki megállíthatatlanul vágat utánam. Nem mertem hátrapillantani sem.

Ekkor valami olyan mélyen a karomba vágott, hogy éreztem, kicsordul a vérem. Felszökött bennem az adrenalin, nem éreztem sem a hideget, sem a fájdalmat, csak rohantam az életemért, átugrottam az akadályokat, elhajoltam a vastag ágak előtt.

Hirtelen nem hallottam az üldözőm hangját, halálos csend szakadt az erdőre, a Hold is előbújtt a felhők mögül. Lenéztem a kézfejemre, amiről lecsorduló vérem

egy cseppje épp földet ért, átszínezve vele a fehér havat. Zihálásom enyhült, a szívem sem akart már kiugrani a mellkasomból. Lélegzetemet visszafojtva füleltem és tudtam, hogy még mindig nem vagyok biztonságban. Levettem a kabátomat, hogy megnézzem a sérülésem. Zsibbadt a karom és lüktetett a seb körüli hús.

A hátam mögött egy ág reccsenése hallatszott. Tágra nyílt szemekkel fordultam meg, és az árny közvetlenül előttem állt. Oldalra döntötte a fejét és szélesen elvi-gyorodott.

Felsikoltottam.

*

– Hanna – szólt rám valaki. – Hanna!

Felkaptam a fejem és egy pillanatra elhomályosult a látásom. Megdörzsöltem a szemem és feleszméltem, hogy a meleg, sárgára festett osztályban vagyok, és mindenki engem néz, beleértve a tanárnőt is.

– Nem zavar, hogy órán vagy? – kérdezte nem túl kedvesen, felvont szemöldökkel.

Nem tudtam megszólalni a megkönnyebbüléstől. Csak egy „elnézést” tudtam kinyögni, de abban a pillanatban a karom sajogni kezdett. Odakaptam és jeleztem, hogy ki szeretnék menni a mosdóba. A tanárnő ezt cseppet sem értékelte, de kimehettem.

Végigfutottam a szekrényekkel szegélyezett folyosón, befordultam balra és fel-téptem a női mosdó ajtaját. A helyiségbe belépve már vettem is le a pulóverem, és a tükör előtt állva szemügyre vettem a karom.

Nem hittem a szememnek. Egy jókora seb éktelenkedett rajta, pontosan ott, ahol az álmomban megsebesültem.

– Ez lehetetlen! Ilyen nem létezik – mondtam ki hangosan, miközben az arcomat figyeltem a tükörben.

Ekkor bevillant egy emlékkép az árny vonásairól és a vörös szempárról. Kirázott a hideg. Szinte sokkos állapotban próbáltam értelmezni, hogy mi történik velem.

Megnéztem újra a karom. Nem vérzett, de még egyértelműen friss volt. Ré-mesen fáj, és szerintem össze is kellett volna varrni, de ki hinné el nekem ezt a történetet? Márpedig magyarázatot nem tudok adni.

– Hazamegyek – döntöttem el, és rácsaptam a mosdó szélére, majd elindultam.

Már kicsengettek, így reméltem, hogy ki tudok surranni magyarázkodás nélkül az épületből. Bementem az osztályba, felkaptam a táskám és már kint is voltam. Futottam hazáig.

Szerencsére a szüleim dolgoztak és a bátyám épp máshol lopta a napot. „Majd jövök. Tomi” – állt egy cetlin a bejárati ajtó retesze alá ragasztva. Megfordultam és felmentem a lépcsőn. A fürdőszobában az első dolgom volt levenni a pulóverem,

majd a szennyesbe hajítani. A mosdó szélére támaszkodva belenéztam a tükörbe. A hajam csapzottan lógott össze-vissza a futástól, és borzasztó sápadt voltam.

– Mi van veled? – kérdeztem a tükörképemtől, ami természetesen nem válaszolt.

Beletúrtam a hajamba és kinyitottam a tükrös szekrényt, ami a falra volt felfüggesztve. A sebem enyhén vérzett. Fogtam egy törülközőt, ráharaptam, leemeltem a fertőtlenítőt a polcról és a karomra öntöttem belőle egy keveset. Mintha forró kést nyomtam volna a húsba. Valami morgásszerű hang hagyta el a torkomat, és még a könnyem is kicsordult, de nem számított. Körbetekertem a sebes karomat kötszerrel, kezet mostam és átvonultam a szobámba.

Kerestem egy pólót, amit felvehettem, aztán leültem az ágyamra és az ölembe vettem a laptopom. Elindítottam egy lejátszási listát, majd végigdőltem az ágyon. Délután kettő. Néztem a plafont és ezer gondolat futott át az agyamon. Próbáltam értelmes magyarázatot adni a történetekre, de egyszerűen képtelen voltam rá. Azt hittem, hogy csak egy álom volt, de erre rácsáfolt a seb a karomon, sehogy sem tudtam megmagyarázni a történeteket.

Éreztem, hogy elnyom az álom. Még mindig egyedül voltam, úgyhogy lekapcsoltam a gépem, magamra húztam a takarót és szinte azonnal elaludtam.

*

Arra ébredtem, hogy a takaró lassan csúszik le rólam. Amikor egy kicsit magamhoz tértem, rájöttem, hogy valaki nemes egyszerűséggel lehúzta rólam.

– Nem vicces, Tomi! – kiáltottam bosszúsan. – Hagyj aludni!

Abban a pillanatban valaki megragadta a lábam, rászorított, és teljes erejével megrántotta. Felordítottam és rugdalózva felültem, de nem volt a helyiségben senki, a szobám üres volt. Amikor a bokámra néztem, egy nagy, lila folt éktelenkedett rajta.

Annyira megijedtem, hogy észre sem vettem, hogy a bátyám berontott a szobámba. Ránéztem a telefonomra. Délután 3:26. Ugyanezt az időt mutatta álomban is.

A telefonom csilingelni kezdett. „Jól vagy? Csak úgy elrohantál ma” – írta Liza, a barátnőm. Nem mondhattam el neki, hogy mi történt, ezért csak annyit válaszoltam, hogy kicsit rosszul éreztem magam. „Csajos hétvége?” – jött az újabb kérdés. Ezen elgondolkodtam, próbáltam meggyőzni magam arról, hogy van ésszerű magyarázat a történetekre, így végül belementem. Szükségem van a figyelemelterelésre.

*

Péntek este otthon maradtunk, és egész éjjel horrorfilmeket néztünk. Nem igazán volt hangulatom hozzá a történetek után, de mivel ez a péntek esténk hagyománya, nem akartam kibújni alóla. Reggel 6-kor végül elaludtunk Liza szobájában, teljes nyugalomban szundikáltunk egészen délutánig.

Szombat este elmentünk bulizni Lizával és Esztivel. Tipikus gimnazista házi-buliba mentünk, ami nem volt épp a kedvenc elfoglaltságom, de a csajok ragaszkodtak hozzá. Végül 2:37-kor bújtunk ágyba. Liza és én a nagy kettes ágyában helyezkedtünk el, Eszti pedig egy hatalmas felfújható matracon aludt sok-sok párnával.

Később felébredtem, felültem az ágyban és körülnéztem. Úgy tűnt, hogy nem én voltam az egyetlen, ugyanis mellettem Liza is kelletlenül mocorgott, Eszti pedig épp a telefonjáért nyúlt.

– Mennyi az idő? – kérdeztük szinte egyszerre Lizával.

– Három óra huszonhat – jött a válasz, nekem pedig hideg futott végig a hátamon.

Nem kapsoltuk fel a lámpát, a többiek épp eldöntötték, hogy visszaalszanak, amikor nyikorogva résnyire nyílt az ajtó. Elkerekedett szemmel néztünk egymásra, aztán az ajtóra, ami ekkor hirtelen kivágódott. A lépcsőházban teljes sötétség és néma csend honolt.

A szobában megfagyott a levegő. Egyikünk sem pisszent. Nem mertünk megmoccanni sem. Lizának nincs se testvére, se háziállata, a szülei pedig már rég aludtak, amikor hazajöttünk, tehát senki sem viccelhetett meg minket.

Ekkor villogni kezdett a lépcsőházi lámpa. Eszti ijedtében egy párnába fúrta az arcát, Liza a lámpát próbálta felkapcsolni, de az nem működött, én pedig meredten a lépcsőházat néztem. Minden idegvégződésemmel éreztem, hogy ennyivel nem ússzuk meg. Éreztem a mellkasomban valaminek a jelenlétét.

Újabb nyikorgást hallottunk. Valami csigalassúsággal lépkedett fel a lépcsőn. Minden egyes fokkal egyre közelebb hozzánk. A lámpa megszűnt villogni. Liza idegesen nyomkodta a villanykapcsolót, ami továbbra sem reagált. Nem tudtam megmozdulni. Még sosem éreztem ilyesmit azelőtt. Megszűnt körülöttem minden, csak a félelem létezett, ami átjárt mindannyiunkat.

Egyszer csak váratlanul felkapcsoltak a lámpák, a nyikorgás is elnémult, mintha elvágták volna. A mellkasom szorítása is feloldódott, de a karomba nyílt az erős fájdalom.

Liza felkapta a szekrény mellől a baseballütőjét és kiment a lépcsőházba, de az üresen tátongott. Mi pedig hittünk neki. Egyikünk sem mert elaludni, de nem is szóltunk egymáshoz. A lányok nem értettek semmit az egészből. De én igen. Kezdett összeállni a kép. Ez nem játék. Valami eljött hozzám. Valami engem akar.

Ezt is elhoztam magammal

„Mind a halál, mind az élet a nyelv hatalmában van, és a miképen kiki szeret azzal élni, úgy eszi annak gyümölcsét.” (Péld 18;21)

I.

Dobrý, študentský na Nivy, ďakujem. A buszsofőr persze tud magyarul. A jegyvétel megszokott frázisát nem tudod elengedni. Az utat végigolvasod (Greccsótól a Megyek utánad), a melletted ülő szlovák srác alig hagy neked helyet. Nem szeretted a térdkoccanást. Szerencsére üres a sztráda. A tízperces rohanás elmarad. Köszönök a takarítóbácsinak. Egy gyors kávé az automatából. Befutnak a többiek. Valami vicces villamosos sztorit mesélnek. Megkapjuk a kulcsot. 145-ös terem. Első nap háromszor is körbejártam az emeletet, csapóajtó, lépcsőház, fémlapba karcolt szám. A polcok roskadásig tele könyvekkel – kortárs magyar, kortárs hazai, világi próza. Elő a jegyzetfüzet, a toll, megint nem kapcsol be a számítógép. Mosolygunk egyet. Le a lépcsőkön, magyar szavaink belesimulnak a tömeg zajába. Tanítás után egy kávé, talán megnézzük a Dunát. A flat white 2,90. *Jeden/Jedno?* A nembe osztás zavarba hoz. A barista így is megérti, már őrlődnek a szemek. Hátunkon végigfut a libabőr, a Duna mellett gyilkolták meg azt a tanárnőt. Egy hete. Nálunk tanított. Az emlékkoltár a bejáratnál vészjósló. *Dobrý*, š..., mondanád, de ismer a buszsofőr, már recseg a *prosím priložte kartu*. Most egyedül ülsz hazáig, ezzel a busszal kevesen járnak.

II.

Kelfőzelék a vacsora. Kell kel? Kő kel? Kő kő? Kavics kő? Kő kavics? Mindig ez van. Nem tudjuk nem kiforgatni, a változatosság kedvéért mindig más kezdi. Kofolát bontunk mellé, nézzük, hogy színezi a pohár szélet a barna kosz. *Ak vydržíš do večera nepapat, uvidíš zlaté prasiatko*, valaki úgyis kapó lesz a folytatásra, a karácsonyi reklám családi ügy. *Nie, nie ja nemusím, ja už ho vidím*. Áááá, csendül fel egyszerre. Túl pihent az agyunk, konstatáljuk. Elvonulok a szobámba, útközben

még ellenőrzöm a fűtést. A termosztát megint hülyeséget mutat, tizenkilenc fok. Följebb rakom. Tökig érő fagy van, mondaná apám, így március elején.

III.

Nekem a ki gyün velem lécskűni ,
kurnikšopa!,
szét kő szönni a óllat,
mogyók Szöncre möggyet szönni,
szödtem röggé a kertbe epröt,
mi kéne, ha vóna,
gyamláhotná néha a kiskertbe,
nespravíte mi kávácsku.
Bészéjjé má rendösen,
mi is akarjuk érteni.

IV.

Boldogfát régebben Tolvajfalvának hívták. Én is így lopkodtam össze a nyelvet, a sarki boltból a rendesmagyart, a bankból az özést, a patikából a mássalhangzó-torlódást, a nyugdíjas nénitől a szlovák jövevényszavakat. Elkapott a rendőr, bilincsbe vert anglicizmusokkal, a sitten felszedtem némi spanyolt is. Büntetés nélkül megúsztam, bár a nyelv nem megúszós játék. Nincsenek sem győztesek, sem vesztesek. Én húznám a rövidebbet, mivel az egyetemes tankönyvek nem az én nyelvemen oktatnak? Így érdemes leginkább vesztesként játszani.

V.

Boldogfáról érkeztem, avagy Bódogfárú gyüttem.

Reflexek VI. (2013), olaj, vászon, 100 x 100 cm

A SZMÍT és a szerkesztőség hírei

Február 21-én a komáromi Pince klubban tartott lapbemutatót az Opus. A 2021-es év, vagyis a lap 12. évfolyamának számait Tóth László, József Attila-díjas költő, N. Juhász Tamás irodalomtörténész és Csillag Balázs, a Fiala Írók Közös Alkotóterének (FÍRKA) tagja mutatta be Reczai Lilla moderálásával. Az idei első lapszámot március 30-án a Dunaszerdahelyi Csallóközi Könyvtárban mutatta be Jancsó Péter főszerkesztő, Fehér Enikő író és Ollé Tamás költő.

*

A magyar széppróza napja alkalmából Királyhelmeceen mutatta be február 28-án Hodossy Gyula *Minden addig, hatvanig* című kötetét a szerző és beszélgetőtársa, Hoga György író.

*

Kiemelkedő színvonalú irodalmi tevékenysége elismeréseként József Attila-díjban részesült Hodossy Gyula költő, a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának elnöke, a Lilium Aurum Könyv- és Lapkiadó igazgatója, a Vámbéry Polgári Társulás igazgatója és a Magyar Írószövetség Választmányának tagja. A díjazottnak szívből gratulálunk!

*

Tóth László József Attila-díjas költő, író, műfordító, akadémikus március 11-én ünnepélyes keretek között vette át Kásler Miklóstól, az emberi erőforrások miniszterétől a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje állami kitüntetését a Pesti Vigadó Dísztermében. A díjazottnak szívből gratulálunk!

*

Március 16-án a komáromi Pince klubban mutatta be H. Nagy Péter N. Juhász Tamás *A terror univerzumai* c. tanulmánykötetét.

*

A Petőfi Irodalmi Múzeum által működtetett Móricz Zsigmond irodalmi alkotói ösztöndíjban részesült Leczo Bence, a SZMÍT tagja.

*

Április 8-ára Garamkövesdre kapott meghívást a SZMÍT, ahol a falu szülőterére, Gyurcsó István szlovákiai magyar költőről emlékeztek meg a résztvevők, immár huszonhatodik alkalommal. Az író-társaságot Jancsó Péter ügyvezető elnök és Reczai Lilla titkár képviselte.

*

Április 11-én ünnepeltük a magyar költészet napját. A dunaszerdahelyi Csaplár Benedek Városi Művelődési Központ kávéházának színpadára mindenki elhozhatta saját kedvenc költeményét és elszavalhatta azt a hallgatóságnak, nézőseregnek.

E SZÁMUNK SZERZŐI

Balázs F. Attila (Marosvásárhely, 1945): író, költő, műfordító, szerkesztő, kiadó. Forbáth-díjas- és Madách-nívódíjas. Legutóbbi kötetei: *Újrafestett rácsok* (versek, 2020), *Zhao Lihong: Az élet nyila* (versfordítások, 2022).

Bíró Szabolcs (Dunaszerdahely, 1988): író, hagyományörző, rockénekes. Legutóbbi kötetei: *Lázár evangéliuma* (történelmi horror-fantasy, 2020), *Anjouk VII. - A birodalom ura* (történelmi fantasy, 2021).

Cséfalvay Fanni (Dunaszerdahely, 2001): író, egyetemi hallgató.

Csicsay Alajos (Csiliznyárad, 1938): író, szakíró, pedagógus. Párkányban él. Legutóbbi kötete: *Útjelzők az élők és élettelenek rengetegében* (2021).

Fehér Enikő (Tatabánya, 1997): író, költő, egyetemi hallgató. A prae.hu és az Új Forrás munkatársa. Szülővárosában és Budapesten él.

Fellinger Károly (Pozsony, 1963): költő. Jókán él. Legutóbbi kötetei: *Bóklászó* (gyermekversek, 2021), *Ujjnyomat* (versek, 2021).

Gažík Viktória (Pozsony, 1999): költő, kiadványszerkesztő szakos hallgató a pozsonyi Comenius Egyetemen. Boldogfán él.

Iványi Judit (Kisvárd, 1995): író, egyetemi hallgató.

Janák Marianna (Hódmezővásárhely, 1955): író, költő, nyugalmazott tanár. Makón él. Legutóbbi kötete: *Gondolatok pelenkában* (2020).

Kucsora Zsolt (Komárom, 1984): író. Lakszalkállason él. Regényei: *ECLIPSE – Christine, avagy egy autóverseny története*, *ECLIPSE – Rémálom a NASCAR-on*. *ECLIPSE – Kilövés*.

Pál Ferenc (Budapest, 1949): műfordító, irodalomtörténész. Budapesten él. Pro Literatura, Hieronymus- és Janus Pannonius-díjas.

Papp Imre (Deáki, 1958): költő. Prágában él. Legutóbbi kötete: *Régiújj versek* (2019).

Petőcz András (Budapest, 1959): költő, író, esszéíró, műfordító, szerkesztő, képzőművész. Budapesten él. József Attila-díjas és Magyarországi Babérkoszorúja díjas. Legutóbbi kötetei: *A denevér vére* (novellák, 2019); *A visszaforgatott idő* (versek, 2019); *A macska visszatér* (versek, 2019).

Szabó Zoltán Attila (Budapest, 1972): író, költő, film- és színházi rendező, a Nyugat Plusz folyóirat alapító főszerkesztője, az Újnyugat Irodalmi Kör vezetője.

Szárász Pál (Nagysurány, 1954): prózaíró, költő, kritikus. Nagyfödémesen él. Legutóbbi novelláskötete: *Holdfényben* (2021), *Tarka lepke* (leporelló, 2021).

Tamási Orosz János (Budapest, 1953): író, költő, kritikus, újságíró. Budapesten él. Legutóbbi kötete: *Ezerkilencszáználcvanegy* (verskompozíció, 2019).

Törő István (Nagydobos, 1949): író, költő, újságíró. Diósdon él. Magyar Arany Érdemkereszt díjas. Legutóbbi kötete: *Életem tükrében* (versek, novellák, 2019).

Z. Németh István (Komárom, 1969): költő, prózaíró, szerkesztő, pedagógus. Csicsón él. Legutóbbi kötetei: *Tejfehér köd* (novellák, 2020), *Csillag voltál álomban* (gyermekversek, 2021).

Zhao Lihong (Sanghaj, 1952): kínai költő, a Kínai Írószövetség igazgatója.